

**UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN**

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Erasmi Roterodami Germani De Milite Christiano

Erasmus, Desiderius

Lypsi, 1516

VD16 E 2746

urn:nbn:de:hbz:466:1-33324

Th. 6117.

1

27 II
13

ERZBISCHÖFL.
AKADEMISCHE
BIBLIOTHEK
LEOSTR. 21
PADERBORN

ENCHIRIDION ERASMI ROTERODAMI GERMANI DE MILITE CHRISTIANO. IN

quo taxatis vulgi superstitionibus,
ad priscae religionis puritate,
veteris eloquentiae
lituo nos pro
uocant.

HIERONYMVS EMSER,

Rite bonas artes cum religione, vetustas
Contulit : at nobis littera sola placet.
Scire volunt omnes hodie : bene viuere nemo.
Heu frustra sapiunt, qui sibi nil sapiunt,
Qz bene priscorum calleis imitatus Erasmus,
Psalterium cytharae comodat : ora lyrae,
Oris & argentum vestiuit pectoris auro
Niliacaeq; Deo, praedo sacrauit opes,
Hic tibi emendus erit distractis omnibus vnus,
Tanq; euangelico gemma reperta in agro,
Hic tibi Theaurus Lector permaximus esto
Ille tuo vigilet dormiat inq; sinu,
Hic tibi si placeat, Christo mihi crede placebis,
Et Christo sapias : si sapit ille tibi,

τελος.

REVERENDO AC NOBILI DOMINO, D.
Ernesto de Schleynitz, Sanctę Pragen. & In-
genue Misen. Ecclesiarum Prapósito
dignissimo, Hieronymus Emser
se cōmendat.

m Erebat iam pridem, tam paterna erga me benefi-
centia, q̄ tua ipsius virtus ac dignitas, Erneste no-
bilissime, quatenus meā erga vtrūq; obseruantia,
publico aliq; Ingenij mūere declarassem. Verū
cum timerem Magnificentia tuam politioribus
olim studijs Bononię sub Philippo ac Camillo praeceptorib;
pulcherrime institutam, meis me potius ineptijs offensurū q̄
oblectaturū, Atq; aliquādiu in eodē, vt aiunt, luto hesitasse.
Opportune tandē in manus venit Erasmi Roterodami Ger-
mani de milite Christiano Enchiridion, omnib; numeris mo-
disq; absolutum. Ita em̄ totius Christianissimi rationē, in vnā
adegit summam, vt quicquid ei; rei, tam apud singulos ethni-
cos, q̄ ecclesiasticos scriptores, immenso prius voluminū pes-
lago, hinc inde diffusum cōtinebat, breui hic noster dogmate,
& vno (vt aiunt) fasce cōplexus sit. Instruit autē Christianus
miles, qua nam arte, quibusve telis, cum hoste, cominus, ami-
nusq; pugnandū, & noua quaedam pponunt stratagemata,
vniuersaq; rei militaris disciplina tanq; in tabula depingitur,
non ea tamen quā Flavius, Aelianus, Frontinus, Curtius, aut
Xenophon tradiderūt, Sed qualem ille suis reliquit auctora-
tis, qui dixit, Estote fortes in bello, & pugnate cū antiquo ser-
pente, & accipietis regnū æternum. Cum autē idem libellus
& etati tuę & personę (qui posthabita principum aula in qua
facile atq; hereditaria quadam vicissitudine primus esse pote-
ras, vni Christo te deuouisti) ita quadret, ita conueniat ac si ab
Erasmo ipso nūcupatim nomini tuo fuisset adscriptus. Iccirco
ego eundem eum plerisq; locis, quibus Calcographorū sca-
tebat erroribus restitutū, nouoq; Indice, & reconditorū rerū
annotatiūcula (ppter cōmunē legentū fauorem) elucidatum

Magnificentię tuę optimo iure dedico, quaten⁹, te veluti ducē
Impatoreq; exercitus, reliqua Tyronū turma, & gregarius
quicq; miles, veram Christianę militię disciplinā auspicentur,
tibiq; ac parenti tuo nobilissimo acceptū referant, si quid me⁹
in hoc labor aut industria illis profuerit. Tuę humanitatis erit
& Erasmi comiter admittere, & ad pręcepta ipsius animum
intendere. Ita enim Christo, cui te semel dedisti, vehementer
placebis. foeliciter Vale ex arce tua Honsteyn, pridie Kalē.
Septēbres. Anno eiusdem Millesimo quingentesimo decimo
quinto,

¶ Ad eundem.

Sepe tuas volui numeris includere laudes.
Nec numeros patitur, nec tua fama modū
Nam genus vt taceam, titulis insigne Baronū,
Vt sint maiorum fortia facta nihil,
Vt taceā patrijs plenū virtutibus orbem,
Teq; tuo ipsius metiar ingenio,
Ipsē bonas artes doctus, Sacramq; Mineruā.
Idem ter gemino doctus es æloquio,
E quibus Ausonię maior tibi gratia linguę,
Plurima dicendi copīa, mixta sale,
Nec probitas gemina deest, pietasq; deorum,
Vtq; vno referam carmine cuncta breui.
Filius vt sapiens, honor es, patris sapientis,
Ore refers Iuuenem, more animoq; senem,
τελος

¶ Ad eundem.

Sunt quibus est celsi studiū, & pius ardor olympi,
Sed velut amissis non sapit iste liber,
Sunt quibus est locuples rerum doctrina; sed illis
Tanq; indeuotis non sapit iste liber,
At tibi patrono pariter doctocq; pioq;
Dispercam, si non mel sapit iste liber,
τελος

A ij

INDEX,

Aaron orationis typum gerit	Fol. v
Abrahā mystice, in senectute ratiois typū gerit.	xiij
Abusus bonorum tpalium.	xxxix
Abylag mystica. l.	Adam mystice quid, i & xiiij.
Adraſti numē. xviiij.	Alae amoris Platonicae. xxxij
Agonothetes. ij.	Ambitionis remedia. liij
Amor verus quid	xxxv.
Aniæ mors qbus signis dephēdit. & q̄ piculosa sit	iiij
Anima iuxta Platonē duplex	xi
Angelus spectator operū nostrorū	xlx
Animi motus possunt ratione cōpesci.	xij
Animā bonā seu malā sortit? q̄liter se habere debet	xij
Animus hominū q̄ difficile domatur	xiiij
Anima mediū quoddā est inter corpus & spiritū.	xv.
Animæ cū corpore differētia practica	xvi
Aqua scripturæ diuinæ typum gerit	v.
Aqua de petra mystice	v. & xxxij
Aqua in vinū mystice. xxv.	Aqua benedicta. xxvi.
Ars yttutis & bene viuēdi. xvij.	Araneæ cōpatio. xliij
Arma militis Christiani. iij. & viij	Auaritiæ remedia. li
Auctarium quotidie bonis operibus adijciendū	xl.
Aulicæ vitæ incomoda. xix.	Augustini laus. xxxiiij
Augustinus monachos nō instituit.	xxx.
Aurum sapientiam significat	
B	
Babylon fugienda	xviiij
Baptismus non facit Christianum	xxvi.
Bellū christiani militis, nō a fortuna sed a deo pēdet.	iiij
Boemorū error vnde pueniat	xxiiij
Boni & mali mercedē suā hic etiā recipiūt	xlviij
Boni & mali suos dños habēt, sed ineq̄uales	xlviij
C	
Charitas vera a falsa qualiter discernit. xxx.	Caro vxor. i
Caro præcipuū hominis malum	xviij
Carnē legis q̄liter Christus cōtempſit præ spū	xxv
Carnis vocabulū qualiter in scriptura accipit.	xxviij

Carnis opera qualia sint	xxvij, &, xxix,
Carnis rebellio vnde sit orta	x
Crates aurum in mare	xxi
Catonis locus vulgo non sane intellectus	xxxii
Cecitas præcipuū hominis malum	xvij
Coelum quid mystice	xxvij
Cerimoniae ecclīae corpales q̄ten ^o obseruādae	xxvij, et, xxxii
Cerimonijs nimū cōfidentes quantū errant	xxvij,
Cerimoniae confutant̄, nisi eis recte vtamur	xxx
Cerimoniae superstitioſe	xxvij
Cerimoniae non faciunt religioſum	xxix
Celebrare quotidie	xxv,
Charitas noui & veteris testamēti maximū præceptū	xxix
Crassus auaritiæ notatus	xlij
Christianorum duplex perfidia	ij
Christianorum nemo alienus est alteri	xxxvij, et, xxxvij,
Christianorū omnia debēt esse cōmunia	xxxvij
Christian ^o debet Christi imaginē in morib ^o representare	xxvij
Christiani veri qualiter cōtempnunt̄	xxxiiij
Christianorū pusillus numerus est	xxxiiij,
Christus etiam christianis ipsis cōtempnit̄ est	xi
Christus ad se appropinquāti vltro sit obuiam	xxxij,
Christianism ^o nō tā i ceremonijs q̄ charitate pximi sita ē, 31.	
Christianismi decretum.	xxxix
Christianis sola voluntas deest bene agendi	xij
Christianis vt nihil fortius ita nihil imbecillius	xij,
Christianorū cōmunis p̄fessio	xix
Christi vita omnibus collata præstantior est	xix
Christus scopus noster ad quē omnia referēda sunt	xx,
Christus qualiter honorādus. xxvi.	Corpis cōditio. xv
Cōfutatō argumētōrū mūdi cōtra pie viuētes	xx
Correctio debet esse lenis	xlij
Correctio nimis exasperans duo mala opatur	ibidem
Conscientiæ vermis	xlviij
Consperso viuere quid sit	vi
Corpus Christi nec Marię sine spū nihil p̄dest.	xxv, et, xxvi
Corporis Christi præsentia non saluat	xxvij,

Cruce christi qualiter imitanda.	xxxiiij
Cruce christi qualiter veneranda	xxvi
Crucis mysteriū, virtus & efficacia.	xxiiij. & .xlvi
Crucis fructus. xlvj.	Cupido duplex. xlix

D

Dammum christianorum vnicum.	xxxv
Dauid cōtra Goliath prelium & arma mystice	viiij.
Diabolus semel fortiter repulsus non reuertitur.	xlvi.
Diris deuouere	ij
Diuitias gētiles magis cōtēpserūt q̄ christiani. xxx. & .xxxiiij	
Diuitiæ vere. xxxv.	Diuitijs qualiter viendū. li.
Diuitiæ inter bona postremū locū obtinent.	li.

E

Egyptus mystica	i.
Egypt ⁹ relinquēda sic vt reuertamur ad ollas carniū.	xviiij.
Elaie locus. xxxiiij.	Eua mystica. i. et. xiiij
Ethnici qualiter legēdi. vi.	Excusatio in pctis xliij
Excusatio antiquorū patrū & quorundā lapsorū	xliij

F

Feriq̄ celebrandæ bello confecto	i.
Fides sine moribus inutilis	xxxiiij
Fides vera nō patit̄ hominē esse malum	xviiij
Fomes ad quid relictus. xvij.	Fortitudo vera xxxvi
Flere irridendos & irridere stendos.	xxxviiij

G

Gallus cur Aesculapio votiuus	xxij
Gratia dei luti cōparat̄	xxiiij
Gratia dei sola hominī non sufficit	iiij
Gentiliū literæ quatenus legēde.	vi. et .xxi
Gentiles qualiter deum adorauerunt	xxxii
Gentilium virtus ac probitas	xliij
Gesta antiquorū Regū ac Ducū quaten ⁹ imitāda	xli
Gloria vera & falsa quæ.	xxxvi

H

Hominis descriptio	x
Hominis dignitas	xlvij
Honor huius sæculi falsus	liij.

Herculi decimæ votivæ	xxij
Hesiodi cumulus	xlv
I	
Jacob & Esau odium mysticum	xij
Jacob luctamen cum angelo	xv
Jacob quando fit Israel	xv
Ieiuniū quomodo deo placet	xxx
Indulgentiæ quomodo profint	xxxij
Infirmitas præcipuum hominis malum	xvij
Inimici qualiter diligendi	xxxix
Iniuriã pati q̄ facere Christiano præstat	xxxix
Iniuriam leniter ferre quid docet	liij
Iniuria an propulsanda	liij
Insignia christianorum	xxxv
Ira brevis insania	lv
Iracundiæ remedia	liij
Iraſci qualiter licet	lv
Iraſcibilis potentiæ sedes	xi
Iſaac cum Hyſmaele colluſio	xij
Israel videns deum	xv
L	
Laboris difficultas qualiter lenienda	xlv
Lapſis q̄ citiſſime reuertendum	xlvi
Legis errorẽ qualiter chriſtus cõtemplit præ ſpũ	xxv
Lex duplex	xxvij
Leditur nemo niſi a ſeipſo	xxxvi
Libidinis remedia	xlviij
Literæ ex ſimplici ſenſu & myſterio tanq̄ ex corpore & anima conſtant	xxiiij
Lucrum chriſtianorum	xxxv
Ludus chriſtianis prohibitus	xxxix
Lras bõas ignorare qdã fatui ſummã religionẽ exiſtimãt. 57	
M	
Magiſtratus qualiter debet eſſe diſpoſitus	xl
Magiſtratu indignus eſt qui libenter gerit eum	xl
Mala tria hominis præcipua	xvij
Manna typum gerit ſacræ ſcripturæ	v

A iiij

Manna, quid est hoc	v
Meretrix	xv
Mercator verus pecuniā in loco negligit	xxxvij,
Membrorū varia officia	xxxvij,
Membra infirmiora necessaria sunt	xxxvij,
Membrū christi nō est qui nō sequit̄ vestigia christi	liij,
Missæ qualiter audiendæ	xxvi
Missam nō quotidie sed debite legens meref	xxv,
Miles cristian⁹ parti diuiciæ gr̄e parti pprie v̄tuti inniti debz	4
Militis christiani idem spectator qui & munerator	ij,
Moses christi typum gerit	i
Moses scientiæ typum habet	v
Monachi fastigiū religiōis in solis ceremonijs ponūt	xxix
Monachorū vita q̄ sit corrupta	xxx
Monachi vocabulū laicis probrosum	xl
Monachatus nō est pietas nec facile suadendus	lv, et, lvj
Mors animæ q̄to grauior corporis interitu	ij
Mori peccato paucissimis cognitum	xix
Mortis meditatio	xxij
Mortem quid faciat faciliorem	xxiiij
Mors nostri sæculi omniū corruptissimi	xxxiij
Mundus quid	xix, et melius, xli
Mundus præstigiator	i,
Mundus tripliciter nos fallit	i,
Mundi.	xxij
Mundana qualiter ad cœlestia referenda.	xij,
N	
Naturæ circa animos solers cōpensatio	xij,
Neptuno cur thaurus sacrificabat	xxij
Nequicq̄ sapit qui sibi nil sapit	xxxvij,
Nobilitas vera	xxxiiij
Nouitatum studiosi	xxxvij
O	
Obseruatiā ceremoniarū carnaliū nō facit hoicm spiritalē.	xxix
Odiū Jacob & Esau.	xij
Odia hominū & cōtrarietas ex nihili rebus	xxxvij
Oratio quorundam cur non audiat̄	xxij

Oratio qualis esse debet.	v,
Orandi modus.	v
Orandi abusus.	vi. & xiiij
Orandum quid sit	xxij
Oratio non intellecta quid prosit.	vij.
Origenica similitudo.	vij
Origenis diuisio circa hominem.	xv
Ornatus regius.	xi
Opera etiã bona qua cautela dijudicanda	xvi
Opera corporis qualiter ad animã referenda.	xxij
Opera singula qualiter ad Christũ referenda.	xxij
Operũ bonorũ vanitas nisi recte fiant	xxxj
Opera omnia ex carne constant ac spiritu.	xxxij
Obrectatores non audiendi	xxxix
Optima ab initio prapponenda	xliij
Opus omne ex carne constat & spũ	xxxij
P	
Panoplia quid.	vij
Pacis cõmendatio.	vij
Pax falsa.	ij. & xiiij
Panes ordeaceos frangere	xxxij
Platonis de turpi & honesto sententia	xxxij
Platonis philosophia Christianis magis quadrat.	vi
Pandore pixis.	xxi
Paulus legum consultus.	xxxix
Paulus semp in manu habendus	lvij
Pauli cũ philosophis concordantia	xiiij.
Pauli stimulus ad quid nobis prodest	xiiij
Pauli & Platonis cõcordantia	xij
Peccata vnde eueniant	xxxiiij.
Peccati utilitas	xlij
Peccatũ causa leuior magis aggrauat.	xxix
Peccata quamobrem maxime vitanda	xliij
Pecunia qualiter vitanda	xxi
Pecunia q̃ despecta olim fuit	xxxiiij
Pœnæ inferorũ apud poetas quid significant	xx
Prædicatorum stultitia & Hypocriſis	xxvij

Peregrinari	xxvi
Philautia q̄ nociva	xxxij
Principatus qualiter gerendus	xl. & xli
Principes q̄liter se regēt ac quid aniaduertere debēt	xl
Philosophia quomō mortis meditatio	xij
Philosophi secl̄as suas fortius tuent̄ q̄ Christiani	xxxvij
Platonici imitandi.	vi
Poete non sunt aspernendi	eadem
Poete deorum figuli.	vij
Potentia vera quid sit	xxxvi
Promethæ ⁹ hoīem finxit singulorū aīaliū partē addidit	x
Prothaus sensualitatis typum gerit	xiiij
Pronūciatio maximā vim habet.	xxxij
Prosperis rebus non esse confidendum	xliij.
Prudentia vera & falsa	xxxvi
Pueri centum annorum	xxxix
Pueri Christianorū qualiter statim instituēdi	xxxij.

R

Rationis sedes	xi
Religio quibus ex causis quotidie deficiat	vij
Religionis habitus qualiter prosit	xxvi
Religionis habitū induere in morte	eadē
Reliquiæ sanctorū quatenus venerandæ.	eadē
Reliquiæ veræ quæ sint	eadē
Reliquias crucis aut alias secū portare quid valeat.	eadē
Regū & Principū pprietas & officiū.	xi. & melius. xl.
Regū vna gloria si Christi vestigia sequant̄	xli
Reipu. cū homine pulchra cōparatio	xi
Rerum triplex differentia	xxi
Respublica qualiter constitui debet.	x.
Regū & Ducū antiquorū gesta quatenus imitāda	xli

S

Sacerdotis vocabulū quomō laici cōtemptui habēt	xl
Sancti qualiter vere colendi.	xxvi
Sapientia Christi & mundanæ differentia.	ix
Sapientia huius mundi q̄ stulta sit.	eadem
Sapientia mundi vniuersi mali mater.	eadem.

Sapientia Christi quomodo cōparat̃.	eodem
Sapientia carnis qualiter intelligenda.	xxviij,
Sapientia gradus.	xij
Sapientie caput seipsum nosse.	x
Sapientē aliter Stoici, aliter Peripathetici diffiniunt.	xij
Sapientia quæ sibi non sapit frustra est	xxxviij
Sacrar umliterarū laudes	v
Sacra mystice caro dominica	xiiij
Sepulchra dealbata	iiij,
Specus Platonicus.	xxxiiij
Sensus pedagogi ad virtutem.	xi
Simoniam in vtroq; foro qualiter cōmittit̃	xl
Scripturæ sacræ firmiter oportet credi.	xviij
Scripturæ sacræ studiū q̃ sit necessariū	v
Scientia primū locum tenet inter media	xxi
Scriptura sacra ab impuris tractari non debet.	xi
Sema & Sīma quid.	iiij
Solertia vera	xxxviij
Spiritus est qui viuificat.	xxv,
Spiritus natura	xv
Spū de⁹ adorād⁹ ē. canōe qnto p totū. fol. xxiiij. & seq̃ntibus.	xxij
Stationarij & mendicantes taxant̃	xij
Stoicorū & Peripatheticorū differentia	viiij
Stultitia Stoicis, a Christianis malicia dicit̃	liij
Superbiae remedia	xxij. & xxv
Superstitio vulgi in colendis sanctis	

T

Theologi qui potissimū ad bonā mentē conducāt	vi,
Theologi veteres q̃stum neotericis præstant.	vij. & xxv
Theologiae studiū cur hodie contemnit̃	xxv
Theologia qualiter exponenda	xxiiij
Theologorū modernorū adultera doctrina.	eodem
Theologorū ac religiosorū laus egregia	xxviij
Tentatus ad orationem confugiat.	v
Tentatio frequens qualiter sustinenda	xliij
Tentatio siue tentator qualiter repellendus.	eodem
Tentatione imminente quid cogitandum	xlviij

INDEX.

Terra quid mystice	xxviii,
Titulorum magnorum vanitas.	xli
V	
Vana gloria hydræ cōparat	xliij
Veneres & cupidines duæ Platonice	xlix
Vita vera ad beatitudinē nosse seipsum	xij,
Vitiū variaz speciez & differentiaz.	eodem
Vitia aliqñ cū virtutib⁹ a natura cōpensant	eodem
Vitia qualiter ad virtutem flectenda	eodem
Vitia odienda sunt non homines	xxxvij
Vitia etiam leuissima nō sunt cōtemnenda.	xlv
Vitijs suis quisq; libenter ignoscit	eodem
Victoria parta maius periculum imminet	xliij,
Vim vi repellere an liceat Christiano	xxxix
Vigilandum qualiter nobis sit	i.
Virtus ardua in principio	xij
Virtus quomō a Socrate diffinit.	xxxiiij
Vita christiana nō tā in cerimoniaz q̄ in charitate sita est.	xxxj
Vitæ breuitas	xlix
Vnum qualiter omnes sumus in domino	xxxviij
Voluptas vera	xxxv
Vulgus pessimus iudex	xxxiiij
Vulgus qui dicant	eodem
Vulgus Christianorū pessimū.	eodem
Z	
Zelotypus est deus animarum amator.	xviij,
Zodomam relinquens non debet retrospicere	Fol. xvij

ENCHIRIDION MILITIS CHRISTIANI,

Erasmus Canonicus ordinis sancti
Augustini; aulico cuidā amico, S, D,

Flagitasti non mediocri studio frater
in dño dilectissime: vt tibi cōpendiariā
quandā viuēdi rationē præscriberem,
qua instruct⁹ posses ad mentē christo
dignā puenire. Ais em̄ te iam pridem
aulicæ vitæ ptesum / hoc tecū agitare
quo pacto queas ægyptū vna cū suis
& vicijs & delicijs effugere / ac Mose duce / ad v̄tutū iter scelis
citer accingi. Quo mihi charior es: hoc impēsius gratulor tuo
tā salutarī pposito: qd spero: vel citra nostrā opam fortunabit
puehetq; ipse: q dignat⁹ est excitare. Ego tñ nimisq; libēs pa
rui: vel homini tam amico: v' tā pia postulati. Tu modo anni
tere: ne vel ipse nostrū officiū sine causa videare flagitasse: vel
ego sine fructu tuæ morem gessisse voluntati. Imo votis cōs
munibus benignū illum Iesu spiritū imploremus: vt & mihi
scribenti suggerat salutaria: & tibi ea reddat efficacia.

¶ Vigilandum esse in vita.

Job, 7. Principio etiā atq; etiā memineras oportet: nil aliud esse vitā
mortalī: nisi ppetuā quandā militiā, teste Job: milite longe tū
exercitatisimo: tum inuictissimo, nimisq; falli vulgus hoīm:
quorū animos mūdus hic præsitiator / blandissimis ludibrijs
tenet occupatos: qui p inde ac si iam debellatū sit: intēpestiuas
agunt ferias: neq; prorsus aliter / q̄ in certissima pace, mirum
quāta viuāt sacuriate: quāq; ocio si in vtrāq; dormiāt aurem /
quū sine fine tot ferratis viciorū copijs oppugnemur: tot tap
temur artib⁹: tot appetamur insidijs. Ecce tibi superne in tuū
exitū puigiles excubāt nequissimi dæmōes: mille dolis: mille
nocēdi artibus: in nos armati: qui mētes nras telis igniferis le
thalicq; unctis veneno molunt e sublimi cōfigere: quib⁹ quidē
B

Moses typum
gerit Christi.

Ægypt⁹ vitæ
sceleratæ.

Mundus p̄stia
giator
Feria celebrā
de bello conse
cto.

De Herculis
sagittis lege as
pud Bocacū.

B

De Cephalo
apud Ouidiū.
7. metha.

Mūdus triplē
nos fallit

Caro vxor.
Acua

Adam,

De Adonide.
Ouidius. 10.
Methamor.

neq; Herculi neq; Cephalo fuit vllum iaculū certius: nisi impenetrabili fidei scuto excipiant. Tum rursus a dextra leuaq; a frōte pariter atq; a tergo/mūdus hic nos oppugnat, q; iuxta Ioannis vocē, totus in vicijs est cōstitutus; ideoq; Christo: iū .i. Ioan
5.
infestus, tum etiam inuisus. Neq; vero simplex oppugnandi ratio. Interim em̄ rebus aduersis/velut aperto Marte leuiens animi moenia graui quatit ariete; interim ingētib; quidē sed vanissimis p̄missis /ad p̄ditionē sollicitat; interim actis obliq; cuniculis/inexpectatus adrepit/vt inter oscitantes ac securos opprimat. Postremo inferne quoq; lubricus ille anguis, prius pacis nostrae proditor nunc in virenti gramine concolor abditus, nūc in cauernis illis suis delitescens, centenis contortus voluminibus nō desinit/mulieris nostrae, semel corruptae calcancis insidiari. Mulierē autē carnalem hominis partē intellege. Haec est em̄ Acua nostra, per quā versutissimus serpens ad mortiferas voluptates mentē nostrā illectat. Porro autem quali parum sit, sic vndiq; tantū hostium imminere, intus deniq; in ipsis animi penetralibus/hostem ferimus plusq; familiarē plusq; domesticū, quovt nihil interius ita nihil pōt esse periculosius. Hic hic est vetus ille & terrenus Adam, consuetudine plusq; ciuis, studio plusq; hostis quē neq; arcere vallo licet, neq; castris exigere fas est. Hic nobis centenis est obseruandus oculis/ ne forte dei p̄sidiū aperiat demonibus. Ergo quum tam formidabili tamq; difficili bello distringamur oēs/quumq; nobis res sit cum hostibus tam multis, tam in nostrā p̄ncipiē iuratis atq; deuotis, tam vigilantibus, tam armatis, tam p̄sidis, tam exercitatis, nos male sani, cōtra nō arma capimus? nō excubias agimus? nō oīa suspecta habem? sed pinde, vt in reb; bene pacat; supini sterim?, cessam?, voluptamur, atq; cuncticulā (vt aiūt) curam? ociofi. Neq; omnino secus/q; si vita nra graeca sit cōpotatio, nō bellū, ita p castris & pellibus, in cubilibus volutamur, p scutis & armis, rosas & Adonidis delicijs redimimur, p militaribus studijs, luxu & ocio indulgemus; Pro martijs telis, citharam imbellem tractam?. Quasi vō nō ista pax/bellum sit omnium teterrimū. Etem̄ qui cū vicijs pa

cem inijs, cū deo in baptisate p̄cussū fœdus violauit. Et tū
 uelane clamas pax pax, quū deū habeas inimicū, qui solus &
 pax est, & pacis author. Clareq; re clamat ipse p̄ os p̄phetę, nō
 est inquit pax impijs. Neq; em̄ prorsus alia est cum illo pacis
 conditio nisi dum in hoc p̄sidiō corporis militam⁹, odio ca
 pitali summaq; vi, cū vicijs belligeremus. Alioqui si cū ijs nō
 bis cōueniet, eū q̄ solus pōt, amicus beare, inimicus p̄dere, bis
 hostē sum⁹ habituri, simul, qd' ab illis stam⁹, cū qb⁹ solis nihil
 cōuenit deo (quid em̄ cōueniat luci cū tenebris) simul quod in
 gratissimi pactā illi fidē nō p̄stamus, & sanctissimis cerimo
 nijs ictum fœdus nepharie soluimus. An nescis o Christiane
 miles, iam tum quū uinifici lauachri mysterijs initiabaris, nos
 mē dedisse te duci Christo, cui bis vitā debebas, pariter & do
 natā & restitutā, cui plusq; tempus debebas? Non succurrit
 te, uerbis cōceptis, in tam benigni impatoris iurasse sententiā,
 eius sacramētis ueluti donarijs authoratū, tuumq; ipsius diris
 deuotū caput, si minus pacto stares? Quorsum attinebat
 crucis caracterē imprimi fronti tuæ, nisi ut quoad uiueres
 sub illius signis militares. Quorsum ptinebat sacro illius per
 ungi ceromate, nisi ut cū vicijs æternū luctamē ingredereris?
 Quāuis pudor, quāta pene publica humani generis execra
 tio, quū a duce principe deficit homo? Tu quur ludibrio ha
 bes Christū ducem tuū: neq; metu illius coercitus quū sit de⁹,
 neq; amore phibitus, quū tua causa sit hō? Cuius etiā uocabi
 lum p̄ te ferēs, admoneri debebas, quid illi p̄miseris. Quur
 ad hostē/vnde te semel p̄cicio sanguinis sui redemit, perfidus
 defertis? Quur bis transfuga i hostilibus castris meres? Qua
 fronte audes cōtra tuū regē signa infesta tollere, qui p̄ te vitā
 impēdit? Nam qui p̄ illo nō stat, ut dixit ipse, cōtra illū stat. &
 qui cū illo nō colligit, dispergit. Meres autē nō solū fœdo titulo
 sed etiā infelicissimo stipēdiō. Vis audire stipēd̄ ū tuū, tu quis
 quis mūdo militas? En tibi Paulus Christianæ militiæ signifer
 responderet. Stipēdiū inquit peccati mors. Quis uel specios
 sam militiā suscipiat, si mors p̄posita sit corporis? Tu yō tam
 fœdam toleras, anīme mortem mercedis loco reportaturus?

Pax falsa cum
hoc mūdo,

Authoratum
hoc ē obligatū
Diris deuotus
re.

In
baptismo uotū
Crux vñctio.
Ceroma p̄prie
est oleū cū luto
seu terra, hic ca
pit p̄ chrismate

Christianorū
duplex p̄sidia.

Esa. 68.

Luce. 11

Ad ro.
6.

B ij

in bellis istis infanis: quæ cū hominib⁹ hoies: vel ferina rabie:
 vel certe misera necessitate gerūt, nōne vides si qñ militū aios,
 vel prædæ pmissæ magnitudo, vel formidata victoris crude-
 litas, vel opprobriata pudor ignauitæ, v^l laudū deniq; cupido
 stimulauit, q̄ alacribus studijs, quicquid est laboris exhauriāt,
 q̄ vilem habeant vitā, quāto ardore certatim in hostem aduer-
 sum rapiantur? Et quantula quæso te merces miseris tāto dis-
 crimine tantoq; studio petitur? Nempe vt ab homūculo im-
 peratore collaudati militari fremitu/castrensicq; atq; incondita
 cantūcula celebrent, vt corolla graminea aut quernis frōdis-
 bus cingant, vt peculiū plusculū domū referant. Nos contra,
 neq; pudore, neq; præmio accendimur, quū eundē habeam⁹
 nostri certaminis spectatōrē, quē habituri sumus & remunera-
 torē. Quæ v^o victori præmia pposuit noster Agonothetes:
 Profecto nō tripodas, aut mulos, qualia apud Homerū
 Achilles, apud Maronē Aeneas, sed quæ neq; oculus vidit,
 neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascēderūt, & hæc quidē
 interim veluti laborū solatia impartit adhuc dimicātib⁹. Quid
 deinde? scelicē immortalitatē. Sed in ludicris illis certaminib⁹, in
 quibus potissima præmij pars gloria est, & victi sua munera
 fortiunt. Nobis summo atq; ancipiti periculo res gerit, neq;
 de laude/sed de capite certatur. Et vt summa merces pposita
 gnauiter operam nauanti, ita summa decreta pœna desertori.
 Cœlum pmittit strennue pugnāti, & non incalescit generosæ
 mentis viuida virtus, tam scelicis præmij spe. Præsertim pro-
 missi authore illo qui tam fallere nō potest, q̄ non esse nequit.
 Geruntur omnia sub oculis cuncta continentis dei, habemus
 vniuersum cœli coetum nostri conflictus spectatorem, & nō
 vel pudore accēdimur? Collaudabit ille virtutē nostrā, a quo
 pbari, suprema sclicitas est. Quin hanc gloriā vel vitæ dispēs-
 dio petimus? Ignauum pectus est, quod nullis præmij exci-
 tatur: at solent & ignauissimi malorum metu expergeseri. At
 illic quidē hostis/vt sit violētissimus, in fortunas atq; in corp⁹
 fauit. Quid autē amplius in Hectorem potuit, crudelissimus
 victor Achilles? At hic fauitur in immortalem tui partem.

Home.
 23. lliad.
 dos.
 Virg. in
 5. aene.
 dos.
 Paul.
 ad cor.
 2.

Agonothetes
propositor cer-
taminū seu spe-
ctatorū

Militi christiā.
idem spectator
qui & munes-
rator.

Nec; cadaver tuū circū sepulchrū trahit, sed corpus pariterq;
 ania ad inferos demergit. Illic extrema calamitas, vt animā a
 corpore victor gladius auferat, hic ipsi animæ sua vita eripit
 deus. Naturę est interire corpus, quod etiam si nullus occidat,
 tamē nō emori nō pōt. At animā mori, infelicitatis extreme
 est. Corpuscū vulnera, quāta cautela depellimus, quāta sol-
 licitudine medemur: & animę vulnera negligim⁹? Corporis
 interitū, immane, quātum horremus, ppter ea quod oculis vi-
 deatur corporeis. Animā vero morientē quoniā nemo videt
 pauci credunt, paucissimi formidant, quum sit hęc mors illa
 morte tanto atrocior, quanto corpore prestat anima, quanto
 animę deus. Vis tibi cōiecturas qualdā cōmonstrem, quibus
 animę deprehendas vel morbū, vel interitū? Male cōcoquit
 stomachus, cibum non continet. Corporis morbū intelligis,
 Non tam panis cibus est corporis, q̄ animę cibus verbū dei.
 Id si tibi amarū est: si nauseam sapit: quid adhuc dubitas quin
 animæ tuæ palatum morbo sit infectum? Si non continet, si
 non concoctum in viscera traicit, euident habes argumentū
 valetudinariā esse animā. Quum genua labant, & mēbra vix
 egra trahunt, corpus male habere cognoscis, & non colligis
 animi morbum, quum ad omnia pietatis officia languet, nau-
 seatq; quum ne leui quidem contumeliæ ferendę robur sup-
 petit, quum paululo pecuniolæ dispendio frāgitur: posteaq;
 oculos destituit visus, vbi desierunt audire aures, posteaq; cō-
 stupuit omne corpus, nec; dubitat, quin emigrarit anima, Tu
 quum habes cordis oculos obscuratos, vt euidentissimū lumē
 quod est, veritas, non videas, quum vocem diuinam internis
 auribus non percipias, quum omni prorsus sensu careas, vis-
 uere credis animā? Vides fratrem indigna patientem, nihil cō-
 mouetur animus, modo tua res sit incolumis. Quir nihil hic
 sentit anima? Nempe quia mortua. Quare mortua? Quia nō
 adest illius vita/deus. Siquidem vbi deus, ibi charitas. Deus
 enim charitas est. Alioqui si viuum es membrum, quir vlla
 pars corporis dolet, te non modo non dolente, verum ne sen-

Animæ mors
 quāto grauior
 est corporis in-
 teritu

Aniæ mors q̄
 bus signis cor-
 gnoscutur

tiente quidem: Accipe signum, non paulo etiam certius. De
 fraudasti amicum, comilisti adulterum, capitale vulnus accepit
 anima, & tamen adeo tibi non dolet, ut etiam quasi de lu-
 cro gaudeas, iactesque quod turpiter admisisti. Certum habe mor-
 tuam iacere animam. Non vivit corpus, si punctiorem aciculae
 non sentiat, & vivet anima, quae tanti vulneris sensu vacat. Au-
 dis quempiam sermones impios, tumidos, maledicos, impu-
 dicos, obscenos, proferentem, verbis rabiosis in proximum de-
 bachantem, caue putes isti homini vitam esse animam? Iacet
 in sepulchro pectoris putre cadaver, unde eiusmodi fetores
 exhalantur, & proximum quemque inficiunt. Christus phariseos
 sepulchra dealbata, vocat. Quid ita? Nempe: quia mortuam
 animam secum circumferebant. Et regius ille propheta, sepul-
 chrum inquit patens guttur eorum, linguis suis dolose agebant.
 Piorum corpora templa sunt spiritus sancti, impiorum sepul-
 chra cadaverum, ut potissimum in eos quadret illa grammas-
 ticorum ethymologia *σωμα*, quasi *σημα*. Sepulchrum pectus
 guttur & os hiatus sepulchri. Neque vllum corpus tam mor-
 tuum est destitutum anima, quam mortua est anima relicta a deo.
 Neque vllum corporeum cadaver, sic obolet naribus hominum,
 ut foetor animae sepultae iam quadriduum / offendit nares dis-
 tans omniumque coelitum. Ergo cum verba mortua profi-
 ciscuntur e pectore, cadaver intus cubet necesse est. Nam quum
 iuxta vocem evangelicam, ex abundantia cordis os loquitur;
 nimirum viva verba dei loqueretur, si illic adesset vitae deus.
 Contra evangelicis literis Christo dicunt discipuli, Domine
 quo ibimus. Verba vitae habes. Quare ita tandem verba vitae?
 Nempe quod ab ea manaret anima a qua nunquam vel momento
 discesserat divinitas, quae & nos vitae restituit immortalis. Sed
 egrotanti corpori Paulo succurrit medicus. Corpus exanime
 non raro reuocarunt ad vitam & homines pii. Animam vero
 mortuam / non nisi singulari gratuitaque virtute resuscitat deus:
 ac ne resuscitat quidem si mortua corpus reliquerit. Tum cor-
 poreae mortis aut nullus, aut certe brevissimus est sensus, animae

Sepulchra de-
 albata

Soma grece
 corpus. Soma
 pro sepulchro
 significat.

Mathel
 23
 Psal. 5.

Mathel
 12.
 Io. 6.

sempiternus. Et quā alioquī plusq̄ mortua sit, tamen ad mor-
tis sensum quodāmodo est immortalis. Proinde quum tam
nouo periculo nobis sit dimicandum, quis ille stupor, quæ sēs
curitas, quæ supinitas animi nostri; quem tanti mali metus nō
acuit? At ediuerso nihil est quod te vel periculi magnitudo:
vel hostium copię, vires, artes, consternent animo. Succurrit
q̄ grauem habeas aduersarium, succurrat e regione, q̄ præ-
sentem habeas opitulatorē. Innumerabiles aduersum te, sed
qui pro te stat, vnus plus potest omnibus. Si deus pro nobis:
quis contra nos? Si ille sustinet, quis deiciet. Tu modo victo-
riæ votum toto pectore concipe. In mentem veniat, non tibi
cum integro hoste rem esse, sed cum eo, qui iam olim fractus,
fusus, exutus atq; a deo triūphatus sit a nobis, sed in Christo
capite nostro, a quo proculdubio vicissim vinceſ, & in nobis.
Tu modo cura vt sis in corpore, & omnia poteris in capite /
In teipso quidem nimis es imbecillis, in illo nihil non vales.
Proinde ne anceps quidē est nostri Martis exitus, propterea
quod neutiq̄ a fortuna pēdeat victoria, sed ea omnis in manu
sita sit dei, ac per eum nostris quoq; in manibus. Nemo hic nō
vicit, nisi qui vincere noluit. Auxiliatoris benignitas nulli de-
fuit vnq̄, si caueris, ne benignitati illius desis ipse: vicisti. Pro
te pugnabit, & liberalitatem suam tibi pro merito imputabit.
Victoriam omnem illi feras acceptam oportet, qui primus &
solus a peccato immunis, peccati tyrannidem oppressit, verū
ea tibi non sine tua continget industria. Nam qui dixit, confi-
dite, quia ego vici mūdum magno te vult animo esse, non se-
curo. Ita demum per illum vincem⁹, si illius exemplo pugna-
bimus. Quare sic inter Scyllam Charybdimq; mediū quidā
cursus est obtinendus, vt neq; diuina gratia fretus, securius a-
gas atq; solutius, neq; belli difficultatibus exanimatus, animū
simul cum armis abijcias.

¶ De armis militiæ Christianæ.

Atq; illud in primis arbitror ad huius militiæ disciplinā perti-

B iij

Bellū Christia-
ni militis non a
fortuna pēdet
sed a deo,

Miles Christia-
nus partī diuīe
grę partim p-
prię virtuti inīti
deb; nec altere
sine altero suffi-
cere.

Ad Ro
man. 8

Io. 16.

nere, vt q̄ maxime cognitum meditatunq; habeas, quo potissimū armorum genere/quibus cum hostibus oporteat con-
gredi. Tum vt ea semper in expedito habeas ne quādo possit
insidiator ille versutissimus, inermem opprimere, atq; inopis-
nantem. In vestris bellis, non raro licet interquiescere, vel quū
hybernat hostis, vel quum intercedūt induciæ, Nobis donec
in hoc corpore militamus, ne digitū quidem transuersum (vt
aiunt) licet ab armis discedere. Nunq̄ non standū pro castris,
nunq̄ non excubādum, quia nunq̄ cessat hostis noster. Imo
quum tranquillus est, quū fugam, aut inducias simulat, tum
vel maxime molit̄ insidias, necq; vnq; cauti⁹ excubias oportet
agere, q̄ quū pacis speciem exhibet; nūq̄ minus trepidan-
dum, q̄ aperto Marte nos adoritur. Ergo prima cura sit, ne
inermis sit animus. Armamus corpusculū hoc, ne timeamus
licam latronis, non armabimus mentem vt in tuto sit. Armati
sunt hostes vt perdant, nos piget arma capere, ne pereamus.
Vigilant illi vt perimant nos non vigilamus/quo sumus inco-
lumes. Sed de armatura Christiana speciatim suo loco dicef.
Interim vt summatim dicam duo præcipue paranda sunt arma,
(ei cui sit cum septem illis gentibus Chanabeo, Cetheo,
Amorreo, Pherezeo, Gergezeo, Eueo, Lebuseo, hoc est cū
vniuersa vitiorum cohorte pugnandum; quorum septem ca-
pitalia potissimum numerātur) præcatio & scientia. Semper
armatos esse vult Paulus; qui sine intermissione iubet orare,
Præcatio pura in coelum subducit affectū, arcē videlicet hosti-
bus inaccessam, Scientia salutaribus opinionib⁹ cōmunit̄ intel-
lectū, ita vt neutra alteri deesse oporteat. Alteri⁹ sic altera po-
scit op̄ res, & cōiurat amicæ, illa quidē exorat, sed hec sugge-
rit quid sit orandū, vt ardēter ores, & iuxta Iacobū nihil hesi-
tās, fides spesq; præstāt, vt in noīe Iesu, i. salutaria petas, scientia
cōmonstrat. Audierūt & filij Zebedei, a Christo, nescit̄ quid
petatis. Sed oratio quidē potior, vt quæ cū deo sermones mi-
sceat, a scientia nō min⁹ necessaria tamē. Aegypto, p̄fusus, nescio
an satis tuto te tam longo tāq; difficili itineri commissurus sis;

Duo præci-
pua christia-
norū arma.

Oratio,
Scientia,

Iosue, 9
II, et, 12

I, celsa, 9

Iacobi, 1

Mathel,
20,

Oratio pura in coelum subducit affectum, arcem videlicet hostibus inaccessam, scientia salutaribus opinionibus communit intellectum, ita ut neutra alteri deesse oporteat.

nisi duobus his ducib⁹: Mose: & Aaron, Aaron sacris p̄fect⁹,
 oratiōis gerit typū. Moses legis cognitionē significat. Sed vt
 scientiā oportet nō esse mancam, ita orationē nō cōuenit esse
 ignauā. Oratiōis armis pugnat cū hostibus Moyſes, sed ma-
 nibus in altum sublatis. Quas simul atq; demiserat: sit inferior
 israel. Tu fortasse cū oras, hoc modo spectas, quantum psalmo-
 rū pmurmuraris: & multiloquiū orandi virtutem arbitraris.
 Quod vitū potissimū est eorū, qui adhuc in litera sunt infan-
 tes, neq; ad spūs maturitatē adoleuerunt. Sed audi quid apud
 Capi. 6 Matheū nos doceat Christus. Orantes autē/inquiens/ nolite
 multū loqui sicut ethnici faciūt, putāt em̄ quod in multiloquio
 suo exaudiāt. Nolite ergo assimilari eis. Scit em̄ pater vester
 quid opus sit vobis, anteq; petatis eum. Et Paulus decē milia
 I. ad cor. 14 verborū in spiritu, hoc est oretenus, pnuncianda contēnit, præ
 Ad ro. 14 quinq; in sensu p̄ferendis. Moyſes nullam aēdebat vocem, &
 tamen audiebat, quid clamas ad me: Non strepitus ille labiorū
 sed ardens animi votum tanq; intentissima quepiam vox ferit
 aures diuinas. Tu igitur hoc tibi familiare facias, simul atq; in-
 gruerit hostis/vbi te relicta vitia sollicitāt, vt statim mentē cū
 certa fiducia ad cœlum erigas, vnde veniet auxilium tibi, sed
 eodem tollantur & manus. Tutissimū est pietatis officijs oc-
 cupari, vt opera tua nō ad terrena studia, sed ad Christū refe-
 rantur. Sed ne sciētiae subsidia cōtemnas, illud cōsydera. An-
 rea satis erat israhel hostem effugere, at non prius sibi fidit, vt
 Amalechiten prouocet vt cominus experiatur, q̄ esset māna
 Exo. 16 coelesti, & aqua de petra scatente refectus. His epulis confir-
 et. 17 matus, egregius ille bellator Dauid, vniterfam hostiū cohor-
 Psal. 22 tem cōtemnit. Parasti inquiens in cōspectu meo mensam, ad-
 uersus oēs qui tribulant nos. Crede mihi frater anio meo cha-
 rissime, nulla tam vehemēs hostiū impressio, id est nulla tam
 valida tentatio, quā ardens sacrarū literarū studiū nō facile re-
 tundat, nulla tam tristis aduersitas, quā nō reddat tolerabilem.
 Atqui ne videar audaculus interpret (quanq; possē me ma-
 gnis authoribus tueri) quid aptius arcanæ legis scientiam ad-
 umbrare queat, q̄ manna: principio em̄ qd non e terra pro-

Oratiōis typū.
 Aaron
 Scientiæ typū
 Moſes gerit

Oradi modus

Tētat⁹ ad ora-
 tionē cōfugiat,

Scientia diuine
 scripturæ q̄ sit
 necessaria.
 Manna
 Aqua de petra
 Scientia sacra-
 rū scripturarū.

Māna cū theo-
 logia p̄patio.

uenit, sed coelitus depluit, discrimē vides, inter humanas & di-
uinas literas: omnis em̄ scriptura sancta, diuinitus est inspirata
oib⁹ palatis idē atq; a deo auctore, p̄fecta. Quod minutū, sermonis est humi-
sapit hoc ē qđ litas, sub verbis pene sordidis ingentia mysteria claudentis. z. thi. 3.
iuxta Iob mul- Quod cādidi: Nulla mortaliū doctrina est, quae nō sit aliquo
tipler ē sermo nigrore erroris vitata. Sola Christi doctrina tota niuea, tota
dei, hic, p̄prietate cādida, tota sincera est. Quod rigidulū est atq; subasperū, my-
tē auctor tāgit steriū litera obrectū exprimit. Superficiē & quasi siliquā si q̄s
aduersus Co- attrectet, quid durius atq; insuauius? Non nisi tunicā Manna
letū scribens gustauerāt, qui dicebāt. Durus est hic sermo, & quis potest eū Io. 6.
audire? Erue sensum spiritalē iam nihil suauius, nihil succulen-

Manna. i. quid est hoc
tius. Deniq; manna Hebreis sonat, quid est hoc qđ & ipsum
pulchre quadrat in diuinā scripturā, quae nihil habz ociosum,
sed ne apicem quidē, non dignū vestigatiōe, non dignū admi-
ratione, non dignū hac voce quid est hoc? Aquarū ꝑo noīe

Aqua scripturam sacram significat.
scientiā diuinā legis significare, familiare est spiritui sancto, le-
gis aquas refectionis, super quas se gloriatur educatū Dauid. p̄sal. 22.
legis aquas: quas sapientia deriuat in capita viarū omniū, legis Ecclesi.
flumē illud mysticū / in quod ingressus est Ezechiel vado trās z. 4.
sire nō poterat, legis puteos quos foderat Abraham, quos terra Ezechie
oppletos a philisteis denuo restituit Isaac, legis fontes duode- 47
cim, ad quos pagraris quadraginta mansionib⁹ / iam fatiscētes Gene.
inspirāt israelitae, legis & in euangelio puteum supra quē itis z. 6.
nere fessus assēdit Iesus. Legis aquas syloe ad quas idē mittit Exo. 15
caecum vt visum recipiat. Legis aquam in peluim missam ab Io. 4.
luendis ap̄loꝝ pedibus. Et ne singula recenseam, hoc signifi- Io. 9.
catur, frequēs mentio est in arcanis literis: puteorū; fontium flu Io. 15
minū, qua nobis nihil aliud, q̄ mystice scripturae diligēs vesti-
gatio cōmendat. Quid em̄ aqua in terrae vānis abdita nisi my-
steriū obductū litera? Quid eadē ad scatebrā elicita? nisi myste-
rium erutū atq; explanatū? Quod vbi ad auditorū edificatio-
nem, lōge lateq; p̄pagat, quid iam phibet flumen appellare?
Ergo si te totū studio scripturarū dedicabis, si in lege domini
meditaberis die ac nocte, non timebis a timore nocturno siue
diurno, sed ad omnem hostium insulsum munitus atq; exer- p̄sal. 118.

citatus eris. Neq; equidē vsq; quaq; improbaueris ad hāc mi-
 litā/velut tyrocinio quodā præludere in lris poetarū & philo-
 sophorū gentiliū, modo modice ac p̄tate quis eas attingat,
 & quasi in transeursu arripiat, nō aut̄ immoretur, & veluti ad
 scopulos syrenæos cōsenescat. Nam ad hāc quoq; studia voc-
 cat diuus Basilius adolescentulos, quos ad Christianos mores
 instituit, & ad musas reuocat Licentiū suū noster Augustin⁹.
 Neq; p̄cinitet ad amatae captiuae Hieronymū. Laudatur Cy-
 prianus, quod ægyptijs spolijs templū dñi locupletarū, verū
 nolim te cū gentiliū literis gentiliū & mores haurire. Alioqui
 p̄ multa reperies & illic ad recte viuendum conducibilia, neq;
 aspernandū, qd̄ etiam ethnicus author bene monet, qñquidē
 nec Moyses lethro loceri sui cōsiliū est aspernatus. Fingūt
 illę literæ vegetantq; puerile ingeniū atq; ad diuinarū scriptur-
 rarū cognitionē mire præparant, ad quas ilico pedibus man-
 busq; illotis irrumpere, pene sacrilegij genus est. Hieronym⁹
 eorū impudentiā taxat, qui modo a secularibus studijs p̄fecti,
 audent diuinas tractare scripturas, at quāto faciunt impuden-
 tius, qui ne gustatis quidem illis, istuc ipsū audent. Sed vti di-
 uina scriptura/nō multū habet fructus si in litera p̄sistas he-
 reasq; ita non parū utilis est Homericæ Virgilianæq; poësis,
 si memineris eam totā esse allegoricā. Id quod nemo negabit,
 qui modo veterum eruditionē vel summis labijs degustarit.
 Obscenos autem poetas, suaserim omnino nō attingere, aut
 certe nō introspicere penitus, nisi forte noueris descripta ma-
 gis horrere vitia, & contentione turpium, vehemētius amare
 honesta. E philosophis autem Platonicos te sequi malim.
 Propterea, quod quum plariscq; sententijs, tum ipso dicendi
 caractere q̄proxime ad propheticam euāgelicamq; figurā
 accedūt. Breuiter omnem ethnicam literaturam delibare p̄-
 fuerit, si quidē id fiat, vt dixi, & annis idoneis, & modice, tum
 cautim & cum delectu. Deinde cur sim & peregrinantis non
 habitantis more: postremo: qd̄ est præcipuum: si omnia ad
 Christum referantur. Sic enim mūdīs omnia mūda sunt, quū
 immundis contra nihil sit mundum, Neq; vicio tibi vertetur

Quaten⁹ cōue-
 niat exerceri in
 literis gentiliū.
 Poetæ Theos-
 logi nō aspers-
 nendi sunt

Platonici imi-
 tandi.
 Epilog⁹ qualis
 legēdi ethnici

li Salomonis exēplo sexaginta reginas, octoginta cōcubinas; Can, 6,
& innumerabiles sēcularis sapiētiae puellas domi alas: modo Deutro
diutina sapientia/præter cæteras sit vnica tua, formosa tua, co- z 1
lumba tua. Et israhelites amat alienigenā barbarāq; forma ca- Osee, 1,
ptus, sed capillis derasis vnguibus præfectis, ex allophila facit

Quid sit consperfo viuere. Exo, 12
nō sibi, sed dño Sabaoth, sanctūq; ppheta stuprū, dominicam Exo, 16
auget familiā. Hebrei postea q̄ Aegyptū relinquerēt, aliquā- z reg, 6
diū cōsperfo viuebāt, sed hic cibus temporarius erat, neq; ad Mat, 5,
tantā pfectionē poterat suppetere. Ergo eo mox fastidito, ad Io, z, rin, ad 8, lo,
manna quantū potest, pperandum coelestis sapientiae, quæ te

Sacra scriptura non debet a peccatorib; tractari. z reg, 6
mas illas, præmij/nunq; desituri. Sed interim etiā atq; etiā Mat, 5,
memineris, nō oportere nisi lotis manibus. i. summa animi pu- Io, z, rin, ad 8, lo,
ritate tractari diuinas lras: ne tibi antidotus tuo vicio vertatur Mat, 5,
in venenū: & manna tibi putrescat, nisi in viscera affectus tra- Io, z, rin, ad 8, lo,
ieceris. eueniat aut quod illi Ozee qui nō veritus est arca nu- Mat, 5,
tātū pphanas admoliri man⁹, & improbū officū subita morte Io, z, rin, ad 8, lo,
luit. Primū est, vt de eis literis digna sentias. Oracula mera (vt Mat, 5,
sunt) esse puta de diuinæ mentis adyto, pfecta. Afflari te nu- Io, z, rin, ad 8, lo,
mine, affici, rapi, transfigurari ineffabili modo senties, si religi- Mat, 5,
ose, si cū veneratione, si humiliter adieris. Videbis sponsi beati Io, z, rin, ad 8, lo,
delicias, videbis opes diuissimi Salomonis, videbis abditos the- Mat, 5,
sauros æterne sapientiae: sed caue improbe irrumpas in cons- Io, z, rin, ad 8, lo,
clauē, humile est ostiū, vide ne capite impingas ac resillas. Sic Mat, 5,
porro existima, nihil tam verum esse, eorum quæ vides oculis, Io, z, rin, ad 8, lo,
quæ manibus contrectas: q̄ quæ ibi legis. Vt coelum, vt Mat, 5,
terra intereant, certe de verbis diuinis ne vnum quidem Iota Io, z, rin, ad 8, lo,
aut apiculus interiturus est, quin omnia fiant: Vt mentiantur / Mat, 5,
vt errent homines, veritas dei, neq; fallit, neq; fallit. Ex inter- Io, z, rin, ad 8, lo,
pretibus diuinæ scripturæ eos potissimum delige: qui a litera Mat, 5,
q̄ maxime recedunt. Cuiusmodi sunt imprimis post Paulum Io, z, rin, ad 8, lo,
Origenes: Ambrosius: Hieronymus: Augustinus. Video enim Mat, 5,
enim neotericos Theologos literæ nūmum libenter inhære- Io, z, rin, ad 8, lo,
re: & captiosius quibusdam argutis magis: q̄ seruendis myste-

Qui potissimū theologū ad bonam mentē cōducant.

ad Ro. 7. *ifra. 26*
 rijs operā dare: quasi vero nō vere dixerit Paulus / legē nram
 spiritalē esse. Audiui nōnullos: q sibi vsq; adeo hūanis illis cō-
 mentaciūculis placebāt: vt veterū interpretamēta pene p som-
 nijs cōtēnerēt: tantūq; illis fiduciā Scotus faciebat: vt ne lectis
 quidē vnq; sacris lris: se tū absolutos theologos putarēt. Qui
 etiā si argutissima dicāt: an spūsancto digna dixerint alior; esto
 iudiciū: Tu si maus spū esse vegetior: q; ad cōtentionē instru-
 ctior: si saginā anime queris: magis q; ingenij pruritū, veteres
 potissimū euolue, quorū & pietas spectatior: & eruditio vbes-
 rior: antiquiorq; & oratio / necq; ieiunia / necq; sordida: & iter-
 ptatio sacris mysterijs accōmodatior. Neq; vero hoc dixerim
 qd' neotericos contemnā: sed qd' vtiliora pferam; tuocq; ppo-
 sito cōducibilia. Habet autē spūs ille diuinus suā quandā lin-
 gua: suasq; figuras: que tibi sunt in primis diligēti obseruatiōe
 cognoscendē. Balbutit nobis diuina sapientia: & veluti mater
 quæpiā officiosa ad nostrā infantā voces accōmodat. Lac por-
 rigit infantulis in Christo: bolus infirmis: tu x̄o festina adoles-
 scere & ad solidū ppera cibū. Demittit illa sese ad tuā humilis-
 tatē: at tu cōtra ad illius sublimitatē assurge. Monstri simile est
 semp infantē esse: nimis ignauū: non desinere infirmū. Magis
 sapient magis pascet: vnus versiculi meditatio: si rupta siliqua
 medullam erueris, q; vniuersum psalteriū ad literā tantū decā-
 tatū. Quod quidē ego hoc diligētius admoneo: quod re ipsa
 cognitū habēa: errorē hunc non vulgi modo animos passim
 occupasse: sed & eorū qui vestitu & nomine pfectā religionē
 pntent: vt putent summā pietatē hac vna in re sitā: si q; pluris-
 mū psalmor; vix etiā ad literā intellectorū quotidie pceuseāt,
 neq; aliud in causa esse iudico: monasticā pietatē sic vbiq; fris-
 gere: languere: euanescere: q; quod in litera cōsenescunt: neq;
 ad spiritalē scripturarū cognitionem elaborant. Neq; audiunt
 Christum in euangelio clamantē. Caro non pdest quicq; spi-
 ritus est: qui viuificat: non Paulum magistro astruentē: litera
 occidit: spiritus est qui viuificat. Et scimus quoniam lex spiri-
 talis: non carnalis. Et spiritalibus spiritalia comparanda. Olim
 in monte: nunc in spiritu vult adorari pater spiritū. Quancq;

Theologi ve-
teres neoterici
pferendi.

Orādī abusus.

Religionis in-
clinatio vnde p-
uenit.

C

Orantes & nō intelligentes haud aspernor eorū imbecillitatē, qui mētis inopia (quod vnū possunt) faciūt, mysticos psalmos simplici puraq; fide, pnunciātes. Imo quēadmodū in p̄camini⁹ magicis voces quaedā ne ab ijs quidē qui eas pnūciant intellectae, efficaces tamē esse credunt, ita diuina verba, quantū parū cognita, tamē p̄desse credendū est ijs/a quibus syncera fide puroq; affectu vel dicunt, vel audiunt. Angelosq; qui adsunt atq; intelligunt, ad opera ferendā inuitari. Neq; vero Paulus cōtemnit eos q; spū p̄fallunt, vel qui linguis loquunt, sed ad sectanda charismata meliora hortat. Ad quae si cui nō cōtigit eniti, vicio nō animi sed naturae, certe non obstrepat ijs, qui potiora conantur. Et iuxta Pauli vocē/qui manducat, nō manducantē nō spernat, & qui nō manducat, manducantē nō iudicat. Te vero qui ingenio tam felici p̄ditus es, omnino nolo in sterili s̄ra lentum esse, sed ad recōditiora mysteria festinare, & in p̄bū conatum industria, crebris precibus adiuuare, donec aperiat tibi librū septē signaculis obsegnatū, is qui habet clauē Dauid, q; claudir, & nemo aperit, arcana patris, quae nemo nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Sed quo nam nostra delabitur oratio? Propositū erat, vt tibi vitae nō studiū formā p̄scribere mus. Verū huc deflexim⁹, dum tibi conamur officinā idoneā cōmonstrare, vnde debeas/nouae militiae tuae noua arma petere. Ergo vt ad institutum reuertamur, si ex libris gentiliū optima quaeq; decerpseris, atq; apiculae exemplo p̄ oēs veterē hortulos circūuolitans, praeteritis venenis/ succū modo salutarē ac generosum exfluxeris, animū tuū/ad cōmunē quidem vitam, quā Eticā vocant, reddideris nō Paulo armatiore. Sūt enim p̄fecto & illorū Palladi sua quaedā arma neutiq; contēnenda Christi autē esse puta, q; quid v̄sc̄p; veri offenderis Verē diuina illa & (vt poete loquunt) Vulcania panoplia, nullo telo violabilis, non nisi ex arcanarū literarū armamētario depromitur. In quo Dauid noster imperator, vniuersum bellū apparatū suis militib⁹ reposuit, quibus cominus aminuscq; pugnet cū prapuciatis Philisteis. His armis neq; Achilles Homeric⁹ rectus erat, & si fingit, neq; Aeneas Virgilianus, quorū alter

1. ad cor
rin. 13.

ad Ro.
14

Apoc.
Apoc. v
Mat. 11.

Epilogus de le
gendis gētiliū
libris.

Panoplia grae
ce latine dīr Ar
matura.

ira, alter amore, tam turpiter vincebat. Neq; absurde dictum, qd' ea nō in humanis officinis excudunt, sed in ea q̄ Vulcano est cū Minerua cōmunis. Nā Mineruā artibus atq; ingenijs Vulcanū igni p̄ficiūt deorū figuli poete. Id qd' ego tū demū vere fieri existimo, quū videlicet honestis artib⁹ excultū ingeniū, sic diuini amoris ignis cōmunit, vt etiā si fractus illabatur orbis: impauidū feriāt ruinae. Sed an̄ superbi Saulis arma res i. Regū 17 iicias oportet, quæ magis oneri sunt q̄ vsui, & cū Goliad congressurū Dauid/grauiat nō iuuat Deinde de ripa torrētis mystica scripturæ, gncq; colligas lapillulos (quæ forte quinq; sūt ȳba Pauli, q̄ loquit in sensu) postremo fundibula dextrā armes. His demū armis p̄sternit vnicus ille n̄ hostis supbiae p̄ Sathanas. Quē & caput nostrū Christus iesus, quō tandē deuicit: Nōne quū tētanti diuinæ scripturæ ȳbis respōdet, quasi Mat. 4. petitis de torrēte lapillis frontē inimici percussit: Vis autē audire Sapiē. 5 Christianæ Palladis arma: Et accipiet (inquit) armaturā zelus illius, & armabit creaturā ad vltionē inimicorū. Induet p̄ thosrace iustitiā, & accipiet p̄ galea iudiciū certū: Sumet scutū inexpugnabile æquitatē, acuet autē diram irā in lanceā. Legis & apud Eiaī: Indutus est iustitiā vt lorica: & galea salutis in capite eius. Indut⁹ est vestimētis vltiōis, & opert⁹ est quasi palio zeli. Iam si libet Pauli nō instrēni ducis adire promptariū nimirū inuenies & illic arma nostræ militiæ nō carnalia, s; potētia deo, ad destructionē munitionū, cogitatioēs destructes, & oēm altitudinē extollentē se aduersus scientiā dei, Inuenies armaturā dei, q̄ possis resistere i die malo: inuenies arma iusticie a dextris & a sinistris, iuenies laterū munimētū ȳitatē, & lorica iustitiæ, scutū fidei, in q̄ possis vnuerſa maligni tela ignea extingere. Inuenies & galeā salutis & gladiū spūs, qd' est ȳbū dei. Quib⁹ oīmbus si quis erit diligēter tectus atq; munitus, is deinde poterit animosam illā Pauli vocē intrepidus emittere. Quis ergo nos sepabit a charitate Christi: Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an p̄secutio, an gladius: vide quātos hostes/ q̄ oīmbus formidatos, ipse p̄ nihilo ducat. Sed audi quiddā etiā fortius, Nā sequit, S; in his oibus

Poete deorū figuli

Arma, Saulis.

Dauidis cōtra Goliath preliū mysticum

Quinq; lapilli.

Armaturę diuinę enumeratio

superam? ppter eū qui dilexit nos. Certū sum em̄: quia neq̄
mors: neq̄ vita: neq̄ angeli: neq̄ principatū: neq̄ virtutes: neq̄
instantia: neq̄ fortitudo neq̄ altitudo: neq̄ pfundū: neq̄ crea
tura alia: poterit nos separare a charitate dei: q̄ est in Christo
Iesu. O foelicē fiducia: quā p̄stāt Paulo. i. pusillo homini arma
lucis: qui se etiā p̄ctamentū huius mūdi appellat. Talis igit̄
armaturæ vim, sacrae literæ tibi suppeditebūt, si toto pectore
in eis versaberis: ita vt n̄ris monitis nihil sit opus futurū. Sed
quoniā tu ita vis: ne tibi non morigeri fuisse videamur: enchi
ridion hoc est pugiunculū modo quendā excudimus: quem
nunq̄ de manu deponas: ne in cōuiuio quidē, aut in cubiculo
vt etiā si q̄n cogaris in huius mūdi negotijs peregrinari, iustāq̄
istā armaturā grauaberj circūferre: nō cōmittas t̄: vt vlllo mo
mento insidiator ille opprimat te prorsus exarmatū: saltēq̄ nō
pigeat hūc gladiolū tecū habere: q̄ neq̄ onerosus erit gestatu:
neq̄ inutilis ad tutelā. Est em̄ ppusillus: quo t̄ si adhibita fidei
parmula, scite vterj: facile sustinebis tumultuariū hostis assultū
ne qd̄ lethale vulnus accipias. Sed iam tempus est: vt vtēdi ra
tionē quandā experiamur tradere: quā si tu diligēter ad exer
citationē accōmodabis, fore confido: vt te victorē impator n̄
Christus ex hoc p̄sidio in suā ciuitatē Hierusalem transferat
ouantē: vbi nullus omnino belli tumultus: sed pax immortalis:
ac p̄fecta trāquillitas: quū interim oīs spes salutis i ferro sita sit.

Parma scutū ē
pediū hic par
mula diminu
tuum.

Pacis cōmen
datio.

Stulticia col
luxies viciorū.
a christiāis ma
licia dicit̄

¶ Caput esse sapientiæ: vt temetipsum noris:
deq̄ duplici sapientiā falsa & vera.
¶ Pax igit̄ summū illud est bonū: ad quā oīa sua studia/mūdi
quoq̄ amatores referūt: sed falsam/vt dicit̄ est. Eandē & phi
losophi suorū dogmatū sectatorib⁹ falso pollicebant̄. Christi⁹
enim vnus eam donat: quā mundus nō pōt dare. Ad hanc p̄
ueniēdi vna ratio est: si cū nobis ipsis bellū geram⁹, si cū vicijs
nostris acriter depugnemus. Cum his enim hostibus implaca
bili odio dissidet de⁹ pax nostra: quū natura sit virtus ipsa: vir
tutūq̄ oīm parēs & author. Atq̄ ex oīm viciorū genere con
tracta colluētis: a Stoicis fortissimis assertorib⁹ virtutis: Stulticia
vocat̄: in nostris literis malicia dicit̄. Idē vt omnibus suis

I. ad cor
rin. 4

Io. 14.

Sapientia numeris absoluta, probitas / vtriusque sapientia nominatur. Malitia autem /
 nonne iuxta sapientis oraculum vincit sapientiam? Malicia pater atque
 princeps est rector ille tenebrarum Belial, cuius ductum quisquis
 sequitur, in nocte ambulans ad noctem properat aeternam. Contra sa-
 pientiam author, atque ipsa adeo sapientia Christus Iesus, qui verum
 est lumen, stultitiam mundanae noctis solus discutit, splendor pa-
 ternae gloriae, quae nobis in se renatis / vti factus est redemptio atque
 iustificatio, teste Paulo, ita factus est & sapientia, Nos inquit pro-
 dicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, gentibus autem
 stultitiam, ipsis autem vocatis Iudaeis atque Graecis Christum dei virtutem
 ac dei sapientiam. Per quam ipsius exemplo, nos quoque de hoste ma-
 liciae, triumphum referre queamus, si modo in eo sapuerimus in
 quo & vincemus. Hanc tu contempta saeculi sapientia amplectere,
 quae mendacissimo titulo sese vendicat stultis, quam iuxta Paulum
 nulla verior sit stultitia apud deum, quam terrena sapientia, dediscenda
 ei quae vere cupiat sapere. Si quis videtur inquit inter vos sapiens
 esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim huius
 mundi stultitia est apud deum. Et paulo superius. Scriptum est enim,
 perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.
 Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius saeculi? Nonne
 stultitiam fecit deus sapientiam huius mundi? Nec dubito quin iam
 nunc odiose tibi oblitrepant, stulti isti sapientes, & caeci caecorum du-
 ces, delirare te: desperare: insanire: clamitates: quod ad Christum
 pares desciscere. Hij sunt nomine duntaxat Christiani, caeterae do-
 ctrinae Christi, iam irrisores, tum oppugnatores. Vide ne quod
 istorum blateramenta te promoveant, quorum miseranda caecitas, de-
 ploranda potius, quam imitanda. Quod est enim istud preposterum
 sapientiae genus, in rebus nugatorijs nihilque, imo ad turpitudinem
 tantum esse catum & callidum, in ijs vero, quae sola ad salutem nostram
 pertinent, non ita multo plus pecude sapere? Paulus vult nos
 esse sapientes, sed in bono, simplices autem in malo. Sapient isti
 ut inique agant, bene autem facere nesciunt. Et quam facundus ille
 poeta Graecus: ad nihil utilem hominem censeat, qui neque ipse pro-
 se sapiat, neque bene monenti obtemperet, qua tandem in classe
 ponentur isti, qui quam turpissime desipiant, tamen non desinant

Sapientia huius
 mundi stulta.

obturbare, ridere, deterrere eos qui iam respiciuerunt. Verum
irrisor nōne irridebit? Qui habitat in cœlis, vicissim irridebit
eos, & dñs subfannabit eos. Legis in libro sapientia. Videbunt
em; & cōtemnent eum, illos autē deus irridebit. Ab improbis
rideri pene laudari est, certe gloriosuz capitis nostri, & apłorū
æmulos fieri. At horrendū pfecto a deo irrideri. Ego quocq;
inquit sapientia/in interitu vestro ridebo, & subfannabo quū
vobis id quod timebatis aduenerit, videlicet, quum sero iam
experrecti dicent. Hij sunt quos aliquñ habuimus in derisum,
& in similitudinē improperij. Nos insensati vitā illorū æstima=
bamus insanā, & finē sine honore. Animalis ista, & vt Iacob⁹
ait, diabolica est sapiētia, ac deo inimica, cuius finis interitus,
quippe quā semp affectat pedissequa pestilens arrogātia, arro
gantia em cæcitas, cæcitate affectuū tyrānis, affectuū tyrānidē
vniuersa vicioꝝ seges, & licentia quiduis peccādi. Licentiam
istam sequit̄ psuetudo, cōsuetudinē infelicitissimus animi stu=
por, quo fit, vt & mali sensu careant. Stupētes mors occupat
corpis, quā mors excipit secūda. Vides vt summi mali mater
est mūdi sapiētia. De Christi ꝑo sapientia, quā mūdos stultitiā
putat, ita legis. Venerūt autē mihi pariter omnia bona cum illa,
& innumerabilis honestas ꝑ man⁹ illius, & letatus sum in om
nib⁹, quoniā antecedebat me ista sapiētia, & ignorabā, quoniā
bonorū omniū mater est. Hæc em modestiā/ & mānsuetudinē
comitem ducit. Mansuetudo nos diuini spūs reddit capaces.
Sup humilem em & mansuetū, gaudet requiescere, qui simul
atq; septeno illo chrismate mentē nostrā imbuerit, tum demū
pullulascit foelix illa seges virtutū omniū, cū fructibus illis bea
tis, quorū præcipuus/ gaudiū internū, gaudiū arcanū, gaudiū
solis ijs cognitū, quibus cōtigit, quod deniq; cū mūdi gaudijs
nec euanescit, nec auferit, sed cumulat in gaudiū æternū. Eam
mi frater, & iuxta Iacobi monita, ardentissimis votis oportet
a deo postulare, & iuxta sapientē quendā: e diuinæ scripturæ
vanis veluti thesauros effodere. Caput autē huius sapientia,
esse puta, vt temetipsum noris, quod verbi, e cœlo pfectum
credidit antiquitas, & magnis authoribus vsq; adeo placuit,

Sapiētia mūdi
huius vniuersi
mali mater est.
Sapiētia chris
ti cū mūdana
differentia,

Sapiētia chris
ti vnde cōparet,

Pā. 2
Sapiē. 4

Prover
biōꝝ. 1

Sapiē. 5
Iacobi 3

Sapiē. 7

Iudit. 9

Iacobi 1

Prover
biōꝝ. 2

vt in eo oem sapiētiā vim, summatim contineri iudicauerint. Sed leue pondus huius dogmatis/ apud nos sit, nisi congruit cum literis nostris. Minatur sponsa suā mysticus ille amator in Canticis, ac foras abire iubet, nisi semet cognorit. Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorū. Proinde ne quiuis sibi temere rem tantā arroget, vt ipsi sibi satis sit cognitus, Corpus suum haud scio/ an quisq; plenum norit, & mentis habitum cognoscat quilibet: Paulus, cui conigerat, vel tertij coeli mysteria discere, semetipsum in nō audet iudicare, ausurus vtiq; si sibi sat esset notus. Si hominē tam spiritalis, qui omnia diiudicat, iudicandus a nemine, sibi adhuc parum perspicuus erat, nos carnales quid confidimus? Porro miles nimis inutilis videatur, cui neq; suā copia, neq; hostium cohortes satis habeantur cognitae. At homini nō cū homine, verum secum ipsi bellum est, atq; adeo ex ipsis visceribus hostilis acies nobis vltro suppullulat, quē admodum deterrigenis fratribus poetæ fabulant. Vsq; adeo aut tenui discrimine/ ab hoste distat amicus, vt ingens periculū sit, ne parum cauti, v' inimicū p amico tueamur, vel amicū p hoste ledam. Heret etiā in angelo lucis: dux ille egregius. Noster es inquis an aduersariorū: Ergo quoniā tecū ipse bellū suscepisti: & in hoc prima victoriā spes sita est: si tute tibi sis q; maxime cognitus, simulachrū quoddā tui tibi velut in tabula pponā, vt quid intus: quid in cute sis: plane pernoscas.

¶ De homine exteriore & interiore.

E St igit homo pdigiosum quoddā aīal, ex duabus: tribusue partibus multo diuersissimis cōpactū: ex anima/ veluti numine quodam: & corpore, tanq; muta pecude. Si quidē corpore vsq; adeo reliquo brutorū generi nō præstamus: vt omnibus eius dotibus inueniamur inferiores: Sed m animā v' o: adeo diuinitatis sumus capaces: vt ipsas etiā angelicas mentes liceat præteruolare: & vnū cū deo fieri. Si tibi corpus additū nō fuisset; numē eras: si mens ista nō fuisset indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter se diuersas; summus ille opifex foelici cōcordiā colligarat: at serps pa

C iij

Hominis diffi
nitio

eis inimicus, infelici rursus discordia dissecuit, ut iam neque dis-
rimini queat, sine maximo cruciatu: neque coniunctim vivere, sine
affiduo bello, planeque (quod dici solet) utrumque in altero auribus
lupum tenet: possitque mutuo competere, vericulus ille lepidissimus:
nec tecum possuui vivere: nec sine te. Adeo pplexata seditione inter
se tumultuant, veluti diuersa, quae vniu sunt. Corp⁹ enim ut est
ipsi visibile, rebus visibilibus delectatur, ut est mortale, ipsalia
sequitur, ut est graue, deorsum sidit. Contra anima generis aetherei
memor, summa vi sursum mittitur, & cum terrestri mole luctatur,
contemnit ea quae videntur, scit enim esse caduca quae vere,
quae semper sunt, Immortalis amat immortalia, coelestia
coelestia, similis similibus capitur: nisi penitus fuerit corporis
immerisa, fordibus, atque a natura generositate eius contagio
degenerarit. Neque vero hanc discordiam, vel fabulosus ille
Prometheus insecuit: admixta menti nostrae, de quoque animae
particula, neque primitiua conditio indidit: sed peccatum quod
bene conditum erat, male deprauauit: inter bene concordans,
dissensionis virus serens. Antea enim & mens corpori sine
negotio imperabat, & corpus animo lubes volensque parebat,
nunc contra perturbato rerum ordine: affectus corporis rationi
praerire certant, cogiturque illa in corporis sententiam,
pedibus discedere. Quare non absurde peccus hominis, cum
seditione quapiam reipublicae componas licebit: quam quoniam
ex varijs hominum generibus constat, propter dissensionem
studiorum, oportet crebris motibus, & factionibus collidi, ni
penes vnum sit imperij summa: isque sit eiusmodi, ut nihil
imperet, nisi reipublicae, salutaria. Quare necesse est, ut plus
in ea valeat, qui plus sapit, pareat, qui minus. Nihil est autem
infima plebe vecordius: coque magistratibus obtemperare debet:
nullum ipsa gerere magistratum. Qui vero optimates sunt,
aut natu maiores: audiendi sunt illi quidem in consultationibus,
at ita si statuendi arbitrium penes vnum maneat regem:
quem admoneri quidem oportet nonnunquam, cogi vero aut
praerire non conuenit. Porro rex ipse nulli pareat, nisi legi:
lex respondet honestatis Ideae. Quod si praeposteris
vicibus vulgus indomitum, & fex illa ciuitatis tumultuosa,
natu maioribus praerire contendit: aut si primates Regis

Promethe⁹ ho-
minē de tra fin-
xit cui de om-
nibus aialibus
pticulā addidit

Carnis rebel-
lio unī orta sit
Respublica quae
liter restitui de-
bet.

Sub animo H
om

imperiū negligūt: coorīe in Repu. nostra periculosa seditio,
 & nisi diuina dictatura succurrat: ad extremā pñitiē res oīs spe
 ciat. In hoīe x̄o/ratio regis vice fungit̄. Optimates accipias li
 cet affectus quosdā, corporeos quidē illos: sed tñ nō perinde
 brutos: qđ gen^o sunt: genuina pietas erga parētes: charitas in
 fratres: beneuolētia in amicos: misericordia in afflictos. Met^o
 infamīa, Cupido honestae opinionis: & si quē sunt cōsimilia.
 Eos porro motus animorū: quā rationis decretis q̄ maxime
 dissident, suntq; insimē ad pecorum humilitatē abiecti: plebis
 quasi vltimā fecem esse puta. cuiusmodi sunt libido: luxus: in
 uidentia: hijsq; cōsimiles animi morbi: qui ad vnū oēs, veluti
 ferui sordidi, & improbi erga stultis sunt coercēdi: vt si queat,
 pensum operāq; a dño p̄scriptā, praestent Sin min^o, nihil certe
 damni dent. Quē oīa Plato diuinitus intelligēs: scripsit in Ti
 maeo filios deorū, ad sui similitudinē, duplex anime genus in
 hoīe fabricatos fuisse, alterū diuinū & immortale: alterū quasi
 mortale, & varijs pturbationibus obnoxiiū: quarū prima sit
 voluptas: esca malorū (vt ait), p̄xima dolor, fuga, sp̄dimentū
 q; bonorū. Deinde metus atq; audacia, consultores amantes.
 Quibus accidit & implacabilis iracūdia. Preterea spes blanda:
 cū irrationabili sensu: amoreq; oīm inuasore. Hac em̄ ferme
 verba Platonis. Nec ignorauit in hmōi pturbationibus coer
 cendis, vitē beatitudinē cōsistere. Scribit enim eodē in opere:
 eos qui ista superassent, iuste victuros: iniuste autē, qui ab his
 victi fuissent. Et diuinā quidē animā, i. rationi, tāq; regi in ce
 rebro, velut in arce ciuitatis nostrae, sedē statuit: corpis videli
 cet parte edulissima, caeloq; proxima: tū minime bruta: q̄ppe
 quā & osse sit ptenui: neq; neruis: neq; carne onerata, sed sen
 sibus intus forisq; longe munitissima vt illis quali renūciantib;
 bus, nihil tumultus in Repu. cooriret: qđ nō p̄tinus ille pens
 tisceret. At mortalis aiē partes, i. affectus, vt quā ratio v̄l mo
 rigerā est: yel obstrepera: ita ab ea semouit. Nā inter ceruicē
 & diaphragmā, partē animae constituit, fortitudinis atq; irā par
 ticipē: affectū videlicet, seditiosum quidē illū, & cohibendum:
 at non p̄inde brutū: eoq; mediocri interuallo, a summis imisq;

Reipu. cū hoīe
cōparatio

Duplex anima
iuxta Platonē.

Ratio
Ira.
Concupiscētia

semouit, ne vel nimia vicinitate regis occurreret, vel infimae plebis contagio corrupta simul, in eum coniuaret. Vix porro concupiscibile, quae esculenta, & poculenta appetit: quae in Venerem impellimur: porro infra precordia, perculsa regia/in iecur & alium relegauit, ut quasi ferum quoddam, & indomitum animal, illic ad praesepe habitaret, propterea quod ea violentissimos excitare motus conseruit, minimeque praesidis imperijs, audiens esse. Huius infima pars, quae pecorina sit, quaeque rebellis, vel illa pudenda corporis portio, in qua potissimum tyrannidem obtinet, documento potest esse, quae membris ex omnibus vna/frustra reclamante rege, ob scanis motibus, subinde rebellioes parat. Vides nimirum ut haec, superne diuinum animal homo, plene in pecudem desinat. At consultor ille diuinus, sublimi in arce praesidens memor, originis suae, nihil fordidum, nihil humile cogitat. Sceptro autem insignis eburno, propterea quod nihil non rectum imperet, in cuius fastigio aquilam insidere scripsit Homerus, quod ad caelestia subuolans, quae humi sunt, aquilinis oculis despicit. Postremo aurea redimitus corona, Aurum enim in mysticis literis sapientiam fere significat, circulus autem perfecta, & oibus numeris absoluta. Haec sunt enim propriae regum dotes. Primum, ut quae plurimum sapiant, ne quid peccent per errorem, tum ut quae recta sunt, ea modo velint, ne quid contra animi iudicium propter corrupteque faciant. Quartum altera quae careat, eum non regem, sed latronem existimato.

Ornat⁹ regius

Aurum sapientiam significat.

Regum ac principum propria officia

¶ De varietate affectuum.

Noster autem rex, propter aeternam legem, sibi diuinitus insculptam, opprimi quidem potest, corrupti non potest quin reclamet, quin reuocet. Cui si reliqua plebs parebit, nihil ille unquam neque penitendum, neque perniciosum committet, sed summa moderatioe, summaque tranquillitate gerent vniuersa. Ac de affectibus quidem Stoici, perispateticique non nihil diuersa sentiunt, quantum illud conuenit inter omnes, ratione viuendum non affectu. Sed illis placet, ubi affectibus, qui a sensibus proxime excitantur, tamquam pedagogis / vsus ad iudicium verumque discrimen expetendum, fugiendumque puenieris, tum eos prorsus esse relinquendos. Iam nisi non solum viles non esse / ad sapientiam, verum etiam perniciosos, Atque ob id perfectum illum sapientem

Sensus & affectus pedagogi ad virtutem.

suū oībus huiusmōi motibus, tāq; morbis animi, vacare volūt Peripateticorū
 vixq; humaniores quidā primos illos impetus, rationē puer ac stoicorū dis-
 rentes, sapiēti cōcedūt, quas illi phantasias appellāt. At peripa- ferentia
 thetici nō extirpādos affectus, sed coercedos docēt. Esse enim
 nōnullū eorū vsum, p̄pterea quod hos a natura additos opi-
 nent, vtī quadā ad v̄tutē incitabula, atq; exhortamenta, sicut
 fortitudinis irā, industriæ inuidiā, & item de reliquis. Socrates
 aut̄ in Phedone Platonis, quum nihil aliud putat esse philoso- Philosophia
 phiā, q̄ mortis meditationē, hoc est, vt anim⁹ quantū pōt, ab q̄o mortj me-
 ducatur se a reb⁹ corporeis & sensibilib⁹, transferat ad ea quae ditatio
 rōne nō sensib⁹ p̄cipiant, cū Stoicj nimirū sentire vidēt. Opor-
 tet igit̄ primū oēs animi cognitos habere motus, deinde scire Animi omnis
 nullos esse tam violētos, quin a rōne vel cōpesci, vel ad v̄tutē motus ratione
 deflekti queant. Audio em̄ vulgo hanc pestiferā opinionē, vt compesci pōt.
 se dicāt ad vicia cogi. Alij cōtra imperiū sui, motus huiusmōi,
 p̄ ratiōis dictamine sequunt, atq; adeo, quod suavit̄ ira, aut in-
 uidiā, id zelū dei vocant. Atq; vt est alia resp. alia fastidiosior,
 ita alius alio ad v̄tutē p̄penior, quae differentia, non ex ani-
 mortū discrimine, sed v̄lex influxu celestiuū corporū, v̄ p̄geni-
 toribus, vel ex educatiōe, vel ex ipso corporis habitu, p̄ficiunt
 Nō anilis est illa Socratis fabula, de aurigis & equis, bonis ac Fabulam hanc
 malis. Videas enim nōnullos, ita moderato ingenio natos, ita reperies i Phe-
 tractabiles ac faciles, vt sine v̄llo negotio ad v̄tutē instutuant, dro Platōis cir-
 ac sine calcaribus v̄ltro p̄currāt. Alijs contra corpus rebelle, ca finem.
 tanq; equū indomitū, & scalcitrosū p̄tigisse, vt multū sudās Animā bonā
 domitor ille, vix tamē asperrimo freno, vix fuste calcaribusq; siue malā sorti-
 subigat ferocientē. Qualis si tibi forte obtigit, ne p̄tin⁹ abijcias tus qualē se ha-
 animū, imo tanto acrius enitere, sic exillimans, non tibi inter- bere debet.
 clusam ad v̄tutem viam, sed v̄beriorē v̄tutis materiā ob-
 lata esse. Quod si bonā mentē nactus es, non hoc p̄tinus alio
 melior es, sed foelicioꝝ, at rursus ita foelicioꝝ, vt obligatioꝝ. Variā species
 Quāq; quis est ingenio vsq; adeo foelici, vt nō abunde multa vicioꝝ tanq;
 sint, in quibus luctari oporteat. Ergo q̄maxime turbari sens naturalium
 tiet, hac q̄maxime aduigilet rex oportet. Sunt vicia quaedam
 pene gentilia, quemadmodum gentibus nonnullis perfidiam

aut esse familiarē; alijs luxum; alijs libidinē. Quædā corporis
 habitū comitant; sicut sanguineos mulierositas: & voluptatū
 amor. Colericū ira; ferocitas; maledicentiā. Phlegmaticū in-
 ertia; somnolentiā, Melancholicū; inuidiā; tristitiā; amaritudo.
 Nonnulla cū etate, aut remittunt; aut inualescunt; quæadmodū
 libido in iuuetate; item phusio temeritas; in senectū tenacitas mo-
 rositās; auaritiā. Sunt & quæ sexui videant adnata, vt in viro
 ferocitas; in muliere vanitas & vindictæ cupidō. Fit interim
 vt natura veluti paria faciens; morbū animi dote quapiam dis-
 uersa cōpenset. Est hic quidē p̄pensior ad voluptatē; sed neu-
 tiq; iracūdius neutiq; inuidus. Est alius incorrupta pudicitia,
 sed elatior; sed iracūdiōr; sed attentior ad rem. Neq; defunt / q
 p̄digiōsis quibusdā ac fatalibus vicijs sollicitent, furto, sacrile-
 gio; homicidio; quibus quidē omni conatu obuiā est eundū.
 cōtraq; eorū insultū, certū p̄positū, murus quidā aheneus ob-
 iiciēdus. Ediuerso sunt nonnulli affectus; ita vicini virtutib; vt
 periculū sit, ne ambiguo discrimine fallamur. Erūt hij corrigē-
 di; & ad p̄ximā virtutē cōmode deslecedi. Exēpli grā / est q̄s
 piā excādescentior; iniiciat aio frenū; & erit alacrior, erit erect⁹;
 mīmeq; lāguid⁹. Erit liber ac simplex. Est ali⁹ paulo tenacior;
 adhibeat ratiōnē; & fuerit frugalis. Qui blādior est; fiet comis
 & cōmodus. Qui p̄frac⁹; cōstās. Qui tristior est; seuer⁹. Qui
 ineptior; moriger⁹, atq; ad eundē modū de reliq; animi leuio-
 rib; morbū. Hoc mō cauendū; ne naturæ viciū, virtutis noie
 palliem⁹; tristitiā grauitatē; asperitatē seueritatē; inuidiā zelū;
 sordes frugalitatē; assentationē comitatē; scurrilitatē vrbani-
 tem appellātes. Hæc igif est vna ad beatitudinē via; primū, vt
 tenoris. Deinde, vt ne quid p̄ affectib; sed oīa p̄ iudicio rōnis
 agas. Sana sit aut & sapiat ratio, hoc est tm̄ honesta spectet. Ac
 difficile est (inges) quod præcipis. Quis negat? Atq; verū est
 illud apud Platonē adagiū, quæ pulchra sūt; eadē esse difficilia
 Nihil fortius; q̄ vt q̄s seipm vincat, s; nullū mai⁹ præmiū; q; bñ-
 tudo. Præclare illud Hieronym⁹ vt cætera oīa, Nihil Chri-
 stiano foelici⁹; cui p̄mittit regnū cœlorū. Nihil laborios⁹ qui
 quidē de vitā periclitat Nihil fortius; q̄ vincit diabolū, Nihil im-
 nihil imbecilli⁹

Naturæ circa
 aios solers cō-
 pensatio

De deslecedis
 ad virtutē vicijs
 leuioribus.

Sapiētia grad⁹

Via vera ad
 beatitudinē se-
 ipsum nosse.

Christiaō vt
 nihil fortius ita
 nihil imbecilli⁹

becilliq; a carne superat. Si tuas proderis vires, nihil difficilius, quam
 carne subigere spiritum, si deum auxiliatorem respexeris, nihil facilius.
 Tu modo ingenti animo, perfecta vitæ propositum percipe, conceptum virge.
 Nihil nunquam vehementer impavit sibi humanum animus, quod non effecerit
 Magna pars Christianissimi est, toto pectore velle fieri Chris-
 tianum, quod aditu videbitur inexpugnabile, id fiet successu molli
 visu facile, consuetudine demum etiam iucundum. Scitum est illud He-
 siodum, ardua initio esse virtutis via, verum ubi ad cacumem erepsere
 ris, tutissimum oculum te manet. Nullum animal tam ferum, quod non man-
 suescat humana cura, & animi dormitoris omnium nulla erit domandi
 ratio: Vt corpore valeas, potes in annos aliquod impare tibi,
 ut abstemius sis, ut a venere temperes, quæ præscripsit homo
 medicus, & ut omnem vitam tranquille transigas, non potes vel menses
 pauculos impare affectibus, quod conditor præcipit deus. Vt
 corpus morbo subducas, omnia facis, ut corpus & animam ab æter-
 na morte subtrahas, non illa facis, quæ fecerunt & ethnici.

¶ De homine interiore & exteriori. Et
 de duabus partibus hominis ex litteris sacris.

Pudet me, perfecto Christianorum nomine, quorum maxima pars ves-
 lutum muta pecora, seruit affectibus suis, adeoque in hac dimica-
 tione non sunt exerciti, ut ne norint quidem rationis atque perturbatio-
 nis discrimen. Hoc tamen hominem esse putant, quod vident, quod sentiunt.
 Imo nihil esse putant, nisi quod sub sensum cadat, quum nihil sit mi-
 nus, quicquid impese cupiunt, id rectum existimant. Pacem appellant
 certam conplorationemque seruitutem, dum obruta ratio, quocumque vocat
 affectus, nihil renitens sequitur. Hæc pax est illa misera, quam
 bet.

Christiâis sola
 voluntas deest
 Nota.

Virtutis via ar-
 dua in principio

Animus qualiter
 domandus

Pax falsa quæ
 deus odio has-
 bet.

Christus veræ pacis author, qui fecit utraq; vnum, venit dirimere
 bellum salutare excitaturus, inter patrem & filium, inter maritum &
 uxorem, inter ea quæ turpis concordia male conciliauit. Jam pro
 pheta: leuis sit autoritas, nisi eadem omnia, tamen si pro his non ipsidem, sa-
 cris in litteris precipiunt. Quod philosophi rationem, id Paulus modo
 spiritum, modo interiore hominem, modo legem mentis vocat. Quod illi affe-
 ctum, hic interim carnem, interim corpus, interim exteriorem ho-
 minem, interim legem membrorum appellat. Spiritus inquit ambulate, &
 desideria carnis non proficietis, Caro enim percipiscit aduersus spiritum

Pauli cum philo-
 sopheris concor-
 dantia.

D

Mathei,
 10.

Ad Ga-
 lat. 5.

& spūs aduersus carnem, vt nō quæcūq; vultis, illa faciatis, Et
 alibi. Quod si scd' m carnem vixeritis, moriemini. Si spū facta
 carnis mortificaueritis, viuetis. Noua pfecto rerū cōmutatio
 vt in bello pax quærat, ī pace bellū, in morte vita, ī vita mors,
 in seruitute libertas, in libertate seruit'. Scribit em̄ alibi Paul'.
 Castigo corp' meū, et ī seruitutē redigo. Libertatē audi. Qd'
 si spū ducimini, nō estis sub lege. Et. nō iterū cōcepimus spm̄
 seruitutis in timore, sed spm̄ adoptiōis filiorū dei. Idē alibi. Vis
 deo aliā legē in mēbris meis, repugnantē legi mentis meæ / &
 captiuantē me in lege pcti, q̄ est in membris meis. Legis apud
 eundē, de exteriorē hoīe, qui corrūpif, & interiorē, q̄ renouat
 de die in diē. Plato duas vno in hoīe aias cōstituit. Paul' eodē
 in hoīe duos hoīes facit, adeo cōglutinos, vt neuter sine alter
 ro, neq; in gloria, neq; in gehēna, sit futurus, adeo rursūm dis
 iunctos, vt vni' mors, vita sit alteri'. Eodē opinor ptinet, quæ
 scribit Corinthijs. Factus est prim' homo in animā viuentē,
 nouissim' Adam in ajam viuificantē. Sed nō pri' qd' spiritale
 est / sed quid aiāle, deide qd' spūale. Prim' hō de terra terren' /
 Scd' us hō de coelo cœlestis. Atq; vt euidēt' esset, ista nō solū
 ad Christū & Adam, sed ad nos oēs ptinere subiecit. Qualis
 terrenus, tales & terreni, & qualis cœlestis, tales & cœlestes.
 Igit' si portauim' imaginē terreni, portem' & imaginē cœles
 stis. Hoc autē dico fratres, quia caro & sanguis regnū dei non
 possidebūt, neq; corruptio, incorruptelā possidebit. Vides li
 quere, quod alibi carnē, & exteriorē, qui corrūpif, hominem
 dixit, hic terrenū Adam nominasse. Hoc ipsum nimirū est, &
 corpus illud mortis, quo grauar' exclamabat Paulus. Infelix
 ego hō, q's me liberabit de corpore mort' hui' ? Porro fructū
 lōge diuersissimū carnis, & spūs aperitēs, alibi scripsit. Qui se
 minat (inquit) in carne sua, de carne & metet corruptionē, qui
 autē seminat ī spū, de spū metet vitā aeternā. Hoc igitur illud est
 vet' dissidiū geminorū Iacob & Esau, q̄ & añq; in lucē æde
 rent, iā itra materni vētris claustra luctabant. At Esau quidē
 præoccupauit exortū, sed Iacob pripuit benedictionē. Prius
 em̄ carnale, sed qd' spiritale potius est. Alter erat rufus & pi

Platonis &
 Pauli cons
 cordantia

Odium Iacob
 & Esau.

Ad Ro
 mañ. 8.
 I. ad Co
 rin. 9
 Ad gal
 lat. 5.
 Ad Ro
 mañ. 7.
 2. ad co
 rin. 4.
 I. ad Co
 rin. 15.
 Ad Ro
 ma. 7.
 Ad gal
 6.
 gen 25
 & 26.
 gen. 27

lis oblitus, alter lenis. Alter inquietus, & venator. Alter domesticus gaudens ocio. Et ille quidem famelicus, ius vendidit primo genitorum, dum vili voluptatis authoramento illectus, a nativa libertate excidit, in seruitutem peccatorum. hic quod iure non habebatur, arte gratiae sibi vendicat. Inter hos fratres quantum vterinos, quantum gemellos, nunquam perfecta coit concordia, odit enim Esau Iacob. Iacob contra, & si non respondet odio matris tuo, fugit tamen, suspectumque semper habet Esau, neque sese illi credit. Tibi quoque quicquid suaserit affectus, suspectum sit, propter dubiam authoris fidem. Iacob solus vidit dominum. Esau ut sanguinarius, gladio vivit. Postremo dominus a matre consultus respondit. Maior seruiet minori. Pater vero adiecit. Fratri tuo seruiet. Tempusque veniet, cum excucias & soluas iugum eius de cervicibus tuis. Dominus de patris vaticinatur, pater de reprobis, ille quid ab omnibus oporteat fieri demonstrat, hic quid plerique facturi sint praedicat. Paulus vult mulierem subditam esse viro suo. Melior enim est iniquitas viri, quam mulier benefaciens. Eva nostra carnalis est affectus, cuius oculos calidus ille coluber quotidie sollicitat. Ea corrupta, pergit & virum ad communionem mali sollicitare. Sed quid legis de muliere noua id est ea quae viro suo morigerata est? Inimicitias ponam inter te (nempe serpentem) & mulierem, et semine tuum, et semen illius. Ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo illius. Deiectus est coluber in pectus, impetum eius fregit mors Christi. Tantum calcaneo insidiatur clancularius. Caterum gratia fidei, tanquam in viraginem versa mulier, venenatum caput animosa conterit. Aucta est gratia, imminuta carnis tyrannis. Sara imminuta, auctore deo, creuit Abraham, iamque illa non maritum, sed dominum vocat. Neque prius tantum illa partum meretur, quam illi desissent muliebria. Quid pro tandem peperit domino suo Abraham, iam anus, iam effecit. Nempe Isaac, id est gaudium simul atque in homine conueniunt affectus, tum demum exoritur foelix illa tranquillitas innocentis animi, et mentis securitas quasi iuge conuiuium. Et ut pater ipse non indulsit uxori; ita in liberis suspectam

D ij

Eua mystica

Abraam auctus ratio,
Sara minuta caro

Isaac cū Hīf- maele mystice . habet collusionē Isaac cū Hīfmaele. In ea etate nō vult cōuenire filiū ancillae, cū filio liberae. Dū adhuc feruet adolescentia, pcul ab oculis ablegē Hīfmael; ne sub blādimētī specie puez adhuc Isaac ad suos mores pelliciat. Iam senuerat Abrahā, iam anus erat Sara; iam ediderat Isaac; adhuc diffidit; nisi vxoris cōfiliū; diuinū oraculū cōprobasset. Non est securus de muliere donec audit a dño. Omnia quae dixerit tibi Sara, audi vocem eius. O foelicē senectam eorū; in quibus sic prēmortuus est ille terren⁹ homo, vt nullū negociū exhibeat spiritui. Qui cōsensus/an p oīa pfectus/homīni cōtingat in hac vita, haud es quidē affirmauerim. Fortasse ne expediat quidē. Nā & Paulo z. ad co rin, 12

Pauli stimulus ad quid nobis pdest.

Pauli stimulus ad quid nobis pdest. Nouū pfecto remedij genus. Paulus ne superbiret, tētatur a supbia, vt solidus sit in Christo; in se cogit esse infirmus. Portabat em̄ thesaurū reuelationū coelestiu in vase fictili; vt sublimitas esset virtutis dei; & nō ex ipso. Quod vnū exemplum apli; multorū pariter nos admonet. Primū quū a vicijis sollici tamur; mox iteratis praeibis implorandū esse auxiliū diuinū z cor. 4

Nota diligēter

Deinde tentationes viris pfectis interdū non solū periculosas nō esse; verū etiā ad custodiā virtutis necessarias. Postremo reliquis omnibus pdomitis solū inanis gloriae vicijū in medijs etiā virtutibus insidiari; & hanc esse velut hydrā illam Herculanā, monstrū viuax; & suis vulneribus fecundum quod omnibus exanclatis laboribus/supremo fine vix demū queat cōfici. Verū labor omnia vincit improbus; Interim dum vehemētibus pturbationibus aestuat animus tu modis omnibus preme; vrge; immine; ac Proteū istum tuum; vincis stringe tenacibus; dum omnia transformat sese in miracula rerū ignēq; horribilēq; feram; fluuiūq; liquentē; donec in natuā speciem redeat. Quid aut tam Proteus; q; affectus & cupiditates stultorum; quae quum eos nunc in beluā libidinem nūc in trāferinam; nunc in venenatam inuidiam; nūc in alia atq; alia viciorū portēta trahūt; nōne pulchre quadrat; quod eruditiss

Proteus,

Prote⁹ sensu- litatis typū ges- rit.

hemētibus pturbationibus aestuat animus tu modis omnibus preme; vrge; immine; ac Proteū istum tuum; vincis stringe tenacibus; dum omnia transformat sese in miracula rerū ignēq; horribilēq; feram; fluuiūq; liquentē; donec in natuā speciem redeat. Quid aut tam Proteus; q; affectus & cupiditates stultorum; quae quum eos nunc in beluā libidinem nūc in trāferinam; nunc in venenatam inuidiam; nūc in alia atq; alia viciorū portēta trahūt; nōne pulchre quadrat; quod eruditiss

4 Geor mus poeta dixit. Tum varia eludēt species atq; ora ferarum,
gicorū. Fiet em subito sus horridus, atraq; tygris. Squamosusq; dra-
co, & fulua ceruice leena. Aut acré flāmā sonitū dabit. Hic o
memēto/quod sequit. Sed quāto ille magis formas se vertet
in omnes, Tanto nate magis contendē tenaciā vincla. Imo ne
rursum ad fabulas reuoluamur poetarū, exemplo sancti pa-
triarchae Iacob, luctamen nocturnum cōstanter vrge, donec

Iacob luctatus
cum angelo

Gen. 32
dixeris mihi. Quod aut virtutis suae praeuiū tulerit, fortissim^o
ille palefrites, operae precii est audire. Primū benedixit ei in
eodem loco. Semp em post suparatā tentationē praeipuum
quoddā auctariū diuinā gratiae adiicit homini, qua sit ad fu-
turū hostis assultū multo q̄ fuerat munitior. Deinde tacto fe-
more emarcuit neru^o victoris, & coepit altero claudicare pede

3. Regū 18
Execrat per os pphetā deus, eos qui vtroq; claudicant pede
.i. qui simul & in carne esse, & deo volunt placere, & dum
vtrūq; male conantur, in vtroq; claudicant. Felices aut illi, in
quib^o sic affectus carnis emortuus est, cōtingente deo, vt dex-
tro pedi potissimū. i. spiritui innitant. Postremo nomen illi

Ex Iacob
Israel.

Gen. 32
cōmutatū. Ex Iacob em fit israel. Ex luctatore quietus. Vbi
castigaris carnē tuā, & eam crucifixeris cū vicijs & cōcupiscē-
tijs, iam nullo obstrepēte cōtinget tibi tranquillitas & ocium

Gal. 5.
vt vaces & videas dominū, vt gustes & videas quoniā suauis
est dñs. Hoc em sonat Israel. Videf aut nō in igni non in tur-
bine ac tumultu tentationū, verū tempestatē diaboli, si modo

Israel videns
deum

Pē. 33.
pseueraris, cōsequit sibilus aurae tenuis consolationis spūalis.
Ea simul atq; leniter aspirauerit, tum intende acriter internos
oculos, & eris Israel, dicesq; cum eodem: Vidi dñm: & salua
facta est anima. Videbis eum qui dixit. Non videbit me omis
caro. Excute te ipsum. Si caro es, nō videbis dñm si nō vide-
ris non saluabitur anima tua. Cura igitur vt sis spiritus,

De tribus hominis partibus.

spiritu anima & carne.

Erant haec vel nimio plus satis, verū vt fias tibi paulo etiā
pspectior atq; excussior. libet & origenicā hominis sectionē

Origenes q̄lit
hoiem diuisit.

D ij

breuiter referre. Is em Paulum sequutus tres partes facit, spm
animā & carnē, quas omnes cōiunxit apłus scribēs Thessalo
nicensibus vt integer (inquit) corpus vestrū & anima, & spūs
in die dñi nri Iesu Christi seruet. Esaiās autē: omīssa parte infī
ma, duarū meminit. Anima (inquit) mea desyderabit te in no
cte, sed & spū meo in prācordijs meis de mane vigilabo ad te
Daniel item. Laudate (inquit) spīritus & animā iustorum
dñm. Quibus ex locis nō absurde colligit, triplicem hominis
portionē. Corpus siue carnē infimā nostrī partē, cui per ge
nitalē culpā legē inscripsit peccati/serpēs ille veterator, quaq;
ad turpia puocatur, ac victi diabolo cōnectimur, Spīritum
vero qua diuinā naturā similitudinē exprīmimus, in qua cō
ditor optimus, de sue mētis archetypo eternā illā honesti legē
in sculpsit digito. i. spū suo Hac deo cōglutinamur, vnūq; cum
eo efficiamur. Porro tertīā & inter ista mediā animā constituit,
quā sensū ac motū naturalī sit capax. Ea velut in factiosa
rep. nō pōt nō alterutri partī accedere. Hinc atq; hinc sollicit
atur: liberū habet/vtro velit inclināre. Si carnī renuncians, ad
spūs partes sese traduxerit, fiet & ipsa spīritalis, sin ad carnīs cu
piditates semet abiecerit, degenerabit & ipsa in corpus. Hoc
enim est/quod sensit Paulus scribens Corinthijs. An nescitis,
quoniā qui adheret meretrici, vnū corpus efficitur: Qui autē
adheret dño, vnus spūs est. Meretricē lubricā hominis partē
appellat. Hęc est illa illex & blanda mulier, de qua legis pro
uerbiorū capite secūdo. Vt eruaris a muliere aliena, & ab ex
tranea, quā mollit sermones suos, & relinquit ducē pubertatis
suar, & pacta dei sui oblita est. Inclinata est em ad mortem
domus eius, & ad inferos semitā ipsius. Omnes qui ingres
dient ad eā nō reuertent, nec apprehēdēt semitas vitæ. Et ca
pite sexto. Vt custodiant te a muliere mala & a blanda lingua
extranea. Nō cōcupiscat pulchritudinē ei⁹ cor tuū, ne capti
ris nutibus illius. Pręciū em scorti vix vnus est panis, mulier
aut viri pręciosā animā rapit. Nōne quum de scorto, corde
& anima meminit, nominatim tres hominis partes expressit?
Rursum capite nono, Mulier stulta & clamosa, plenāq; illece

1. ad the
sal, 5

Esa. 26
daniel. 3

1. ad Co
rin. 6

Corpis p̄ditio

Spūs natura.

**Anima mediā
inter corpus &
spīritum**

bris, & nihil omnino scies. Sedet in foribus domus suae super
 sellam, in excelsis vrbis loco, ut vocaret transeuntes per viam & gētes in
 itinere suo. Quis est paruulus declinet ad me. Et vecordi lo-
 cuta est. Aquae furtivae dulciores sunt, & panis absconditus su-
 auior. Et ignoravit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni co-
 uinae eius. Qui enim applicabit illi, descendet ad inferos. Nam qui
 abcesserit ab ea saluabitur. Quae te quibus coloribus magis gra-
 phice depingi fucarive poterat vel venenatae carnis illecebrae
 ad turpitudinem sollicitatis animam, vel improbitas spiritui reclus
 matris, vel exitus infelix superatis. Ergo spiritus deos nos reddit.
 Caro pecora anima constituit homines. Spiritus pius Caro impius, anima
 neutros. Spiritus quaerit coelestia, caro dulcia, anima necessaria, spiritus
 euehit in caelum. Caro deprimit ad inferos, Animae nihil imputat
 Quicquid carnale, turpe est, Quicquid spiritale/perfectum: quicquid
 animale medium & indifferentes. Vis ne pinguiore (quod autem) Mis-
 nerua tamquam digito tibi demonstrari, partium istarum discrimen. Equi
 dem experiar. Vereris parentes. Amas fratrem, Amas liberos.
 Diligis amicum. Non tam virtutis est ista facere, quam sceleratum non
 facere. Quare enim non facias Christianus, quod naturae institus
 etu faciunt & gētes, imo quod faciunt & pecora. Quod natu-
 ra est, non imputatur ad meritum. Sed incidisti in eum locum, ut
 aut patris contemnenda pietas, vincenda charitas liberorum, bes-
 niuolentia negligenda amici, aut offendendus deus. Quid facis,
 In biuto stat anima. Sollicitat hinc caro illinc spiritus. Dicit spiritus:
 Potior est parere deus, illi corpus modo debes: huic omnia. Suga-
 gerit caro. Nisi pares: exheredat te pater, vulgo diceris impius.
 Consule rei; consule famae. Deus aut non videt, aut coniuuet, aut
 certe facile placabit. Iam heret, iam nutat anima. Vtrocumque se
 flexerit hoc erit: quod est/cui asserit. Si contempto spiritu, meretricem
 carnem audierit, unum corpus est/ sine sprete carne ad spiri-
 tum erigatur, transfiguratur in spiritum. Ad hunc modum con-
 suesce temetipsum sollerter excutere. Ingens enim hominum
 error, qui non raro absolutam pietatem putant, quod est natu-
 rae. Imponunt incautis affectus quidam in specie honestio-
 res, & quasi virtutum laruis personati. Saevit iudex in fontem,

Differentia
 Carnis.
 Animae
 Spiritus

Horatius
 Maxima pars
 vatum decipi-
 mur specie res-
 cit.

seuerus & incorruptus sibi videt. Vis & huc discuti: Si animo indulget suo, seruitq; rigori cuida genuino, nullo animi dolore, nonnulla fortassis cu voluptate, nihil tñ a iudicis officio diu uaricās, ne sibi p̄tin⁹ placeat. Mediū est quod facit. Qd' si lege vel ad odiū priuatū, vel ad cupiditatē abutitur, iam carnale est quod gerit, & homicidiū p̄mittit, sin ingentē aio p̄cipit dolorē quod eum cogit perdere, quē mallet emendatū & incolumē, & p̄cnam cōmeritā irrogat eo pectoris sensu, quo pater filiū charissimū secari vricq; iubet, ita demū spiritale erit, qd' agit. Plaricq; p̄pensione naturæ, atq; ingenij, p̄prietate, rebus non nullis vel gaudent vel abhorrent. Sunt quos nihil titillet uere nerea voluptas. Ne p̄tinus sibi ad virtutē arrogant quod est indifferēs. Non carere libidine, sed vincere libidinem virtutis est. Ali⁹ gaudet ieiunare, gaudet adesse sacris, gaudet frequēs esse in templis, gaudet cōplurimū psalmorū dicere, sed in spū. Exige ad hanc regulā quod facit. Si ad famā, si ad emolumentū spectat/carnem sapit/nō spiritū. Si tantū ingenio indulget suo, facit em̄ qd' animo lubet, non habet quur sibi magnopere placeat, imo quod timeat habet. En tibi periculū. Oras & nō orantē iudicas, Ieiunas; & fratrem manducantem cōdemnas. Quisquis non facit, quod tu, eo te meliorē iudicas. Vide ne ad carnem pertineat ieiuniū tuū, Eget frater ope tua, tu interim p̄culis tuis deo obmurmuras, fratris egestatē dissimulans, auersabit istas p̄ces deus. Quomodo em̄ te orantē audiet deus, quum tu non audias homo hominē? Accipe & illud. Amas vxorem, hoc tantū nomine, quod vxor est. Nihil magni facis. Nam istud quidem est tibi cum ethnicis commune. At amas, non ob aliud, nisi quia tibi voluptati est. Ad carnem tendit amor tuus. Sed amas ob hoc potissimum, qd' in ea perspexeris imaginē Christi, puta pietatem, modestiā, sobrietatē, pudicitiam, iamq; non illam in ipsa, sed in Christo, imo in ea Christum amas, ita demum spiritualiter amas. Verū his de rebus plura, sed suo loco.

¶ Regulæ quædā generales veri Christianismi.
Nūc quoniam ad id, quod p̄positū est, vtrūq; viam aperuis

Opa etiā bona
qua cautela dif
cutienda sint.

se, & quasi syluā quandā cōparasse videmur, ad reliqua p̄p̄e
 randū, ne nō enchiridion, sed ingēs fiat volumē, Conabimur
 aut breuiter regulas quāsdā, quasi nexus quosdam palestricos
 Metha tradere, quarū ductu, tanq̄ filii Dedalei facile queas e mundi
 mor. 8. huius erroribus/velut e labyrintho quodā inextricabili emer
 gere, atq; ad purā lucē vitæ spiritalis p̄tingere. Nulli disciplinæ Ars bñ viuēdi
 sui canones desunt, & sola beate viuēdi ratio, nullis præceptis
 adiutabī: Est autē omnino virtutis ars quædā & disciplina,
 in qua qui se grauius exercēt, n̄s deniq; aspirat ille sanctorū co
 natū p̄uector spūs. Qui vero dicūt, recede a nobis, scientiā
 Iob. 21. viarū iurū nolū, hos reijciet misericordia diuina, p̄pterea
 quod ipsi reiecerūt scientiā. Sument autē hi canones, partim a
 persona dei, diaboli, & nostra. Partim a rebus. i. virtutibus ac
 vicijs, & quæ sunt his coniuncta, Partim a materia virtutū &
 viciōrum. Conducent potissimū aduersus tria mala, reliquias
 culpæ genitalis. Nam & si labem absterfit baptisimus, tamen
 hæret adhuc quiddam veteris morbi, relictum in nobis, tum
 ad custodiā humilitatis, tum materiā segetemq; virtutis. Ea
 sunt cæcitas: caro, & infirmitas. Cæcitas ignoratiē nebula/ra
 tionis obscurat iudiciū. Lumē em̄ illud purissimū diuini vult
 quod cōd̄tor insuderat sup nos, quū nō nihil offuscavit culpa
 primorū parentū, tum corrupta educatio: improb^o cōuictus,
 peruersi affectū, tunc tenebræ, cōsuetudo peccandi, tanta
 obduxit rubigine, vt diuinitus insculptæ legis vix vestigia q̄
 dam appareāt. Ergo (vt coeperam) cæcitas facit vt in delectu
 rerū fere cæcutiamus, p̄ optimis pessima sequētes, potiora mi
 nus vtilibus posthabētes. Caro sollicitat affectū, vt etiā si quid
 sit optimū intelligam^o, diuersa tamē amemus. Infirmitas facit
 vt virtutem semel arreptam, vel tædio, vel tentatione vici, de
 seramus. Cæcitas officit iudicio. Caro deprauat voluntatem.
 Infirmitas frangit constantiam. Primū igit̄ est, vt fugiēda dig
 noscas ab expetēdis, atq; ideo tollenda cæcitas, ne in rerū de
 lectu hallucinemur. Proximum vt malum cognitum oderis,
 bonum ames, & in hoc vincenda caro ne contra mentis iudis
 cium dulcīa p̄ salutaribus amemus. Tertiū vt in bene coeptis
 E

Fomes ad qd
 nobis relict^o sit

Tria præcipua
 hoim mala
 Cæcitas

Caro,
 Infirmitas.

Intelligere
 Velle,
 Perseuerare.

perseueres, atq; iccirco fulcienda infirmitas. ne turpius virtutis
viam deseramus / q̄ fueramus non ingressuri. Ignorantia mes
dendum, vt videas qua sit eundum. Caro domanda, ne a cog
gnita via seducat in deuia. Infirmitas animanda: ne viam arca
ingressus, vel vacilles, vel resistas, vel deslectas, neue semel ara
tro manum admolitus respicias, sed exultes vt gygas ad cur
rendam viam. Semper in ea quae sunt ante temet extendens,
eorum quae retro sunt oblitus, donec apprehendas brauiū &
coronam promissam perseuerantibus. Ad hec itaq; tria Ca
nones quosdam pro nostra virili accomodabimus.

Luce, 9
P̄. 18
Phili, 3

Contra malum ignorantia,
¶ Canon Primus.

Quoniam vero fides vnica est ad Christum ianua, primam
oportebit esse regulam, vt de ipso atq; illius spiritu traditis scri
pturis q̄ optime sentias. Credasq; non oretenus, non frigide,
non obsciner, non hesitanter, quemadmodū vulgus facit
Christianorum, sed toto pectore penitus infixum immotūq;
sedeat, ne vnum quidem in eis Iota contineri, quod non ma
gnopere ad tuam salutem pertineat. Nihil quicq; te moueat
quod bonam hominum partem, sic vides viuere, quasi coelū
& inferi, fabule quae piam essent aniles, terricula aut illectamē
ta puerorum. Tu vero credens, ne festinaueris. Et si ad vnum
vniuersus infanuat mundus, vertantur elementa, desciscant an
geli, non potest mentiri veritas, non potest nō euenire, quod
deus euenturum esse praedixit. Si deum esse credis, veracem
credas oportet. Sic prorsus habeto, nihil tam verum esse, nihil
tam certum atq; indubitatum eorū, quae auribus hauris, oculis
coram intueris, manibus tenes, q̄ quae legis in his lris quas
coeleste numen. i. veritas inspirauit, sancti prophetae prodide
runt, tot martyrum sanguis cōprobauit, quibus tot iam saeu
lis p̄torum hominum cōsensus subscripsit, quas Christus ipse
in carne, & sermone tradidit, & moribus expressit, testantur
miracula, confitentur & demones, adeoq; credunt, vt & cons

Ne festinaueris
Si non cōtinue
p̄ces tuas exau
diunt aut aliud
quiddā tradat
a deo, p̄missum
sue praedictū.

Iaco. 2. tremiscant. Deniq; quæ sic consentaneæ sunt æquitati naturæ quæ sic inter se constant, sic rapiunt attentos, sic mouent atq; transformant. Si hæc tanta argumēta in eas solas competunt, quæ, malum, uesania est, in fide hesitare? Vel ex præteritis futurorum cōiecturam facito. Quanta, q̄q; incredibilia dictu de Christo prædixerant propheta. Quid horum non euenit? Qui in illis non fessellit, in alijs faller? Postremo non mētū sūt propheta, & mentietur Christus prophetarū dominus? His atq; huiusmodi cogitationibus si subinde flammam excitaris fidei, tum ardentem rogaueris deum, ut adaugeat tibi fidē miserabor, si diu malus esse poteris. Quis enim vsq; adeo scelestus ut non resiliat a vicijs, si modo penitus credat, momentaneis his voluptatibus, præter infelicem illum conscia mentis cruciatū, æternos quoq; emi cruciatus? Pij contra pro temporaria ac leui vexatiuncula, centuplum gaudium puræ cōsciētia, ac vitam deniq; reddi immortalem?

Fides vera nō patitur hoīem esse malum

Lu. 17.

Mathei. 19

¶ Canon Secundus.

Primum igitur esto nihil hesitare de promissis diuinis, pximū autem, ut viam salutis, non contanter, nō timide, sed certo proposito, toto corpore, animo fidenti atq; (ut ita dixerim) gladiatorio captes paratus vel rei vel vitæ dispendium p Christo subire. Piger vult & non vult. Non oscitantibus cōringit regnum celorum, sed plane vim pati gaudet, & violēti rapeunt illud, Huc festinantem, non te charorum affectus retardet, nō reuocent illecebræ mundi, non remorentur curæ domesticæ Incidenda est secularium negociorum cathena, quādoquidē explicari nō pōt. Sic deserēda Aegyptus, ne qñ rēdeas animo ad ollas carniū. Raptim ac semel tota deserēda Zodoma, non est fas respicere. Respexit mulier, & versa est in simulacrū saxum. Viro nō vacat, vlla vsq; in regiōe morari, sed iubetur properare in mortem, nisi malit perire. Clamat propheta, ut fugiamus de medio Babylonis. Exitus ab Aegypto fuga vocat. E babylone fugere iubemur, nō sensim atq; cōtāter emiscat.

Aegyptus deserenda Zodoma

Babylon

E ij

grare. Videas pluresq; cōperendinantes, & consimilis nimitē
lentis molientis fugam viciorum. Vbi his me curis inquirunt
extricauero, vbi illud atq; illud negocij cōfecero Stulte, quid
si hodie a te repetant animam tuam? An nescis negotium e ne
gocio seri. Viciū vicio inuitari. Quin hodie potius facis, qd'
quo maturius feceris, hoc factu fuerit facilius; Alibi diligens
esto, hic vtilissima præcipitatio. Ne reputa, ne pensulare,
quantū relinquas: certus Christum vnum tibi satis futurū pro
omnibus, Aude modo te illi toto pectore credere, Aude tibi
diffidere, aude omnem tui curam in illum transferre; Desine
inniti tibi, & plena fiducia abijce te in eum: & excipiet te. Iacta
cogitatum tuum in domino: & ipse te enutriet, vt canas illud
eiusdem prophetae. Dominus regit me & nihil mihi deerit, in
loco pascue, ibi me collocauit. Super aquam refectiōnis educa
uit me, animam meam conuertit. Ne velis temetipsum partiri
duobus, mundo & Christo, Non potes duobus dominis ser
uire. Nulla societas deo cum Belial. Non fert eos qui vtroq;
genū claudicant, Euomit eos, qui neq; frigidi sunt, neq; calidi,
sed tepidi. Nimitēq; zelotypus animarū amator deus est, solus
ac totum possidere vult, quod sanguine suo redemit. Non pa
titur consortium diaboli, quem semel morte sua deuicit. Duæ
tantum viæ sunt, altera quæ per obsequium affectuum ducit
in exitiū, altera quæ per mortificationē carnis ducit ad vitā.
Quid tecum heres? Tertia nulla est. Harum alteram velis no
lis ad eas oportet. Quisq; es, hæc arte tibi ineunda semita est,
per quam pauci mortalium ambulant. Sed hanc ipse calcauit
Christus, calcarunt ab orbe condito, quicūq; deo placuerūt.
Hæc est profectio Adraſtei numinis ineuitabilis necessitas.
Cum Christo / mundo crucifigaris necesse est, si voles cum
Christo vitare. Quid inepti nobis ipsi blandimur? Quid tāta
in re nobis ipsis imponimus? Hic dicit nō sum clericus. Mun
danus sum. Non possum non vt mundo. Alius cogitat, & si
facier dos sum monachus non sum, viderit ille. Inuenit & mo
nachus, quo sibi palpetur. Non tam inquit monachus sum,
q̄ illi aut illi, Alius dicit, Adolescens sum, generosus diues,

Luce. 17

P̄s. 54.

P̄s. 22.

Math. 6

3. reg. 8

2 cor. 6

Apoc. 3

Deus Zeloty
pus amator.

Per Adraſti nu
mē Nemesim
itelligo cui ille
prim^aram po
suit. Est autē re
mūeratrix bo
norū & malorū
adeo ptinax vt
si etiā lēta veni
at nihil tū inul
tū patiat aut ir
remūeratū. Ce
terū de fato A
draſti lege Bo
cium

aulicus, denique princeps. Ad me nihil attinet, quæ dicta sunt
apostolis. Miser, ergo ad te nihil attinet, ut viuas in Christo, Si in
mundo es, in Christo non es, Si mundum appellas cœlum, terram
mare & hunc commune aerem, nemo non est in mundo, *sin ambitio-*

Luce. 9 es Christianus non es. Omnibus dixit Christus, qui crucem suam
non tolleret, ac sua vestigia sequeretur, non esse se dignum, Mori car-
ni cum Christo, nihil ad te, si vivere illius spiritu nihil ad te prinet,
Crucifigi mundo nihil ad te, si vivere deo nihil ad te, Cõsepel-
ri cum Christo nihil ad te, si resurgere in gloriam nihil ad te Christi
humilitas, paupertas, tribulatio, cõtemptus, labores, agones, do-
lores, nihil ad te, si regnum illius nihil ad te, Quid autem impro-
bium, quæ præmiũ tibi cum alijs cõmune ducere, at labores quibus
paratur præmiũ, in paucos quosdam referere? Quid autem de-
licacius, quæ cum capite cõregnare velle, quo quum nolis compati?
Noli igitur mi frater circũspicere, quid alij faciãt, & eorũ colla-
tione tibi blandiri. Ardua quædam, & paucissimis etiã monachis
cognita res est, mori peccato, mori desiderijs carnalibus, mori mun-
do. Et hæc est cõmunis omnium Christianorum professio, Hoc tam
olim in Baptismo deierasti, Quo voto, quod possit accidere san-
ctius aut religiosius? Aut pereundum, aut sine exceptione hæc
via grassandum ad salutem, siue reges siue inopes erimus coloni,
Quod si non omnibus cõtingit ad perfectam imitationem capitis per-
tingere, omnibus tamẽ huc manibus pedibusque est enitendum.
Bonam Christianismi partem habet quæ certo animo decreuit fieri
Christianus.

¶ Canon Tertius.

Verè ne te illud a virtutis via deterreat, quod aspera videatur ac
tristis, tum quod cõmoditatibus mundi sit renuciandum, tum quod iugiter cõ-
fligere oporteat, cum tribus improbilissimis hostibus, carne, diabolo
& mundo, hæc tertiam regulam tibi proponito, Vniuersa terricula
& phantasmata, quæ tibi statim velut in ipsis auerni faucibus
occurrunt, pro nihilo ducenda esse, exemplo Aeneæ Vergiliani,
Quod si ludibrijs inanibus contempitis rem ipsam persequi fixiusque in-
spexeris, perfecto videbis, Christi via, propter quod sola ducit ad
E iij

Mundus quid,
Mori peccato
paucissimi sciunt
Christianorum p-
fessio.

Christi via alijs
collata om̄ibus
prestat,
Aulicæ vitæ in
comoda

foelicitatē, etiā omisso præmijs respectu, nullam tñ aliā esse cō-
modiorē. Quod em̄ (queso te) vitæ genus iuxta mundū tibi
deliges, in quo nō sint abunde multa tristitia atq; aspera subes-
unda tolerandaq;: Aulicā vitā quis nescit esse erūnarū plenā,
nisi vel inexptus, vel certe stultissim⁹: Deū immortalē, q̄ illic
q̄ diutina, q̄ indigna seruitus pferēda, quāta sollicitudine am-
bienda principis gra: Eblandiēdus fauor eorū, qui vel nocere
possunt, vel pdesse. Fingēdi vultus subinde noui, Mussitāda
iniuriā potentiorū. Porro aut̄ quod tandē mali genus, quo nō
sit referta militā: Vtriusq; rei tu testis esse opūmus potes, qui
vtrūq; tuo periculo didicisti. Iam ꝑo quid nō vel facit, vel pa-
titur mercator, ꝑ mare pauperiē fugiēs, ꝑ saxa ꝑ ignes: In cō-
iugio, quāta moles curarū familiarū, quā nō ibi miseriam vidē-
dent qui experiunt: In publicis obeūdis muneribus, quantum
sollicitudinis, quātū laboris, quātū periculi: Quoq; versum
flexeris oculos, ingens turba incōmodorū occurret: Ipsa ꝑ se
vita mortalū mille erumnis obnoxia est: quæ sunt improbis
cū pbis cōmunes. Eæ oēs tibi cesserint in cumulū meritorū,
si te deprehēderint in via Christi. Sin minus, quū maiore mo-
lestia, tum nullo fructu ferendæ tamē. Qui mūdo militant,
primū q̄ multos annos anhelāt, sudant, tumultuant: Deinde
pro q̄ caducis nihilq; rebus. Postremo q̄ ancipiti spe. Adde
quod illic adeo nullus est miseriarū finis vt quo laboratum est
diutius, hoc labore molestius. Finis deniq; tam anxie atq; la-
boriosæ vitæ qui tandē: Nempe cruciatus æternus. I nunc &
cū hac vita cōpone viā virtutis, quæ statim desinit esse aspera,
fit progressū mollior, fit iucunda, ꝑ quā certissima spe itur ad
summū bonū. Nōne extremæ demētiae sit, malle pari labore
parare mortē æternā, q̄ vitā immortalē: At isti faciūt vel hoc
infanitus qui præligūt summis laborib⁹ ire ad labores phēnes,
q̄ mediocribus ad ociū immortales: Ad hæc si maxime labo-
rosior esset pietat⁹ via q̄ mūdi, tñ hic laboris asperitas præmijs
spe lenitur, nec deest vinctio diuina, quæ facit vt omne fel in
mel vertat. Illic cura curā trahit, dolor ex dolore nascit. Nec
mora nec requies, Foris labor & afflictio, intus grauior egrit

tudo. Ipsa leuimenta exasperat. Hæc itaq; habere, nec gētilēs quidem poetas fugit, qui per Titij Ixionis, Tantalij, Syſiphi, Pentheiq; suppliciu, improborū hominū erumnosam vitam adumbrant. Quorū est & illa særa in libro sapientiæ cōfessio,

Sapiē. 7 Lassati sumus in uia iniquitatis, & pditionis, ambulauim⁹ uias difficiles, uia autē dñi ignorauimus. Quid Aegyptia seruitute uel scœdius, uel laborios⁹? Quid Babylonia captiuitate tristis? Quid iugo Pharaonis & Nabugodonosor intollerabilius?

Mat. II. Christus autē qd dicit: Tollite iugū meū sup uos, & inuenietis requiē animabus uestris: Iugū enim meum suauē est: & onus meū leue. In summa nllā d' est uoluptas, ubi adest trāquilla cōscientia, Nulla nō adest miseria, ubi cruciat infœlix cōsciētia. Hæc iam plusq; certa esse oportet. Quod si etiā dubitas, consule eos, qui aliqñ de medio Babylonis cōuersi sunt ad dñm, & uel illorum experimento crede, nihil esse uitij turbulenti⁹ tristi⁹q; nihil uirtute expeditius atq; hilarius. Verū age, fingito paria stipendia, pares labores, at quāto tamen optabilius militare sub uignis Christi, q̄ sub vexillis diaboli? Imo quāto optabilius affligi cū Christo, q̄ delicijs affluere cum diabolo? Iam uero nō erit ualis & equis fugiendus dñs, non tantū turpissim⁹, uerū etiam durissim⁹ & fallacissim⁹: qui tā iniquū pensum exigit, qui tam futilia pmittit, quibus ipsis non raro frustratur miseros? Aut si præstat rursus ubi lubitū est tolli, ut maiore egritudine amittat parta, q̄ labore pepererint. Mercator posteaq; falsq; nefasq; cumulandæ rei studio miscuit, famā, vitam, animā mille periculis obiecit, si quidē bene ceciderit fortunæ alea, quid tandē aliud sibi parauit, q̄ miseræ sollicitudinis materiā, ut seruet, cruciatū, si perdat? Sin male, quid reliquū est, nisi ut bis fiat miser, & quod re sperata frustratus est, & quod tantū iriti laboris exhaustū non sine dolore meminit? Nemo ad bonā mentē certo animo contendit, qui non peruenerit, Christus ut non iridet, ita nec iridet. Cogita & illud, quū a mūdo fugis ad Christum, nō te relinquere, si quæ cōmoda mundus habet, sed leuiora, cū potioribus cōmutare. Quis non oppido lubens argentū auro, silicē gemma cōmutat.

E iij

Ixion perfidiæ
Titius libidinīs
Tantal⁹ auariciæ
Penthe⁹ supbiæ
Syſiphi⁹ iactantiæ
nō poenas luūt
apud poetas.

Confutatio ar-
gumētōꝝ mū-
di cōtra pic vi-
uētes,

tauerit: Offendunt amici, qđ tum ē inuenies iucūdiōres. Ca-
rebis voluptatibus, sed frueris internis, quæ sunt vel suauio-
res, vel synceriores, vel certiores. Minuenda res ē: at crescunt
opes illæ, quas neq; tineæ demoliunt, neq; tollunt fures. De-
places paucioribus, sed melioribus. Macrescit corpus, sed sa-
gina animus. Marcescit nitor cutis, sed enitescit decus animi.
At si per cætera eodem modo cucurreris, intelliges nihil vel
falsi boni relinqui mundo, quod non longe prestantiore com-
pendio cōpensef. Quod si quæ sunt, quæ quāq; non possunt
viciose desiderari, sine vicio tamen possideri possunt, quod
gen^o, opinio popularis, fauor vulgi, gratia, autoritas, amici
honus virtuti habitus, fere fit, vt primū querentibus regnum
dei, vltro hæc omnia adijciant, id quod & promisit Christus,
& deus præstitit Solomoni. Fortuna plarūq; sequit fugien-
tes, fugit sequētes. Certe quicquid acciderit diligentibus, nihil
non esse prosperum potest, quibus dispendia in cōpendium,
flagella in solacium, opprobria in gloriā, cruciatus in volup-
tatem, tristitia in dulcia, mala vertuntur in bona. Hancigit viā
dubitas capessere, & illam relinquere, quū tam iniqua sit col-
latio, imo tam nulla, dei ad diabolum, spei ad spem, præmij ad
præmium, laboris ad laborem, solatiij ad solatium?

¶ Canon Quartus.

Christus
Scopus noster

Sed vt certiore cursu queas ad fœlicitatem contendere, hæc
tibi quarta sit regula, vt totius vitæ tuæ Christum velut vnū
cum scopum præfigas, ad quem vnum omnia studia, omnes
conatus, omne ocium ac negocium conferas, Christum vero
esse puta, non vocem inanem, sed nihil aliud, q̄ charitatem,
simplicitatem, patientiam, puritatem, breuiter quicquid ille
docuit. Diabolum nihil aliud intellige, q̄ quicquid ab illis
auocat. Ad Christum tendit, qui ad solam virtutem fertur.
Diabolo se mancipat, qui seruit vicij. Simplex ergo sit ocu-
lus tuus & totum corpus tuum lucidum erit. Ad solum
Christum, tanq; ad vnicum & summum bonum spectes,
vt nihil ames, nihil mireris, nihil expetas, nisi aut Christum

Mathei
6.

Mathei
6.

Ro. 8.

Mathei
6.

aut pp̄ Christū. Nihil oderis, nihil horreas, nihil fugias, p̄ter
 vnā turpitudinē, aut propter turpitudinē. Ita fiet, vt quicquid
 egeris, siue dormias, siue vigilas, siue edas aut bibas, ipsi deniq;
 lusus tui, & oīa, dicam audacius, imo & vicia quædā leniora,
 in quæ nō nūq̄ ad virtutē p̄perātes incidimus, omnia tibi ce-
 Math. 6 dant in cumulum præmij. Quod si nequā erit oculus tuus, &
 alio q̄ ad Christū spectaris, etiā si quæ recta feceris, infruges
 ra fuerint, aut etiā p̄niciosa, viciū em̄ est, rem bonam non bene
 agere. Tum ad summi boni metā recta festināti, quæcunq;
 obiter occurrunt, eatenus sunt / aut reiicienda, aut assumenda,
 quatenus cursum tuū, aut adiuuāt / aut impediūt. Earum rerū
 ferme triplex est ordo. Quædā em̄ ita sunt turpia, vt honesta
 esse nō possint, vt vlcisci iniuriā, male velle hōini. Hæc semp̄
 aspernanda, quātouis etiā emolumento p̄posito, aut cruciatu.
 Nihil em̄ est, quod bonū virū queat ledere præter vnā turpis
 tudinem. Quædā e regiōe ita sunt honesta, vt turpia esse non
 possint. Quod genus sunt, bene velle oībus, iuuare honestis
 rōnib⁹ amicos, odisse vicia, gaudere p̄ijs sermonib⁹. Quædā
 vero mediā veluti, valitudo, forma, vires, faciētia, eruditio, &
 his similia. Ex hoc igit̄ postremo genere rerum, nihil p̄pter se
 expetendū, neq; magis minusue adhibendæ sunt, nisi quaten⁹
 cōducunt in summā metā. Sunt em̄ et philosophis quidā fines
 imp̄fecti ac mediij / in quibus non oporteat cōsistere, quibusq;
 cōueniat vt nō frui. Verū quæ mediā sunt, nō eodem modo
 omnia / aut cōferūt / aut officiūt ad Christū eunub⁹. Proinde p
 momēto quod habēt, sunt assumēda, aut repudiāda. Scientia
 plus adfert adiumentū ad pietatē q̄ forma, aut vires corporis,
 aut opes. Et quanq̄ omnis eruditio potest ad Christū referri,
 alia tamē alia, pp̄iore viā cōducit. Ab hoc fine / mediōrū oīm
 vtilitatē aut inutilitatē metire. Literas amas. Recte. Si propter
 Christum. Sin ideo tantū amas, vt scias, ibi consistis, vnde gra-
 dum facere oportebat. Quod si literas expetis, vt illis adiutus
 Christum in arcanis literis latentem latius perspicias, p̄spectū
 ames, cognitum atq; amatum cōmunices, aut fruaris, accin-
 gere ad studia literarum. Verum non vltra q̄ ad bonā mentē

Rerum diffe-
rētia triplex.

Scientia primū
locū habet inter
media.

Gentiliū literę arbitrare p̄futuras. Si tibi cōfidis, & ingēs in Christo lucrum
quaten⁹ legens speras, perge tanq̄ audax mercator / longius etiā in gentiliū
da. Irīs peregrinari, atq; Aegyptias opes ad dñici tēpli honesta-

Pecunia qualr
viendum.

Crates aurū in
mare proiecit.

Pandore p̄xis

mentū cōvertere Sin metuis plus dispendij, q̄ speras cōpēdij,
ad primā illam regulā redi: nosce teipsum: & tuo te modulo
metire. Satius est minus s̄pere, & amare magis, q̄ magis s̄s-
pere, nō amare. Ergo sciētia in medijs principatū obtinet, de
inde sunt valitudo, dotes ingenij, faciētia, forma, vires, digni-
tas, gr̄a, authoritas, p̄speritas, fama, genus, amici, res familiaris
Horū vnūquodq; vt p̄ximo cursu ad virtutem cōducat, ita
maxime erit adhibendū, sed si quidē currētib⁹ nobis offerant
Sin minus, nō erit tamē horū gr̄a, a p̄posito cursu deflectēdū
Obuenit pecunia, si nihil obstat ad bonā mentem, administra,
para tibi amicos de mammona iniquitatis. Sin bonæ mentis
times dispendiū, cōtemne damnosum lucrū, & vel Craten illū
Thebanū imitare, molestā sarcinā in mare potius præcipita, q̄
te retardet a Christo. Id erit tibi factū p̄liuius, si quēadmodū
dixim⁹, assueris nihil mirari eorū quæ sunt extra te. i. quæ nō
p̄tinēt ad hominem interiorē. Ita em̄ fiet, vt neq; insolescas, si
hæc cōtingerint, neq; discrutieris animo, si vel negata fuerint,
vel erepra, quippe qui foelicitatē tuā vno Christo metir. Qd̄
si citra tuū studiū cōtingūt, sollicitior esto, nō securior, id co-
gītans, datā tibi diuinitus virtutis exercēdæ materiā, sed pericu-
losam. Quod si suspectā habes fortunæ benignitatē, Promes-
theum imitare, ne receperis dolosam p̄xidē, & expeditus ac
nudus ad vnicū illud bonū cōtende. Qui vero pecuniam vt
rem magnā ingētī sollicitudine expetūt, & in ea statuūt præ-
cipuum vitæ præsidium, qui se beatos putant ea incolumi, qui
miseros clamitant, quum perijt, ij nimirum p̄ires deos sibi sin-
xere. Aequali Christo pecuniā si ea te potest foelicem aut in-
foelicem reddere. Quod dixi de pecuniā idem de honorib⁹,
voluptatibus, valitudine, imo & de ipsa vitā corporis accipe.
Tanto ardore ad vnum Christum scopum nostrum oportet
eniti, vt horum nihil vacet magnopere curare, siue quum
dantur, siue quum tolluntur. Tempus enim breue est / vt ait

1. ad cor
xin. 7.

Apostolus. reliquum est: vt qui vtunt hoc mūdo, sint tāq; nō
 videntes. Hanc mentem scio mūdo vt stultam & male sanam
 ridet, verū per hanc vnā stulticiā placuit deo saluos facere cre
 dentes. Et quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Ad
 hanc itaq; regulā, quicquid & agis exiges. Exerces artē recte,
 si sine fraude, verū quo spectas: Vt alas familiā. At quorsum
 tibi familiā: Vt eam Christo lucrifacias. Bene curris. Ieiunas,
 pium quidem opus, in speciem. Sed quo refers tuum ieiuniū:
 Vt parcas penuriam aut vt religiosior habearis. Nequā est ocul⁹
 tuus: At ieiunas, ne in morbū incurras, quorū morbū metuis.
 Ne te priuet vsu voluptatū. Viciosus est oculus tuus. Sed va
 lere vis, vt studio sufficias. Studiū vero, quo refers: Vt sacer
 dotiū aliqd' tibi pares, Sacerdotiū quo animo ambis: Nempe
 vt tibi viuas, nō Cristo. Aberrasti signo, qd' Christianū oportet
 vbiq; præfixū habere. Sumis cibū, vt valeas corpore. Sed
 ideo valere vis corpore, vt sanctis studijs, sanctis vigilijs suffi
 cias. scopū attigisti. Curas aut valitudinē, ne fias deformior,
 ne libidini nō sufficias: a Christo excidisti, aliū deū tibi faciens.
 Sunt: qui certos diuos certis quibusdā colūt cerimonijs. Ali⁹
 Christophorū singulis salutat dieb⁹, sed non nisi cōspecta eius
 imagine. Quo tandē spectans: Nēpe huc, q' sibi psuaserit sese
 illo die a mala morte tutū fore. Alius Rochiū quendā adorat,
 sed quorū: Quod illū credat pestē a corpore depellere. Alius
 Barbarā, aut Georgio certas p̄culas admurmurat, ne ī man⁹
 hostiū veniat. Hic ieiūat Appolloniā, ne doleāt dētes. Ille visis
 diui Iob simulachra, vt scabiē careat. Nōnulli de lucro certam
 portionē pauperib⁹ nūcupāt, ne merces naufragio intercidiāt
 Hieroni cereolus accēdit, vt res quæ periit recipiat. In sūma
 adhūc modū, quot res sunt, quas vel timem⁹ vel cupim⁹, tot
 idē ijs diuos præfecim⁹. Qui & ipsi diuersis nationib⁹ diuersi
 sūt, vt id apud Gallos valeat Paulus, qd' apud n̄ates Hieron,
 neq; passim id valet Iacobus, aut Iohannes quod illo atq; illo
 loco. Quæ qdē pietas nisi a respectu cōmodorū atq; incōmo
 dorū corporaliū ad Christum referatur, adeo Christiana nō
 est, vt non ita multū absit a superstitione eorum, qui quondā

Opera singula
 qualr ad Chri
 stum referēda,

Herculi decime
quare vōte sint
Aesculapio
gallus
Neptuno thau
rus.

Oratio quorū
dam cur nō au
ditur.

Cōtra stationa
rios & Mona
chos mēdicā
tes.

Quid orandū
sit.

Herculi decimā honorū partem vōtebant, vt dītescerent, aut
Aesculapio gallū, vt a morbo reualescerēt, aut qui Neptuno
thaurū cedebant, vt foeliciter nauigarēt. Nomina quidē cōmu
tata sunt, sed finis vtriusq; cōmunis. Oras deū, ne tibi mors acci
dat p̄matura, & nō oras potius vt tibi mentē meliorē lar
giat, vt quocūq; loco te mors opprēsserit, nō offēdat impa
ratū. Tu nō cogitas de mutāda vita, & deū rogas ne moriaris

Quid igit oras? Nimirū, vt q̄ diutissime pecces. Oras diuis
tias, & nescis vt diuities. Nōne tuā ipsius p̄ncipem oras? Oras
bonā valitudinē / & abuteris sanitate, nōne pietas tua ip̄ia est?

Reclamabitur hoc loco p̄tinus, a quibusdam religiosulis, qui
questum existimāt pietatē, & vt idem ait, p̄dulces quasdā be
nedictiones seducūt corda innocentū, ventri suo seruientes /
nō Iesu Christo. Ergo ne inquiet tu vetas cultū sanctorū, in
quibus deus honorat. Ego v̄o non tam damno eos, qui hac
simplici quadā sup̄stitione faciūt, q̄ qui emolumentū suū se
quunt, ea quae tolerabiliora fortasse sunt, p̄ summa & absoluta
pietate efferūt, & suo cōmodo fouēt imperitiā plebis, quā ne
ego quidē omnino cōtemno, verū nō ferā, vt media p̄ sumis,
minima p̄ maximis habeāt. Laudabo, qd' a Rocho suo petāt
incolumē vitā si eam vitā cōsecrāt Christo. Magis aut lauda
bo, si nihil aliud orent, q̄ vt cū odio viciorū augeat amor vir
tutū. De moriēdo ac viuēdo deo in manū dent, dicantq; cum

Paulo. Siue viuimus siue morimur dño viuim⁹ ac morimur
Perfectū erit, si dissolui cupiāt, & esse cū Christo, si in morbis
damnis reliquisq; fortunae incōmodis gloriā & gaudiū suū cō
stituant, qd' digni habeant qui vel hoc mō capiti suo p̄formen

Ergo nō tam reprehēdendū istiusmodi facere, q̄ perniciosum
in eis cōsistere, atq; inniti. Tolero infirmitatē, sed cū Paulo viā
demōstro excellentiorē. Ad hāc regulā / si studia & actus oēs
tuos excusseris, neq; vsq; cōsiteris in medijs, donec pueneris
vsq; ad Christum, neq; aberrabis vnq; a via, neq; rem vllam
in vita, aut facies, aut patieris, quae tibi non vertatur in materiā
pietatis.

¶ Canon Quintus.

Ad Ro
ma. 14.
Philip. 1

Addamus & quintā regulā huic q̄si subsidiariā Vt in hoc vno
 cōstituas p̄fectā pietatē. si coneris semp a reb⁹ visibilib⁹, quæ
 fere vel imp̄fectæ, vel mediæ sūt, ad inuisibilia, p̄ficere iuxta su
 priorē hois diuisionē. Hoc p̄ceptū adeo ad rē ptinet, vt eius
 siue neglectu, siue insc̄ita, pleriq; Christiani, p̄ p̄is sint supersti
 tiosi, & præter cognomē Christi, nō admodū absint a sup̄stis
 tione gētiliū. Duos igit̄ quosdā mūdos imaginemur, alterū
 intelligibilē tm̄, alterū visibilē. Intelligibilē, quē & angelicū li
 cebat appellare, in q̄ deus cū beatis mētib⁹, visibilem, coelestes
 sphaeras, & qd̄ in his includit̄. Tū hominē veluti tertiū quēdā
 mundū vtriusq; participē, visibilis sc̄dm corpus, inuisibilis se
 cundū aiām. In mūdo visibili qm̄ pegrini sum⁹, nusq; oportet
 cōquiescere, sed q̄cquid occurrit sensib⁹, id apta quadā colla
 tione vel ad mundū angelicū, vel (quod est vtili⁹) ad mores,
 & ad illi r̄ndentē hois partē referre. Quod sol hic visibilis in
 mūdo visibili, id diuina mens in mūdo intelligibili, & in ei co
 gnata tui pte, puta sp̄s. Qd̄ illic luna, hoc in illo cæt⁹ angeloz
 & aiāz piarū, quā vocāt ecclesiā triūphantē, hoc & in te sp̄s.
 Quicqd̄ agit mūdos sup̄ior, in sibi subiectā terrā, hoc agit de⁹
 in tuā aiām. Occidit sol, orit̄, aestuat, tēperat̄, viuificat, p̄duct̄,
 maturat, attrahit, extenuat, purgat, durat, emollit̄, illustrat, ser
 nat, exhilarat. Ergo q̄cquid eo vides, imo q̄cquid in hoc cras
 siose mūdo, q̄ cōstat ex elemētis, quē nōnulli a reliquis distīn
 xere, deniq; q̄cquid in crassiose tui parte, id assuescat ad deum
 atq; inuisibilē tui portionē referre. Ita fiet, vt quicquid vsq; se
 se sensib⁹ obiecerit, id tibi fiat occasio pietatis. Quum delectat
 oculos corporeos, quotiens sol hic visibilis nouo lumine sese
 terris infundit, tu ptin⁹ cogita q̄ sit illa voluptas cœlitū, qbus
 atern⁹ ille sol semp orit̄, nec vnq; occidit, quātū illud gaudū
 puræ mētis, cui diuinū lumē irradiat. Atq; admonēte creatur
 ra visibili, ora v̄bis Paulinis, vt qui dixit de tenebris lucē splē
 descere, ipse illucescat in corde tuo ad illuminationē sciētīæ cla
 ritatis dei in facie Christi iesu. Repete cōsilēs locos e sacris li
 bris, in quibus passim gr̄a sp̄s diuini/lumini cōparat̄. Tristis
 tibi nox ac tetra videt̄. Animā cogita diuino lumine destitutā.

Tres mundi

Gratia dei lumi
ni comparatur.

F

ac vitijs caligantē. Et si quid noctis intra te dephēderis, ora vt tibi exoriat sol iustitiæ. Sic aut existima adeo nullas nō esse res inuisibiles, vt ea quæ vident, præ illis vix vmbrae quaedā sint, tenuē mō quandā imaginē illarū oculis representātes. Proinde quicquid in corporeis reb⁹ sensus aut appetūt, aut horret, idē cōueniet i internis spm̄ lōge magis amare, aut odisse. Arridet oculis decora species corporis, cogita q̄ honesta res sit species anīæ. Insuaue q̄dā videt, deformis vult⁹, memēto q̄ odiosa res sit mens vicij deturpata. Atq; itē de reliq; facito. Est em̄ anīæ, vt sua quaedā venustas aut deformitas, qua vicissim deo placet ac diabolo, similis sibi, ita est illi, & sua quaedā iuuetas, senectas, morbus, sanitas, mors, vita, paupertas, opulētia, voluptas dolor, bellū, pax, frigus, calor, sitis, pot⁹, fames, cib⁹, breuiter, quicquid sentit in corpore, id intelligendū est in anīa. Ergo in hoc est iter ad vitā spiritālē ac pfectā, si sensum assuescam⁹ abduci ab ijs, quæ vere nō sunt, sed partim apparēt esse quod non sunt vt voluptas turpis, honor mūdi, parti fluūt, atq; ad nihilū redire festināt, rapiamurq; ad illa quæ vere sunt, aeterna, incōmutabilia, sincera. Id quod vidit & Socrates, vir nō tā lingua, q̄ vita philosoph⁹. Ait em̄ ita demū animā feliciter emigrare ē corpore, si prius p̄ philosophiā mortē fuerit diligētē meditata, & mlto ante p̄ rerū corpaliū cōtemptū, & spūaliū amorē ac cōtēplationē, assueuerit tāq; a corpe abesse. Neq; aliud est crux illa, ad quā nos vocauit Christus neq; aliud mors, q̄ nos capiti cōmori vult Paulus, quēadmodū dicit & ppheta. Qm̄ p̄pter te mortificamur tota die: Estimati sumus sicut oues occisionis. Et quod alijs verbis scribit aplūs. Quæ sursum sunt querite, nō quæ sup̄ terrā, quæ sursum sunt sapite, q̄ vt ad res corporeas obstupescamus & tanq; insensibiles reddamur, vt tāto magis sapiamus in his quæ sunt spūs, quāto magis in illis desipuerim⁹. Tāto veri⁹ intus incipiamus viuere, quāto min⁹ vixerimus foris. Deniq; vt dicā planius, eo minus nos moueant res caducæ quo magis cognitæ fuerint aeternæ, hoc minus miremur vmbaticas, quo magis suspicere cœperimus veras. Ergo hæc regula semp̄ ad manū habēda, nec tibi in reb⁹

Opera corporis
quasi ad animā
referenda sint.

Mortis medita
tio.

Cruce Christi

Luce. 9
z. ad thl
mo. 2.
& ad ro
ma. 7.
P̄. 43.
ad col. 3

Ge
&

tēporarijs restitemus / sed inde veluti gradu facto ad spiritaliū
 amorē adhibita collatione assurgam⁹, aut præ his quæ sunt in
 uisibilia, id quod est visibile cōtemnere incipiam⁹. Tolerabilior
 erit morb⁹ corpis, si cogitaris eū remediū esse anīæ. Min⁹ eris
 sollicitus de valitudine corpis, si totā curā ad tuendā anī valitu
 dinē cōuertes. Terret te mors corpis, multo magis formis
 danda mors anīæ. Horres venenū visibile, quod pniem adfert
 corpori, lōge magis horrendū virus, quod interimie aniam Cū
 cute venenū corporis, at multo præsentius venenū voluptas.
 Horrescis, exalbescis, metuēs, ne te fereat fulmē, quod e nubib⁹
 emicat, & quāto magis formidādū ne veniat in te fulmē inuis
 sibile iræ diuīæ. Ite maledicti i ignē aternū: Rapit te venustas
 corpis, quur nō magis ardes eā specie quæ later. In eā transfer
 amorē tuū, quæ ppetua est, quæ cœlestis, quæ incorrupta, &
 moderatius amabis formā caducā & fugacem corpis. Oras vt
 cōpluat ager ne sitiet, magis ora, vt de⁹ cōpluat mentē tuā ne
 a virtutū fruge sterile scat. Magna cura refarcis dispēdiū rei pe
 cuniariæ, maxima cura refarcienda iactura mētis. Prospicis in
 senectā, ne quid desit corpori, & nō consulendū ne quid desit
 anio: Atq; hoc quidē faciendū in his rebus, quæ quotidie sūt
 obuiæ sensibus nris, atq; eos p varietate speciei, varie afficiūt,
 spe, metu, amore, odio, dolore, voluptate: Idem obseruandū
 in omnibus literis, quæ ex simplici sensu, & mysterio, tanq; a
 corpore atq; animo cōstant, vt cōtemptra litera, ad mysterium
 potissimū spectes. Cuiusmodi sunt literæ poetarū oim, & ex
 philosophis Platoniorū. Maxime ꝑo scripturæ diuinæ, quæ
 fere Silenis illis Alcibiadeis silēs, sub tectorio sordido ac pe
 ne ridiculo, merū numen claudūt. Alioquū si sine allegoria les
 geris: Adē simulachrū de argilla vda formatū, eiq; inspiratam
 animā, Euam de costa subductā, interdicitū, ne de ligno edes
 rent. Serpentē suaforē, deū inambulantē ad aurā, cōscios latte
 tantes. Angelū cū rumphea versatili foribus paradisi additū,
 ne eiectis pateret reditus, breuiter totā orbis cōditi hystoriā,
 si nihil vltra superficiē quæseris, nō video quid ita multo mai⁹
 opera præciū sis factururus, q̄ si cantaueris luteum simulachrū

F ij

Voluptas ve
nenumLiteræ ex sim
plici sensu et mi
sterio tanq; ex
corpore & aio
constāt.De Silenis Al
cibiadis vide au
thorē in matos
ribus Adagijs.Mathei.
25.Gen. 2.
& 3.

Hinc boemo
rū error pullu
lat qui in sola lit
tera herent

Promethei, ignē dolo subductū, eū simulachro inditū, lutum animasse Imo fortasse plusculo fructu leget fabula poetica cū allegoria, q̄ narratio sacrorū librorū, si cōsistas i cortice. Site legentē admonet fabula gigantū, nō esse pugnandū cū sup̄is, aut abstīnēdū esse ab ijs studijs a qb̄ natura abhorret, adijcē dum animū ad ea (mō honesta sint) ad q̄ natura, pp̄lior es, uti ne cōiugio te impedias, si tuis morib̄ coelibatus magis cōuenit, rursum, ne coelibatū te addicas, si cōiugio videris vtilior. Fere em̄ infelicitē euenire, quā tentes inuita Minerna. Si te Circes pocula docēt, hoies voluptatib̄ tāq̄ veneficijs demē tari, vertiq̄ prorsus ex hoibus in pecudes. Si Tātalus sitiens, miserrimū esse, opib̄ cōgestis inhiatē uti nō audere, si Sisyphū saxū, laboriosam & miserā esse ambitionē, Si Hercules labor res admonēt, honestis studijs & industria infatigata parari coelū, nōne hoc discis in fabula, qd̄ p̄cipiūt philosophi & theologi vitæ maḡi: At si citra allegoriā legeris, infantes i vtero colucltates. Vēdita pulmēto primogenita, b̄ndictionē p̄ris dolo pr̄reptā. Goliad funda Dauid ictū, Sampsoni derafum capillū, nō ita magni refert, q̄ si poeticū legas figmētū. Quid interest, regū aut iudicū libros legas an Liuiānā historiā, mō in neutra spectes allegoriā: Nā in illa multa insunt q̄ mores cōes emēdent, in hac nonnulla etiā absurda in speciē, & quæ summa cute intellecta morib̄ officiāt. Veluti latrociniiū Dauid. Adulteriū homicidio emptū. Sampson p̄dite amans Furtiuū filiarū cū Loth cōcubit̄ atq̄ id gen̄ alia mille. Proinde vbiq̄ p̄tēpta carne scripturæ maxie veteris testamēti, spūs mysticū rimari cōueniet. Hoc tibi sapiet māna, qd̄ palato attuler). Sz in eruedis mysterijs, nō oportet animi tui cōiecturas sequi, verū cognoscēdi rō & velut ars quædā quā tradit Dionysius quidā in lib. de diuinis noib̄ & diuus Aug. in ope de doctrīna Christiāna. Paulus aut̄ ap̄l̄tis post Christū fontes quosdā aperuit allegoriarū. Quē sequit̄ Origenes/in hac pte theologiæ facile principatū obtinet. Eam x̄o n̄ri theologi, aut aspernant̄ fere, aut oppido q̄ frigide tractāt, in acumie differēdi veterib̄ vel pares, vel sup̄iores, in hui⁹ mūeris tractatiōe ne cōferēdi qdē

1. Regum. 17.

2. Regum. 11.
Genesis. 19

Theologia q̄li
ter exponi de
beat

Theologi mo
derni quantū a
priscais degene
rent.

Gn. 27
Gn. 27
Iudi. 16

Iudic.
16

eū illis, idēq; duab; potissimū (vt cōiūcio) de causis, qd' nō p̄t nō Theologiae flu
frigere mysteriū, qd' nō eloquentia virib; ac dicēdi lepore q̄dā dium cur hodie
cōdiat, q̄ in re p̄celluerūt veteres, nos ne attingim; quidē. Al friget.

tera, qd' vno Aristotele cōtēti, Platonicos & pythagoricos ar
cent e ludis. At hos posteriores p̄fert Augustin; nō solū qd'
pleraq; sentētiās hnt admodū cōsentaneas nr̄ae religiōi, verē
etiā qd' ip̄m dicētiōis gen; figuratū, vt dixim;, & allegorij; fre
quēs, p̄pius accedit ad sermonē sacrae scripturae. Nō igit; mirē
si cōmodius tractauerūt allegorias theologicas q̄ dicēdi copia
rem quālibet etiā ieiunā ac frigidā, locupletare & cōuestire po
terāt, tum qui oīs antiquitatis doctissimi qd' in mysterijs diuī
nis erat faciendū, id fuerāt olim in poētis, & Platonis libris
meditati. Horū igit; cōmentatiōes te malo euoluere, vtpote q̄
nō ad scholasticā cōcertationē, sed ad bonā mentē te instituat.
Quod si nō assequeris mysteriū, memineris tñ subesse, quod
quidē vel incognitū sperare p̄stabil; est, q̄ in lra occidentale
cōquiescere Neq; id mō in veteri testamēto, verū etiā i nouo.
Habet euāgeliiū carnē suā, habet & sp̄m. Nam etiā si detractū
est velū a facie Moyli, tñ adhuc Paulus videt p̄ speculū & in
enymate, & vt apud Iohannē ip̄e dixit Christus. Caro non
p̄dest quicq;, sp̄s est q̄ viuificat. Mihi quidē religio fuisset dis
cere, nō p̄dest quicq;, satis fuerat futurū, caro nō nihil, p̄dest s;
multo amplius sp̄s. Nūc ipsa dixit veritas, nō p̄dest quicq;.
A deoq; nō p̄dest, vt iuxta Paulū mortifera sit, nisi ad sp̄m res
ferat. Alioqui vel hoc vtilis est caro, quod infirmitatē q̄si gra
dib; quibusdā ducit ad sp̄m. Corpus sine sp̄ū nō p̄t subsistere,
sp̄s corpore nihil eget. Quod si Christo authore tāta res est
sp̄s, vt sola viuificet, huc tēdēdū, vt i oib; lris, oib; actib; sp̄m
respiciam;, nō carnē. Et si quis obseruauerit, aniaduertet, hoc
vnū esse, quo nos vocant inter p̄phetas p̄cipuus Esaias, inter
ap̄los Paulus, qui nulla pene eplā, nō hoc agit, nō inculcat, nō
fidendū esse carnī, in sp̄ū esse vitā, libertatē, lumen, adoptionē,
& fruct; illos optabiles quos enumerat. Carnē vbiq; cōtēnit,
damnat, dissuadet. Attēde: & dephēdes passim hoc idē agere
p̄ceptorē nostrū iesum, dū in tollēdo de puteo asino, in illumi

F iij

Spūs est qui vi
uificat.Legis carnem
q̄liter Christus
contempsit p̄
spiritu.

1. corin.

13.

Ioan. 6

2. corin

3.

Aqua in vinū
myſtice

Superſtitiones
vulgi,

Miſſam nō qui
quottidie ſed q
debite legit me
retur

Miſſæ qualiter
audiendæ

nando cæco, in confricandis harittis, in non lotis manibus, in
conuitijs peccatorum, in parabola phariſæi & publicani, in
ieiunijs, in fratribus ſecundū carnem, in gloria Iudeorum qd'
eſſent filij Abrahæ, in muneribus offerendis, in orationibus,
in philacterijs dilatatis, multuſq; ſimilib⁹ locis, cōtemnit carnē
legis & ſuperſtitionem eorū, qui malebant eſſe Iudei in ma-
niſteſto q̄ in occulto. Et quum dicit mulierculæ Samaritanæ.
Mulier crede mihi quia venit hora, quando neq; in mōte hoc Ioan. 4.
neq; in Hieroſolymis adorabit⁹ patrē. Sz venit hora & nūc ē,
quū veri adoratores adorabūt patrē in ſpū & v̄itate. Nā & p̄
tales querit qui adorēt eū. Spūs eſt de⁹, & eos q; adorāt eū, in
ſpū & v̄itate oportet adorare. Idem factio ſignificauit quū in Ioan. 7.
nuptijs aquā frigidæ & inſpidæ l̄æ, v̄tit in vinū ſpūs, ad vite
vſq; cōtēptū anias inebriās ſpirituales. Et ne magnū putes, qd'
iſta cōtempſit Chriſtus, quæ mō cōmemorauim⁹. Imo con-
tēpſit & carnis ſnæ māducationē, & ſanguinis potū, niſi & ſpi-
ritaliter edat atq; bibat. Quib⁹ em̄ putas iſta locutus eſt, caro Ioan. 6.
nō p̄deſt quicq; ſpūs eſt qui viuificat. Nēpe nō ijs, qui euāge-
līo de collo ſuſpēſo, aut cruce area, ſe tutos ab oī malo putāt,
idq; p̄fectā religionē exiſtimāt ſed quib⁹ ſummū myſteriū de
ſumēdo corpe ſuo apuerat. Si res tāta nihil eſt, imo ſi p̄niciōſa,
quid eſt quur vllis alijs rebus carnalib⁹ ſidam⁹, niſi ad ſit ſpūs?
Tu forte q̄tidie ſacrificas, & tibi viuis, neq; ad te p̄tinent incō-
moda, pximi tui. Adhuc i carne es ſacramēti. Verū ſi ſacrificās
das opam id eſſe, qd' illa ſūptio ſignificat, puta idē ſpūs cū ſpū
Chriſti idē corp⁹ cū corpe Chriſti, viuū mēbrū ecclē. Si nihil
amas niſi in Chriſto, ſi oīa tua bona putas om̄ibus eſſe cōia, ſi
oīm incōmoda tibi dolēt, ita demum magno fructu ſacrificas
nēpe quia ſpūaliter. Si te ſentis in Chriſtū quodāmodo tranſ-
figurari, & ſā minus minusq; in teipō viuere, ſpiritu ḡras age,
qui ſolus viuificat. Multi quot quocq; die ſacris adſuerint nu-
merare ſolēt, atq; hac re tāq; maxima freti, q̄ſi iam nihil p̄terea
debeāt Criſto ita tēplis egreſſi ad p̄ſtinos mores redeūt. Qd'
carnē pietat⁹ amplectunt⁹ laudo, qd' illic p̄ſiſtūt, nō laudo. Per-
agaſ in te, qd' illic oculis representat. Representat mors capitis,

excute te intus in sinu, qd' aiūt, q̄, ppe tu mortu^o mūdo. Qd' si te totū adhuc possidēt, ira, ambītio, cupiditas, voluptas, inuidia, etiā sic cōtingas altare, pcul tū abes a sacro. Occisus est p te Christus, macula & tu pecudes istas. Sacrifica temetip̄m illi, qui p te semet immolauit patri. Hæc si ne cogitas quidē, & in illo cōfides, odit deus pinguē tuā & crassam religionē. Baptizatus es, ne protinus te Christianū putes. Mens tota nihil nisi mundū sapit. In manifesto christianus es, in occulto gentilior/gētibus. Quir ita? Quia corpus sacramenti tenes spū vacas. Ablutū est corpus quid refert dū animus manet inquinatus? Sale cōtacta est caro, qd' tum, si insulsus manet animus? Vinctū est corpus, at inunctus animus? Sin cōsepultus es Christo intus, & iam cum eo in nouitate vitæ meditaris ambulare, agnosco Christianū. Aspergeris aqua consecrata, quorsum attinet, modo tu internas sordes non abstergas ab animo? Veneraris diuos, gaudes eorū reliquias cōtingere. Sed cōtemnis, qd' illi reliquerūt optimū. Peta vitæ puræ exēpla. Nullus cultus grauior Mariæ, q̄ si Mariæ humilitatē imiteris. Nulla religio sanctis acceptior magisq̄ ppria, q̄ si virtutē illorū exprimere labores. Vis tibi demereri Petrū aut Paulū? alteri^o fidē, alteri^o imitare charitatē, & plus feceris, q̄ si decies Romā cursitaris. Vis summo honore Franciscū afficere? Elatus es, admirator pecuniæ es, contentiosus es, largire hoc diuo. Cōpescce anios, & exemplo Francisci esto modestior, contēne fordidū lucrū, & inhia bonis animi. Remitte contentionē, & vince in bono malum. Istum honorem pluris faciet diuus ille, q̄ si centum illi cereos accenderis. Magnum quiddam putas, si Francisci cucullo obuolutus sepulchro iſeraris? Nihil proderit vestis similis mortuo tibi, si mores fuerunt dissimiles vitio. Et quāq̄ vnuerſe pietatis exemplar, a Christo commodissime petitur, tamen si Christi cultus in sanctis eius te impendio delectat, Christum facito in sanctis imiteris, & ad singulorum honore singula vicia mutare aut singulas virtutes amplecti stude. Hoc si accesserit, iam & illa quæ foris fiunt, non improbo. Sūma veneratione cōplecteris cineres Pauli, non dāno, si sibi cons

F iij

Baptismus non
facit christianū.

Aqua bñdīcta.

Sancti qualiter
proprie colēdi
sunt.

Peregrinatio

Religionis has
bitum inducere
in morte

Reliquie fan- stat tua religio. Si veneris cinerē mutū & mortuū, & viua
ctorum quate- illi imaginē, adhuc loquētē, ac tāq̄ spirātē, q̄ in illi lris supeft,
nus venerādē. negligis, nōne p̄postera est tua religio? Adoras ossa Pauli i lo
culis cōdita, nō adoras mentē Pauli, i scripti latentē? Magni fa
cis fragmētū corpis, p̄ vitrū p̄spicuū, et nō miraris totū animū
Pauli p̄ lras pellucētē. Cineres colis, ad quos nōnūq̄ vicia tol
lunt corpore, quorū nō lras magi q̄b̄ vicia sanant aīare? Signa
ista mirent̄ fideles, q̄bus data sunt tu fidelis libros illi ample
ctere, vt qui nō diffidis deū oīa posse, discas illū sup oīa dilige
re. Honoras imaginē vultus Christi saxo lignoue deformatā,
aut fucatā colorib̄, mltō religiosi honorāda mētis illi imago
q̄ spūsc̄i artificio exp̄ssa est lris euāgelicj. Nullus Apelles sic
effingit penicillo liniamēta figurāq̄ corpis, vt i orōne cuiuscq̄
relucet imago mētis, p̄sertim in Christo, q̄ quū esset sūma sim
plicitas veritasq̄, nihil omīno poterat esse dissimilitudinis inter ar
chetypū diuini pectoris, & inde ductā imaginē sermonis. Vt
nihil p̄i similit̄, q̄ fili p̄ris v̄bū, ex intimo illi corde p̄manēs,
ita Christo nihil silius q̄ Christi v̄bū, de pectoris illi sc̄tissimi
adytis redditū. Et hāc imaginē, nō miraris, nō adoras, nō ocu
lis pijs collustras, nō aīo amplecter? Tam sc̄tās tā efficaces ha
bes dñi tui reliquias, & his neglectis, mltō q̄ris alieniora? At
tonit̄ spectas tunicā, aut sudariū qd̄ fert̄ Christi, & somniculo
sus legis oracula Christi? Maximo maī esse credis, qd̄ crucis
portūunculā domi possides. At istud nihil est, prae illo si myste
riū crucis in pectore cōditū gestes. Alioq̄ si ista faciūt religio
sum, qd̄ religiosi Iudaeis, quorū impijssimi pleriq̄ Iesum tñ
in carne viuētē oculis viderūt, aurib̄ audierūt, manibus con
trectarūt. Quid Iuda sc̄lcius, qui ore os diuinū p̄ssit? Adeo
sine spū nō p̄dest caro quicq̄, vt ne v̄gini quidē matri p̄future
fuerit, qd̄ eū de sua carne genuit, nisi & spū sp̄m illi cōcepisset
Maximū hoc, sed audi māius Apli donec corporeo Christi
contubernio fruerentur nonne legis q̄ fuerint imbecilles, q̄
pingue quiddam adhuc sapuerint? Quis aliud ad absolutam
salutem desyderaret, q̄ tam diuturnum dei atq̄ hominis con
uictum? Et tamen post edita miracula, post tot annorum

Christus quo
modo honorā
dus.

Reliquiae vere
Christi

Crux Christi
non tam vene
randa q̄ myste
rium crucis

Corpus christi
nec marie pro
fuisse sine spū.

diuini oris doctrinā, post tot argumēta resuscitati, nōne sup-
 ma hora, tā recipiendus in cœlū exprobat eis incredulitatē il-
 lorū: Quid igit̃ in causa? Nempe obstabat caro Christi, atq̃
 Mar 16 inde est, qd̃ ille dicit: Nisi ego abiero, pacit̃ nō veniet. Expe-
 Ioan 16 dit vobis vt ego vadā. Christi corporea p̃sentia, inutilis ad sa-
 lutē, & in vlla p̃te rea re corpali audebim̃ p̃fectā pietatē sta-
 tuere: Paulus viderat Christū in carne, qui hoc maius esse pu-
 z cor. 5 tas: At ille cōtēnit dicens. Etsi Christū inqt̃ nouim̃ scdm̃ carnē
 sed iā nūc nō nouim̃. Quare nō nouerat: Quia p̃fecerat ad
 meliora charismata spūs. Verboſi⁹ forte hæc disputo, q̃ cōue-
 niat ei, q̃ regulas tradat. Verū ideo facio accuratius, neq̃ sine
 graui causa/qd̃ re ipsa cōparatū habeo, hūc errorē cōem esse
 pestē totius Christianismi, qui vel hoc grauiorē p̃niciē adfert,
 qd̃ specie quidē pietatē p̃xima est. Nulla em̃ piculosiora vicia
 q̃ quæ virtutē imitant. Nā p̃ter q̃ bonis etiā lubricus in ea
 lapsus est nulla difficilīus corrigunt, p̃pterea qd̃ vulgus im-
 peritū religionē violari credit, dū istiusmodi rephēdunt. Re-
 clamer ilico mūdus & oblatrēt clamosi quidā cōcinatores qui
 ista libēter intus canūt, videlicet nō ad Christū sed ad suū cōpē-
 diū respiciētes. Ob quorū vel imperitā sup̃stitutionē, vel fictam
 pietatē sepius mihi testandū est, me nequaq̃ taxare corpales
 ceremonias Christianorū: & studia simplicū, p̃sertim ea quæ
 ecclēsiastica cōprobauit authoritas. Sunt em̃ nōnūq̃ tū iudicia,
 tum adminicula pietatis. Quæ qm̃ fere necessaria sunt infantibus
 in Christo, donec grādēscāt & occurrāt in virū p̃fectū tū
 ne a p̃fectis quidē cōuenit fastidiri, ne exēplo ledant̃ infirmi.
 Qd̃ facis p̃bo, si mō finis viciōsus nō sit, tū si ibi nō figis metā
 vnde gradū factū oportebat ad salutē p̃piora: Verū Christū
 visibilib⁹ rebus ob visibilia colere, & in his fastigiū religiōis po-
 nere, hinc sibi placere, hinc alios dānare, his insupecere atq̃
 adeo imorī, & vt semel dicā, his ip̃is a Christo auocari quæ ad
 hoc tm̃ adhibent̃, vt ad eū cōducāt, hoc est nimirū a lege euan-
 gelij quæ spiritalis est, desciscere, & in Iudaismū quendā reci-
 dere, neq̃ min⁹ forte piculosum, q̃ sine hac sup̃stitiōe magnis
 & aptis anī vicijs laborare. Capitalior hic quidē morb⁹, Esto:

Præsentia cor-
 poris christi nō
 saluat nos

Predicatorum
 quorundā hy-
 pocrisis & stul-
 ticia

Cerimonie ec-
 clesiastice qm̃ ob-
 seruandę.

**Cerimonijs ni-
miam inhiates
quātū aberrent**

**Theologos ac
Religiosorum
egregie virtutes**

**Christianus debet
Christi imaginem
in moribus
representare.**

sed ille insanabilior. Quātū ubiq; sudauit p̄cipuus ille sp̄s as-
sertor Paulus, vt Iudeos a fiducia operū abductos, ad ea q̄ sūt
spiritalia, pmoueat. Atq; huc denuo vulgus Christianorū vis
deo reuolutū. Quid autē dixi vulgus? Ferendū hoc, nisi & sa-
cerdotū & doctorū bonā partē, deniq; greges eorū qui spiri-
talē vitā vocabulo & vultu, p̄fiterē pene totos hic error oc-
cupassēt. Si sal infatuatū est, vnde salietur? Pudet me referre,
quāta sup̄stitione pleriq; istorū obseruēt ceremonias quāsdā
ab homūculis, nō tñ hoc aīo, instituas, q̄nto odio easdē ab alijs
flagitēt, q̄nta securitate his fidāt, q̄nta temeritate alios iudicēt,
quāta cōtentōe tueant. His factis suis coelum deberi putāt, in
q̄bus si qñ occalluerint, iam Pauli atq; Antonij sibi vident, in-
cipiūt magno sup̄cilio alienae vitae censurā exercere, ad impe-
ratorū (vt ait Comicus) regulā illā vt nihil nisi qd̄ faciūt rectū
putēt. Caterū vbi i suo instituto cōsenerūt, videbis eos nihil
adhuc Christi sapere sed aīales, ac tristib; q̄busdā vicijs mada-
tes, in conuictu morosos ac vix etiā sibi tollerabiles, charitate
frigidos, ira feruidos, odio p̄tinaces, lingua virulētos, in exer-
cēdis simultatib; inuictos, p̄ re q̄uis nihil depugnare para-
tos adeoq; alienos a p̄fectione Christi, vt ne cōsibus quidē v̄tus
tibus sint p̄diti, quas etiā ethnicis, vel ratio natura insita, vel
v̄sus vitae, vel philosophorū p̄cepta parāt. Indociles, intracta-
biles, rixosos, voluptatū auidos, ad v̄ba diuina nauseabūdos,
nulli cōmodos, de alijs male suspicaces, sibi blandiētes. Huc
eine tot annorū laborib; deniq; puenitū est, vt pessimus sis, &
optimus tibi videare: vt p̄ Christiano sis Iudeus, mutis tantū
elemētis feruēs: vt gloriā habeas nō in occulto apud deū, sed
in manifesto apud hoīes. Quod si in sp̄u ambulasti, nō in car-
ne/vbi fructus sp̄s: vbi charitas: vbi gaudiū illud animi: vbi
pax erga oēs: vbi patiētia: lōganimitas/bonitas/benignitas/
mansuetudo/fides/modestia/cōinentia/castitas: vbi Christi
imago in tuis moribus: Nō sum inquis scortator/nō fur/nō
sacrilegus/& obseruo que sum, p̄fessus At quid est hoc aliud/
q̄ nō sum sicut ceteri hoīes/raptores adulteri/& ieiuno bis
in Sabbato: Malo malo publicanū humilē & misericordiam

Mathel
5

Gal. 5

Luce 18

implorantē/ q̄ istud iuilorū genus/ sua benefacta cōmemo-
 rantū. Quid autē p̄fessus es, an ne faceres qd' olim i baptis̄mo
 iurasti/ te Christianū hoc est spiritalē nō Iudeū futurū; Quip̄
 pe qui p̄pter traditiūculas hoim trāsgrederis mādata dei. An
 nō Christianism⁹ est vita spiritalis? Audi Paulū Romanis lo-
 quentē Nihil ergo dānatiōis est his qui sunt in Christo Iesu q̄
 nō scd' m carnē ambulāt. Lex em̄ spūs vitæ in Christo Iesu li-
 berauit me a lege pct̄i & mortis. Nā qd' impossibile erat legi
 quæ infirmabat p̄ carnē/ de⁹ filiū suū mītēs i silitudinē carnis
 pct̄i, & de pct̄o dānauit pct̄m in carne vt iustificatio legis im-
 pleret in nobis/ qui nō scd' m carnē ambulam⁹/ sed scd' m sp̄m
 Qui em̄ in carne sunt/ quæ carnis sunt sapiūt, q̄ x̄o in sp̄u sunt
 quæ spūs sunt sentiūt. Nā prudētia carnis mors est/ prudētia
 autē spūs vita & pax. Qm̄ sapiētia carnis inimica est deo, legi
 em̄ dei nō est subiecta, nec em̄ pōt. Qui autē in carne sunt, deo
 placere nō p̄nt Quid dici poterat plen⁹, qd' aptius? Verū hæc
 nihil ad se p̄tinere putāt hoies ad suis blādiēdū vicij arguti, ad
 aliena carpēda p̄cipites, & qd' Paulus dixit de scd' m carnē am-
 bulādo, in adulteros mō & scortatores referūt, qd' de sapiētia
 carnis quæ inimica est deo, in eos detorquēt, q̄ literaturā secu-
 larē (quā vocāt) didicērt In vtroq; sibi plaudūt qd' neq; adul-
 teri sunt & oim̄ lr̄az egregie indocti. Ceterum in sp̄u viuere,
 nihil aliud esse somniāt, q̄ facere scz, qd' faciūt ipsi. Qui si lin-
 guā Paulinā tā diligētē obseruassent, q̄ fortiter cōtemnūt Ci-
 ceronianā, intelligerēt nimirū aplm̄ vocare carnē, id qd' vis-
 bile est/ sp̄m qd' inuisibile. Docet autē vbiq; visibilia oportere
 seruire inuisibilibus, nō cōtra inuisibilia visibilibus. Tu præ-
 postere ad ista Christū accōmodas, quæ p̄ueniebat ad christū
 applicari. An testimoniū flagitas, carnis vocabulū non tantū
 ad libidinē aut luxum pertinere: Accipe qd' idem apl̄us hoc
 ipsum (quod semp) agens, scribit Colossensibus Nemo vos
 seducat volens in humilitate & religione angelorū quæ non
 vidit, ambulans frustra inflatus sensū carnis suæ, & nō tenens
 caput, id est/ Christū, ex quo totum corpus p̄ nexus & cōiun-
 ctiones sumministratū, & cōstruētū, crescit in augmentū dei,

Lex duplex

Sapiētia carnis
qualiter intelli-
genda.Carnis vocabu-
lum non solum
ad libidinē sed
ad omnia vicia
refertur.Ad coll
z. & 3

**Cerimonie su
perstitione**

**Terra,
Coelum**

**Carnis opa que
sunt ex paulo**

Et ne quid dubites eū loqui de ijs, q̄ ceremonijs quibusdā cor
poralibus freti, aliorū spiritualib⁹ obstrepūt studijs, atē de quod
sequit̄. Si ergo mortui estis cū Christo, ab elemētis hui⁹ mūdi
quid adhuc tāq̄ viuētes mūdo decernitis? Ab his igit̄ nos a
uocās paulo post. Igit̄ inquit si cōsurrexistis cū Christo quæ
sursum sunt querite, vbi Christus est in dextera dei sedens, q̄
sursum sunt sapite, nō quæ sup̄ terrā. Deinde spiritualis vitæ p̄
cepta tradēs, quid tandē monet? Num vt his aut his cerimo
nijs vtamur: nū vt sic aut sic vestiamur: vt his aut his cibus vic
titeimus: vt tantū psalmorū exhauriamus: Nihil horū. Quid
igit̄? Mortificate inquit mēbra v̄a quæ sunt sup̄ terrā, fornicā
tionē, immūditā, libidinē, cōcupiscētiā malā, & auaritiā, q̄ est
idolorū seruit⁹. Ac paulo post. Nūc autē deponite & vos oīa,
irā, indignationē, maliciā, Pauloq; inferius. Expoliātes vos ve
terē hoīem cū actibus suis, & induētes nouū eū qui renouat̄
in agnitionē dei scđm imaginē ei⁹ q̄ creauit eū. Quis est autē
vetus homo? Nempe Adā ille de terra terren⁹, cui⁹ cōuersa
tio est in terra, non in coelis. Terrā intellige, quicquid visibile,
eoq; tēporariū. Quis nou⁹ hō? Nēpe de celo coelestis. Cœlū
accipe, q̄cquid inuisibile eoq; aternū. Postremo, ne Iudaico
more certis q̄busdā obseruatiōib⁹ tāq; magicē ceremonijs deū
demereri velim⁹, docet eaten⁹ opa n̄ra grata esse deo, q̄temus
ad charitatē referunt̄, in id idē p̄fecta. Sup̄ oīa autē hæc inquit
charitatē habete, qđ est vinculū p̄fectiōis, & pax Christi exul
tet in cordibus v̄ris, in qua & vocati estis in vno corpore. Dabo
argumentū euidētius. Ad Galatas scribēs sæpe carnē sæpe spi
ritū noīat, quos nō tantū a libidine vocat ad castimonīā, sed a
Iudaismo & operū fiducia in quā erāt a pseudo apl̄s inducti,
conat̄ retrahere. Hic igit̄ opa carnis, vide quæ vicia cōmemo
ret. Manifesta sunt autē opa carnis, quæ sunt fornicatio, immū
ditia, impudicitia, luxuria, idolorū seruit⁹, veneficia, inimicitia
cōtentioēs, emulatioēs, irē, rixē, dissensioēs, sectæ, inuidia, ho
micidia, ebrietates, cōmestatioēs, & his s̄ilia. Neq; multo post
Si spū viuimus, spū ambulemus. Deinde quali pestē spiritui
infestā indicās addit. Nō efficiamur inanis gloriæ cupidū inuē

Ad Col
z. & 3.

Coll. z.

Coll. 3.

Vbi 3.

Coll. 3.

Coll. 3.

Gal. 5.

cem puocates, inuicē inuidētes. De fructibus arbor cogno-
 scitur. Quod vigiliās, qd' ieiunia, qd' silentia, qd' p̄cūlas qd'
 reliquas id gen^o obseruatiōes nō prāteris, nihil moror, in spū
 nō credā esse, nisi videro fructus spūs. In carne esse quur non
 affirmē, quū post saularē pene istarū rez exercitacionē, ad
 huc i te dephendā opa carnis? Inuidētā plusq̄ muliebrē? Ira
 cundā & ferocitatē militarē, rixandi nūq̄ satiatā libidinem, ra-
 biosā maledicētā, viperiū linguā obretractricis venenum
 aīm tumidū, ceruicē praefractā, lubricā fidē, vanitatē, fictionē,
 assentionē. Tu fratrem in cibo aut potu, cultuve iudicas, at
 Paulus te iudicat ex factis tuis. An hoc te a carnalib^o mūdānis
 separat, qd' tu leuiorib^o quidē in rebus, sed iisdē in vicijis labo-
 ras? Num turpior est, qui ob hereditatē interceptā, ob viciatā
 filiā, ob lesūm parentē, ob magistratū, ob principis gratiā, iras,
 inimicitias, amulatiōes suscipit q̄ tu qui (pudet dicere) q̄ de
 nihilo, multo hęc oia facis acerb^o? Causa peccādi leuior, non
 cletat crimē, sed exaggerat. Neq̄ refert in quāto pecces, mō
 pari affectu. Imo refert adeo, hoc em̄ quisq̄ sceleratior est, q̄
 minore momēto ab honesto abducit. Nō ego nūc loquor de
 ijs monachis, quorū mors & mūdus detestat. Sed de his quos
 vulgus mirat, nō vt hoies, sed vt angelos. Quos ipsos tamen
 offendi nō oportet hoc sermone, qui vicia notat, nō homines.
 Qd' si boni viri sunt, gaudeāt etiā a quocūq̄ admoneri in his
 q̄ ad salutē ptinēt. Neq̄ clam me est inter eos esse plurimos,
 qui litteris & ingenio adiuti spiritus mysteria degustarūt: Sed
 (qd' ait Linius) sere fit, vt maior pars vincat meliorē. Caterū
 si verū fateri fas est, nōne videmus arcūssimū quodq̄ mona-
 chorū genus, fastigiū religionis aut in cerimōijs/aut in certa
 lege psalmorū, aut in corporū labore ponere? Quos si quis
 excutiāt atq̄ de spūalibus pcontē, vix perpaucos inuenerit,
 qui non in carne ambulent. Et hinc ista tanta animorū infirmis-
 tas, illic trepidantiū vbi timor nō est, illic oscitantiū vbi summū
 est periculū. Hinc illa perpetua in Christo infantia, vt ne quid
 dicam grauius. quod preposterū rerū aestimatores, ea facimus
 plurimū, quæ sola nihil sunt, is neglectis, quæ sola sufficiunt,

G

Obseruatiā ce-
 rimoniarū car-
 naliū nō facit
 hominem spū-
 ritalem

Carnis opera

Causa peccati
 leuior non mi-
 nuit crimen

Monachi fasti-
 giū religiōis in
 solis cerimōijs
 ponunt.

Pueri centum
ariorum

semper sub pedagogis agētes, semper sub iugo nec vnquam ad libertatem spiritus aspirantes, nunquam ad amplitudinem charitatis crescētes. Quam clamat Paulus ad Galathas, stante & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Atque alio loco. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem quam est in Christo Iesu. Neque multo inferius. Ita & nos quam essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruitutes. At ubi venit plenitudo spiritus, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem, Abba pater. Itaque iam non est seruus sed filius. Iterum alibi. Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasione deus carnis, sed per charitatem spiritus seruite inuicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur, Diliges proximum tuum sicut teipsum, Quod si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem consumamini. Rursum ad Romanos, Non enim accepistis spiritum adoptionis filiorum dei, in quo clamamus Abba pater, Eodem pertinet & illud quod Timotheo scribens. Exerce autem (inquit) teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas ad omnia est utilis, Et ad Corinthios, Dominus spiritus est, Vbi autem spiritus, ibi libertas. Sed quid nos unum aut alterum locum referimus? Totus in hoc est Paulus, ut caro quae contentiosa est contemnat, & in spiritu, qui charitatis & libertatis est author nos constituat. Individuae enim inter se comites sunt, caro seruitus, inquietudo contentio. Rursum spiritus, pax, amor, & libertas. Haec passim inculcat apostolus. Num meliorem religionis magister requirimus, praesertim quam huic omnis diuina scriptura concinat? Hoc erat maximum mandatum in lege Moysaica, hoc iterum ac perficit in euangelio Christus. Ob hoc potissimum natus ac mortuus est ut nos doceret, non Iudaizare, sed amare. Post coenam illam supremam, quae sollicitate, quanto affectu mandat apostolus suis, non de cibo aut potu, sed de charitate mutuo seruanda. Quid aliud docet, imo rogat huius symmystes Iohannes nisi ut diligamus inuicem? Paulus quam passim (ut dixi) charitatem commendat, tum ad Cor. 13.

Charitas noui
& veteris testamēti
maximū
est praeceptum.

Gal. 4

Gal. 2

Gal. 4

Gal. 5

ad Ro. 8

1. ad Tim.

mo. 4

2. ad Cor.

rin. 3.

Gal.

13.

1. cor.

13.

rinthios scribēs, & miraculis, & pphetiā, & angeloz; linguis
 aneponit charitatē. Ne tu mihi ilico charitatē esse dicas, in tē
 plo frequētem esse, signis diuorū p̄cūbere, cereolos accēdere
 numeratas preculas iterare Nihil istis opus habet deus, Chia
 1. cor. 8 ritatē paulus vocat, ædificare, p̄ximū, oēs eiusdē corporis mē
 2. Thes 31 bra ducere, oēs vnū in Christo putare, de fraternis cōmodis,
 pinde vt de tuis in dño gaudere, incōmodis mederi veluti p̄
 prijs. Mansuete corripere errantem, docere nescientē, erigere
 lapsum cōsolari deiectū, adiuuare laborātē, Subuenire ægētī,
 in summa oēs opes tuas, omne studiū, oēs curas ad hoc referre,
 vt q̄ plurimis, p̄s in Christo, vt quēadmodū ille neq; sibi
 natus est, neq; vixit, neq; mortu⁹ est, sed totū se donauit vsib⁹
 nostris, ita & nos fratrū cōmoditatib⁹ inseruiam⁹ / nō p̄prijs.
 Quod si fieret, nihil esset religiosorū vita neq; letius neq; faci
 li⁹, quā nūc cōtra tristē fere videm⁹ & laboriosam, ac Iudaicis
 sup̄stitionib⁹ plenā, nec ab vllis laicorū vitijs, immunē, in nō
 nullis cōtaminatiorē. Quod hoīm genus si nunc reuiuisceret
 Augustinus, quo authore vitæ plaricq; gloriantur, p̄fecto ne
 agnosceret quidē. Clamaretq; nihil se minus p̄baturū fuisse,
 quā in hoc vitæ gen⁹, neq; ad sup̄stitionē Iudeorū, sed ad ap̄lo
 rū regulā viuēdi rationē instituisse. S; audio iā dudū qd mihi
 respōdeāt, quidā paulo saniores, In minimis vigilādū ne pau
 latim defluat in maiora vicia. Audio & approbo, verum non
 paulo mag; aduigilādū, ne sic in heretas minimis, vt a maximis
 penit⁹ excidas. Ibi periculū euidentius, sed hic graui⁹. Ita Scyllā
 fugito, ne in Charybdim incidas. Ista facere salutare est, sed eis
 inniti p̄niciosum. Paulus non te vetat elementis vtī, sed seruire
 nō vult elemētis, eū qui liber est in Christo. Non dānat legem
 factorū, sed si quis ea legitime vtat. Sine his fortasse pius non
 eris, sed nō ista te piū faciūt. Conducēt ad pietatē, ita si quidem
 in hoc vtare. Sin frui cōperis, pietatē oēm semel extinguunt.
 Aplūs cōtēnit opa Abrahæ, quæ summa fuisse nemo nescit,
 & tu tuis confidis; Deus auersat vīctimas & sabbata, & neo
 menias populi sui, quorū oīm ipse fuerat author. An audebis
 tuas obseruaciūculas, cum diuinæ legis præceptis conferre?

Charitas vera
& eius opera

Monachorum
vita q̄ sit cor
rupta

Cerimonie au
toritate apli /
Christi cōfutatē
nisi recte vta
mur eis.

G ij

1. cor. 8

2. Thes 31

Gal. 4

Thi. 1.

Isaie. 1.

Audi tamē ad ista nauſeantē ac ſtomachantē deū. Quo mihi
multitudinē victimarū veſtrarū dicit dñs: Plenus ſum. Holo-
cauſta arietū, & adipē pinguiū, & ſanguinē vitulorū, & agnos
rū & hircos: nolui. Cū veneritis ante conſpectum meū, quis
queſiuit hæc de manib⁹ vris, vt ambularetis in atrijs meis: Ne
offeratis vltra ſacrificiū fruſtra incēſum abominatio eſt mihi.
Neomeniā & ſabbatū, & feſtiuitates alias nō ferā. Iniqui ſunt
cætuſ veſtri Calendas veſtras & ſolēnitates vras odiuit ania
mea. Facta ſunt mihi moleſta laboraui ſuſtinēs, Et quū exten-
deritis manus vras auertā oculos meos a vobis, & quū multi-
plicaueritis orōnes vras, nō exaudiā vos. Nōne quū obſerua-
tiones & ritus ſacrorū cōmemorat, tum multiplicatas orōnes,
tāq; digito notat eos qui religionē nūero pſalmorū aut precū
metiunt: Attēde & illā q̄ mire diuinū ſtidiū, ppheta facun-
duſ exaggerat, vt ſam neq; aurib⁹ neq; oculis ferre potuerit.
Quæ tandē obſecro: Nimirū quæ ipſe tāta religione ſeruāda
tradiderat, quæ tāta veneratiōe tor ſacculis fuerāt a regib⁹ ſc̄is
& pphetis obſeruata. Et hæc deteſtaſ adhuc in lege carnali, &
tu tuis domi tibi natis obſeruatiunculis fidis i lege ſpirituali: Idē
alio loco eundē pphetā clamare indefinēter & inſtar tubæ vo-
cem iubet intēdere, videlicet in re ſæria & acri rephensione di-
gna, quæq; fere nō niſi magna cōtentōe ab iſtis obrineri queat
Me inquit de die in diē querūt, & ſc̄ire vias meas volūt, quali
gens quæ iuſticiā fecerit, & quæ iudiciū dei ſui nō dereliquerit
Rogant me iudicia iuſticiæ, & appropinquare deo volunt.
Quare ieiunauim⁹, & nō aspexiſti, humiliāuimus anias nras
& neſciſti: Ecce in die ieiunij veſtri inueniſ voluntas veſtra, &
oēs debitores vros repetitis. Ecce ad lites & contētionē ieiun-
natis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſicut vſq; ad
hāc diē, vt audiat in excelfo clamor veſter. Nūquid tale eſt iei-
uniū qd̄ elegi, p diē aſtligere hominē animā ſuā: Nūqd̄ cōtor
quere quaſi circulū caput ſuum, & ſaccum & cinerē ſternere:
Nūquid iſtud vocabis ieiuniū, & diē acceptabilē dño: Sed qd̄
hoc eſſe dicem⁹: Damnat deus, quod ipſe mādarat: Minime
Quid igitur: Sed in carne legis manere, & in re nihil conſi-

Ieiunium quos
mō deo placet.

Eſa. 58

Esaie. 1. demonstrat. Lauamini inquit, mugeritote, autē te inuau cogitationū vestra: de oculis meis. Quū audis mala cogitationū, nōne palā spm̄ & internū hominē denorauit? Oculi dñi non vidēt in manifesto, sed in occulto, neq; sed' m̄ visionē oculorū
 Esaie. II iudicat, neq; secundū auditum aurīū arguit. Nescit fatuas vīr
 Mathei. 15 gines, foris expolitas, intus inanes. Non nouit eos qui labijs
 Mathei. 7 dicunt dñe dñe. Deinde admonet vsum vitæ spiritualis, nō tam
 Esaie. I. in cerimonijs q̄ in proximi charitate sitam esse. Querite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā.
 Esa. 58 Similia subtexuit, & alteri loco de ieiunijs. Nōne hoc est magis ieiuniū quod elegi: Dissolue colligatiōes impietatis. Solute fasciculos deprīmētes. Dimitte eos, qui cōfracti sunt liberos, & omne onus dirūpe. Frāge esuriētī panē tuū, & egenos vagalq; induc in domū tuā. Quū videris nudū, operi eū, & carnem tuā ne despexeris. Quid igit faciet Christianus? Negliget ecclesiæ mādata, contemnet honestas maiorū traditiōes; damnabit piās consuetudines; Imo si infirmus est, seruabit vt nec cessariās, sin firmus & pfectus, tanto magis obseruabit, ne sua sciētia scādalizet fratē infirmū, & occidat eum, p quo mortuus est Christus. Hæc oportet non omittēre, sed illa necesse est facere. Non damnanā opa corporalia, sed preferunt inuisibilia. Nō damnat cultus visibilis, sed nō placat deus, nisi pietate inuisibili. Spūs est deus, & spiritalibus victimis flectit. Turpe sit Christianis ignorare, quod gētilis quidā poeta nō ignorauit. Qui de pietate præcipiēs, Si deus inquit est animus, vt nobis carmina dicūt. Hic tibi præcipue sit pura mēte colendus. Ne cōtemnam⁹ authorē, vel ethnicū, vel minutū. Sentētia est magno etiā theologo digna, & vt ego quidē dephendi, tam intellecta a paucis, quā nemine nō lecta. Ea v̄o est huiusmodi. Silla sūb afficiunt, tu deū tauro ceso, aut thureo vapore moueri magnope credis, q̄ si corpus esset. Mens est, & quidē purissima simplicissimacq; Proinde potissimū mente pura colendus est. Tu cereū accensum, sacrificiū putas. At David Sacrificiū inquit deo spiritus contribulatus. Et si despexit sanguinem

Vita christiana non tam in cerimonijs q̄ i charitate sita

Gentiles quasiliter deū adora uerunt

Catonis locus vulgo nō bene intellectus

G ij

Operę bonorę
confiratio nisi
recte fiant

in cornu aut vitulo, aut cor conatu & nūmilitatū non despicit. Si facis, quod tribuit oculis hoim, multo magis adhibe, quod requirūt oculi dei, Religioso cucullo tegit corpus, qd tum si mundanā vestē gerit animus. Si niuea tunica velaf hō exterior, sint & interiores hois vestimenta cādida sicut nix. Si lentū agis foris, multo magis cura vt vacet mens intus. In tēplo visibili demittis genua corpis, nihil agit, si ī tēplo pectoris fitas erectus cōtra deū. Veneraris lignū crucis, magis sequere mysteriū crucis Ieiuniū agis, & abstines ab ijs que nō coinquinant hoim, & non contines ab obscœnis sermonib⁹, qui pollut & tuā & alienā cōscientiā. Corpori subducit cibus, & aia siliquis porcorę sese ingurgitat. Exornas adē faxeā, religioni habes loca sacra. Quid refert, si templū pectoris cuius parietē pfodit Ezechiel, abominationibus Aegyptijs pphanatū est. Sabbathū agis foris, & intus oīa viciorę tumultibus pstrepunt. Non mœchaf corpus, sed avarus es, iam mœchus est anim⁹. Pfallis lingua corporea, sed intus ausculta quid dicat animus. Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore angusta cellula contineris, & cogitatione p totū orbē vagaris. Audis verbum dei corporeis auribus Magis audias intus. Quid em̄ dicit ppheta. Nisi audieritis intus, plorabit anima vestra. Quid autē legis in euangelio. Vt videntes nō videāt, & audiētes non audiāt. Et ppheta, aure audietis, & non p̄cipietis. Beati igit, qui intus audiunt verbū dei. Fœlices quibus dñs intus dicit v̄bū, & saluabunt animæ illorę. Hāc aurē iubet a David inclinare filia regis, illa, cuius oīs decor ab intus in fimbrijs aureis. Deniq; quid refert, mala nō facere, quæ affectu cōcupiscis. Quid refert bona foris agere, quib⁹ diuersa fiunt intus. An magnū est qd corpore Hierosolymā adis, quum intra temetipsum sit Sodoma, sit Aegyptus, sit Babylon. Non magnū est carnis calcaneis vestigia calasse Christi, at maximum, affectu sequi vestigia Christi. Si maximū est contigisse sepulchrum dñi, nō maximū erit expressisse mysteriū sepulturæ. Accusas apud sacerdotē hominē, tuā peccata vide quomō accuses apud deum. Nam apud illum accusare, intus odisse est. Tu forte sigillis ces

Math. 15

Ezech. 8

Math. 8

Esaie. 6
Hier. 17
Pa. 44

reis, aut pecuniola, aut peregrinaciu'cula semel elui culpas cre-
 dis. Tota erras via. Intus acceptu' est vulnus, intus pharmacu'
 admoueat' necesse est. Corruptus est affectus, amasti, qd' erat
 odio dignu', odisti quod erat amandu'. Dulce tibi fuit amaru'
 & amaru' dulce. Nihil moror, quid exhibeas foris. Sed si mu-
 ratis vicibus, qd' modo amabas, odisse, fugere, horrere coepe-
 ris, si dulcessit affectui quod modo fel sapiebat, ita demu' sani-
 tatis argumentu' accipio. Amavit multum Magdalena, & di-
 missa sunt ei peccata multa. Quo magis Christu' amabis, hoc
 magis oderis tu vicia, nam odium peccati consequit' amorem
 pietatis, velut umbra corpus. Malo te semel mores tuos vi-
 ciosos intus ac vere odisse, qm' decies verboten' detestari apud
 sacerdotē. Ergo vt quadam exempli gratia retulimus in toto
 teatro mundi huius visibilis, in vetere lege, in noua, in omni
 mandato ecclesie, deniq; in teipso atq; in omni negotio hu-
 mano, foris caro quada' est, intus spūs. In quibus si nō ordinē
 faciemus p'posteru', sed in his quæ vident' non ita multum
 fiducia' ponētes, nisi quatenus ad meliora momēti quid adfe-
 runt, semp ad spm̄ & ea quæ charitatis sunt respiciamus, eua-
 demus non tristes vt isti & imbecilles, semp pueri (vt prouer-
 bio dicit') animales, ossa arida: (vt apud pphetā est) spm̄ non
 habētia, lethargici, stupidi, rixosi, liuidi, susurrones, sed excelsi
 in Christo, ampli charitate, robusti & ad vtrāq; fortunā tunc
 stabiles, ad minima cōnuētes, ad summa enitētes, pleni alacri-
 tatis, pleni scientiæ, quā qui reijciūt, eos reijcit & ille scientiarū
 dñs. Imperitia em̄, quā fere comitat' indocilitas, & quā græci
 pulchre vocant philautiā, sola facit, vt (quod ait Esaiās) confis-
 damus in nihili & loquamur vanitates. Concipiamus laborē
 & pagiamus iniquitatē. Semp seruiamus trepidi atq; humiles
 ceremonijs Iudaicis. De cuiusmodi loquēs Paulus. Testimo-
 nium (inquit) perhibeo illis, quod zelum quidē dei habēt, sed
 non scd'm scientiā. Quid autē ignorabāt? Nempe quod finis
 legis Christus. Christus autē spiritus est, charitas est. Aperti'
 autē Esaiās miserā & inutilem istorū seruitutē in carne descri-
 bit, Propterea inquit captiuus ductus est populus meus, quia

Indulgentiæ q̄ modo p̄sunt.

Opus om̄e ex carne constat & spiritu

Philautia quantum nocet

Esaiæ locus

G iij

Esaie. 5

Luce. 7

Ezechi. 37

Esa. 59

Ro. 10.

**Panes ordeace
os frangere
Aqua de petra
mystice**

tudo eius siti exaruit. Non mirū qđ populus seruit elementis huius mūdi, videlicet vulgus indoctū, & nō nisi de alieno pe-
ctore sapiēs. Magis mirandū, qđ religionis Christianę q̄si pri-
mates, in eadem captiuitate / fame intercunt, & siti exarescunt, Mathei
14
Quare fame intercūt: quia nō didicerūt a Christo frāgere pan-
es ordeaceos. Siliquā nō asperā circūlingūt, medullam non
erunt. Quare siti exarescūt: Quia nō didicerūt a Mose aquā Exo. 17
Ioan. 7,
de spiritali petra elicere. Neq; hauserūt de fluminib⁹ quæ de
vētre Christi fiunt aquæ viuæ. Hoc autē dictū est de spū, nō de
carne, Tu igit̄ mi frater, ne tristibus laborib⁹ nō multū pmo-
ueas, sed mediocri exercitio cito grādīs & vegetus euadas in
Christo hanc regulā diligēter amplexus, ne velis cū inmundis
animalib⁹ humi reptare, sed sp̄ alīs illis nitens, quas Plato pur-
tat in animis amoris calore elicitas denuo pullulascere, a cor-
pore ad sp̄m, a mūdo visibili ad inuisibilē, a littera ad mysteriū,
a sensibilib⁹ ad intelligibilia, a cōpositis ad simplicia temetiḡm
quasi gradibus q̄buidā scalæ Iacob erige. Ita ad se ppinquāt
vicissim appropinquabit dñs, & si tu, p viribus de tua caligine
sensuūq; strepitu conaberis assurgere, occurret ille cōmode, e
luce sua inaccessiblei, & silētio incogitabili, in quo nō sensum
tantū oīs tumult⁹, sed & intelligibiliū oīm imagines cōticescūt

**Alæ platonice
duę sunt intelle-
ctus & volūtas**

**Christus ad se
festinātib⁹ vltro
sit obuam,**

¶ Canon Sextus.

**Platonis senten-
tia de turpi &
honesto.**

Et qm̄ ex tpe scribēti, aliud ex alio in mentē venit, subtexā &
sexā regulā superiorib⁹ quodā mō cognatā, tam necessariā ad
salutē vniuersis, q̄ a paucis curā habitā. Ea est vt animus ad
Christū anhelantis a vulgi tum factis tū opinionib⁹ q̄ maxie
dissentiat, nec aliunde q̄ ab vno Christo pietatis exemplū pe-
tat. Hoc est em̄ vnicū archetypū, vnde quisquis vel vn̄ quem
discesserit, a recto discedit, atq; extra viā currit. Proinde Plato
grauiter pfecto, vt pleraq; in politica sua, negat eū v̄tutē con-
stanter tueri posse, qui de turpi atq; honesto nullis certis opi-
nionibus mentē imbuerit. At quāto pnciosius est falsas opi-
niones de ijs quæ ad salutem p̄tinent, animo penitus insidere?
Quare hoc vel in primis curandū putat, vt custodes illi, quos

oportet omni turpitudine vacare, quæ optimas opiniones de fugiendis atque expetendis, easque quæ certissimas, tamque leges quasdam sanctissimas animo insculpat suo. Quicquid enim persuasionis penitus inhæsit animo id quilibet moribus exprimit. Eoque præcipua Christianorum cura huc intendi deberet, ut pueri tam inde ab incunabulis, inter ipsas blâ licias nutrici, & parentum oscula, inter litteratorum manus persuasiones imbibant Christo dignas, propterea quod nihil vel alius insidit animo, vel heret tenacius, quam quod rudibus (ut inquit Fabius) annis indit. Procul, procul ab auribus infantibus amatoriarum cætiuncularum, quas domi forisque cætilant Christiani, spurciores, quam vnicuique ethnicorum vulgus receperit. Non audiant accepta iactura rei/materculam eiulante, non amissa sorore se miseram ac destitutam clamitante. Non audiant patrem ignaviam opprobiantem ei, qui iniuriam non cum foenore rettulit, non admirantem eos qui rem quocumque modo fecerunt amplissimam. Ingenium hominis ad virtutem præcipue, preciosum exemplum statim arripit, non aliter, quam ignem vicinum naphtha. Quamquam idem hoc nulla non ætate agendum, ut omnes vulgi errores, ab ipsis usque radicibus ex animo revellant, atque in eorum locum salutare opinionem inserant, adeoque roborentur, ut nullis rebus queant convelli. Quod qui fecerit, is nullo negotio virtutem suam sponte sequetur, & secus agentes miseratione, non imitation dignos iudicabit. Huc enim pertinet illud a Socrate non absurde dictum, quamquam ab Aristotele reprehensum, virtutem nihil aliud esse quam scientiam, fugiendam atque expetendam. Non quod non viderit discrimen inter cognitionem honestam atque amorem, sed quemadmodum Demosthenes prædicationem primum, secundum ac tertium in eloquentia rñdit esse, videlicet adeo præcipuam partem significans, ut in ea totam esse diceret, itidem Socrates agens cum Pythagora, argumens mentis evincit, tantum in omni virtute momenti scientiam adferre, ut peccata non aliunde perficiantur, quam a falsis opinionibus. Etenim & qui Christum amat, & qui voluptatem, pecuniam, honorem falsum amat, nimirum utriusque dulce, bonum, ac pulchrum sequuntur. At hijs labuntur in scitiam, pro dulci amplectentes quod est acerbissimum, pro acerbis fugientes quod est dulcissimum. item, pro bono ac lucro sequentes quod merum est detrimentum, pro damno timetes quod vnicui

Pueri Christianorum
tamquam literarum
tamquam instituenti

Virtus quomodo
a Socrate diffinitur

Pronuntiatio in
oratoria pars
maxima

Peccata unde
perueniunt.

Vulgus pessimus iudex.

Vulgus qui dicitur

Specus Platonicus

Christianorum verorum quod parvus sit numerus.

Vulgus Christianorum pessimus

est lucrum, id pulchrum iudicantes quod est foedum, id pudendum optantes quod solum est gloriosum. Porro si cui penitus persuasum sit, ac iam veluti cibus in animi substantiam sit traiecitum, sola virtute, optimam esse, dulcissimam, pulcherrimam, honestissimam, vtilissimam, contra turpitudinem, vnicum esse malum, cruciatum, foedum, erubescendum, danosum, atque haec non opinione populari, sed ipsa natura rerum metiam. Fieri non potest, ut ea consistere persuasionem diu in malis hereat. Pessimus enim iam olim tum viuendi, tum sentiendi auctor vulgus est. Neque vnicuique ita bene actum est cum rebus humanis, ut non pessima placuerint plurimis. Caue sic cogites, Hoc nemo non facit. His vestigijs maiores mei sunt ingressi. Hac in sententia est ille tantus philosophus tantus theologus, Sic viuit a magnatibus. Hoc regnum est institutum. Hoc & episcopi & pontifices summi faciunt. Hijs profecto vulgus non sunt. Nihil te moueant ingratia noia. Ego vulgum non loco sed pectore metior. Vulgus sunt, quicunque in specu illo Platonico vinciti suis affectibus inanes rerum imagines, per verissimis rebus admirantur. Nonne praepostere faciat, si quis non lapide regulae, sed regulam lapidi conetur applicare? Nonne multo absurdius, si quis non hominum mores ad Christum, sed Christum ad hominum vitam laboret inflectere? Non ideo rectum puta, quia primores, quia maxima pars hominum facit, sed ita demum rectum est, quod fit, si quadrat ad regulam Christi. Imo hoc ipso tibi susceptum quid esse oportet, quod plurimis placet. Pusillus grex est, & erit semper, cui cordi est Christiana simplicitas, paupertas, veritas. Pusillus est, sed bonus quippe cui soli debet regnum caelorum. Arcta est via virtutum, & a paucis calcata, sed non alia ducit ad vitam. Prudens aedificator vtrum tandem ab vtilissimo, an optimo ope petit exemplum? Pictores non nisi optimas tabulas sibi proponunt. Exemplum nostrum Christus est, in quo vno omnes insunt beatae viuendirationes. Huc sine exceptione licebit imitari. Caeterum in probatis viris, eatenus vnicuique in exemplum vocare conueniet, quatenus ridebit cum archetypo Christi. De vulgo autem Christianorum sic existima, nullum vnicuique fuisse corruptius, ne apud ethnicos quidem, quantum ad opiniones de moribus attinet. Caeterum

Maichel
7.

Iaco. 2. de fide, quid sentiat, viderint ipsi, Hoc certe indubitissimum est, fidem sine moribus fide dignis, adeo nihil iuuare, vt etiā in cumulū cedat damnationis. Euolue veterū annales, & confer horum temporū mores. Quando vera probitas despectior: quando sic in p̄cio habitā diuitiā vnde cūq; partā: Quo vnq; saculo veri? illud Horatianū. Scilicet vxorem cū dote, fidēq; & amicos. Et gen^o & formā regina pecunia donat: Et illud eiusdē. Nam gen^o & virt^o nisi cū re vilior alga est Quis iam nō serio legit ironiam illam saryricā: O ciues, ciues, quærenda pecunia primum. Virtus post nūmos: Quando luxus solutio: Quando supra, adulteria, vel latius patuerūt vel impunitiora fuisse, vel minus in p̄bro: dum in alijs/suis vicjs indulgent principes, & quisq; speciosum factū ducit, quicquid in aulicorum mores abijt: Cui non extremū malū ac probrū videt pauperies: Olim in scortatores, in fordidos, in glōfos, in admiratores pecuniæ, etiā de plaustris famosa scommata facebant, in spectaculis gentiliū scite notatis vicjs applaudebatur a vulgo, quibus nunc a Christianorū p̄cerib^o male laudatis applaudit. Non tulerunt theatra Atheniensū histrionē e tragedia quapiam Erupidis saltantē verba cuiusdam avari, vnam pecuniā reliquis humanæ vitæ cōmodis preferentis, ac plane futurū erat vt actorem cū tota fabula exploderēt, ei iecerentq; ni mox assurgēs poeta, paulisp̄ etiā manere iussisset, ac spectare, quorsum admirator ille auri esset euasurus: Quam multa sunt apud illos exempla eorū qui e bene administrata rep. præter honestam opinionē nihil in tenuē familiā retulerunt, qui fidē pecuniā q; pudicitia vita potiorē habuerūt: Qui neq; p̄speris rebus insolecere, neq; aduersis frāgi potuerūt: Qui honesta pericula voluptatib^o anteposuerūt: Qui sola cōsciētia recti contenti, neq; honores, neq; opes neq; reliqua fortunæ cōmoda desyderabant: Et vt ne cōmemorē Photionis sanctitatē, Fabricij diuitis potiorē paupertatē, Camilli magnanimitatē, Bruti seueritatem, Pythagore pudicitia. Socratis inexpugnabilē cōtinentiā. Catonis integritatē, ac mille pulcherrima omnū virtutū decora, quæ passim in Lacedemoniorū,

Fides sine operibus nihil p̄dest

Mores nri facculi oim pessimi,

Diuitias gentiles magis contempserunt q̄ Christiani

Pecunia quæritur apud veteres sprete fuit

Augustini laus

in Persarū, in Atheniensū, in Romanorū annalibus leguntur
magno quidē nro pudore, diuus Aurelius Augustin⁹ vti p̄
de se ip̄o in cōmētarijs cōfessionū suarū testat̄, iā multo prius
Christū induceret, contēpserat pecuniā, p̄ nihilo habebat ho-
nores, gl̄ia nō cōmouebat̄, voluptatibus autē vsq̄ adeo frena
negarat, vt hō adolescēs, vna muliercula contētus esset cui &
coniugij fidē seruabat. Hos anios, hęc exēpla, inter aulicos,
inter eccl̄asticos, addā, & inter monachos nō temere quis in-
uenerit. Aut si qui huiusmōi extiterit, nō ilico velut asin⁹ inter
simias ostētui ac risū erit, delirus, ebes, hypocrita, rerū impit-
cabif. Sic Christiani Christi doctrinam veneramur sic expris-
mimus, vt nihil vacordius, nihil abiecius, nihil magis puden-
dū iam vulgo habeat̄, q̄ vere a toto pectore esse Christianū.
Quasi aut Christus frustra versatus sit in terra, aut alius sit nūc,
qui olim, Christianismus, aut nō ex a quo p̄ineat ad oēs, Ab
his igiē volo te toto anio dissentire, & rerū oīm precia, vnius
Christi cōione metiri. Quis vulgo nō praelarū autumat, atq̄
inter p̄cipua bona ponendū, claris maiorib⁹ p̄gnatū esse? id
quod nobilitatē nomināt. Nihil te moueat, quum audis huius
sæculi prudētes viros graues, summaq̄ autoritate præditos
ad modū serio de stemmatū gradibus, adductis sup̄cilijs, tanq̄
de re vehemēter ardua differentes & magno conatu magnas
nugas effutietes, quū vides alios sic auorū atauorū imaginib⁹
tumētes, vt reliquos præ se vix hoies esse iudicēt. Sed horum
errorē Democrítico risu, p̄sequēs, id qd̄ res est reputa, vnicā
ac summā esse nobilitatē, in Christo renatū esse, illi⁹ insitū esse
corpori vnū corpus & vnū sp̄m fieri cum deo, Sint alij regum
filij, tibi maximū sit, quod & es & diceris filius dei, illi sibi pla-
ceāt, qd̄ in aulis principū versent̄, tu elige cū Dauid abiecius
esse in domo dei. Attende quos elegerit Christus, infirmos,
stultos, ignobiles secundū mundū. In Adam oīes ignobiles
nascimur, in Christo oēs vnū sumus. Vera nobilitas est inanē
contēnere nobilitatē. Vera nobilitas est, seruum esse Christi.
Hos tibi maiores esse puta, quorum virtutes æmularis. Audi

Christiani veri
quō cōtemptui
sunt

De vera nobi-
litate.

Ro. 12.
P̄. 83.
I. corin.
1.

- quid in euāgelio dixerit optimus aestimator nobilitatis ad Iudeos, qui se factabāt de generis authore Abrahā. Quali vero authore. Non tantū illustri, non solum opulento, non modo victore regū, sed ob diuinas virtutes diuinis ornato p̄conijs.
- Ioan. 8. Quis istud non insigne, non glia dignū existimet? Audi quid audierint. Vos ex patre diabolo estis. Et opa patris vestri facitis. En ubi Paulus & ipse ad magistrī regulā generositatem estimās. Nō em̄ (inqt) oēs qui ex circūciōe sunt Israel, hī sūt Israelitæ, neq; qui secundū semen sunt Abrahæ, oēs filij. Putanda ignobilitas seruire turpidini, cū Christo nullam habere cognationē, qui non agnoscit, nisi qui faciūt voluntatē patris sui qui in cœlis est. Turpiter spurius est, qui patrem habet diabolu, habet aut, qui illi⁹ opera facit, nisi mēitus est christus, sed nō nouit mentiri veritas. Suprema generositas est & filiū, & heredē esse dei, fratrem aut & cohæredē esse Christi. Illorū insignia, qd sibi velint, ipsi viderint. Christianorū insignia sunt cōmunia quidem om̄ibus, sed tamē illustrissima, crux, corona spinæ, clauī lancea, stigmata dñi, quæ Paulus in corpore suo se gestare gliaf. De nobilitate itaq; vides quāto alta te sentire velim q̄ vulgus opinat. Eum x̄o qui plurimū auri domi cōgessit, quis nō vulgo beatū diuitē ac felicē vocat? Tu fat bñm imo solum beatū iudica qui Christū, qui summū bonū possidet. Qui p̄ciosam illā margaritā bonæ mentis vel rerū oīm, vel corporis etiā dispēdio mercatus est. Qui thesaurū inuenit sapiētia, cunctis opibus p̄ciosioris Qui a Christo ditissimo aurum emit ignitum, pbatū, vt locuples fiat. Quid igitur sunt ista, quæ multitudo mirat aurū, gemmæ, prædia? Falso noie diuitiæ, vero spinæ, quæ semen diuini verbi suffocāt, iuxta parabola euāgelicā, sarcinæ sunt, quibus onusti, nec p̄nt per peractam viā Christū nudū sequi, nec p̄ hostiū humile intrare in regnū celorū. Ne pilo quidem temetipm̄ meliorē puta, si vel Midas v! Crœses opibus vincas sed alligatiōrē, impeditiōrē, onustiōrē. Abunde fat habet qui ista fortiter pōt contēnere Satis p̄spectum est ei, cui nihil defuturū pmisit Christus. Nō esuriēt, cui sapit māna verbi diuini; Nō erit nudus, q̄ Christū

Insignia Christianorum

Veræ diuitiæ

H

Damnū & lucrum Christi-
anorum. induit. Hoc solū damnū existima, quotiens aliquid de pietate
decessit, & vicijs accreuit. Ingens lucrū puta, quū mens accelsione
& virtutis facta est melior. Nihil tibi deesse puta, si eū possi-
des, in q̄ sunt oīa. Quid aut̄ hoc est, quod miserī voluptatē no-
minat? Profecto nihil min⁹, q̄ quod dicit, Quid igit̄? Mera
infantia est, & plane, quod Græci dicere solent / Aiācis risus,
dulce venenū, blāda pnicies. Vera & vnica voluptas, gaudiū
est puræ cōsciētia. Lautissimæ epulæ sunt studiū sanctarū scri-
pturarū, iucūditissimæ cantilenæ, psalmi spū sancti, festiuissima
societas, cōiō sanctorū oīm. Summæ deliciae, fructio veri. Tu
modo purga oculos, purga aures, purga palatum, & incipiet
tibi dulcescere Christus. Quo vere gustato, etiā si Milesi, Sy-
baritæ, Azoti, Epicurei, breuiter vniuersi voluptatum archi-
tecti, oēs suas illecebras in vnū conferant, præ vno illo nausea
videbūt. Nō id ptin⁹ dulce est quod sapit, sed quod sano sapit.
Si febricenti aqua vinū sapit, nemo istud voluptatē noiat, sed
morbū. Erras, si non credis pijs hominibus longe iucūditiores
esse suas lachrymas, q̄ impijs, risus cachinnos, iocoseq̄ suos.
Non his dulcius esse ieiuniū, q̄ illis attagines, phalides aues,
perdices, acipenseris, aut Rhombos suos, Horū frugales mē-
sulas holusculis & leguminib⁹ Pythagoric instructas, nō lōge
lautiores esse, q̄ istorum sumptuosa fastidia. Deniq̄ vera vo-
luptas est, amore Christi, falsis delicijs non sollicitari. Iā amo-
ris & odij vocabulis, vide q̄ mundus abutatur. Quum ado-
lescens infanus puellam deperit, id vulgus amorem appellat,
quum nullum verius sit odiū. Verus amor vel suo dispendio
cōmodis alienis cōsulere caput. Ille quo nisi ad suā voluptatē
spectat. Igit̄ nō illā, sed semetipm amat, quāq̄ ne se qdē amat.
Nō em̄ aliū amare p̄t nisi se pri⁹ amarit, s̄ recte. Nemo quēq̄
odisse potest, nisi se prius oderit. Verū bene amare, nōnunq̄
bene odisse est, & recte odisse, amasse est. Ergo qui ob tantillū
cōmodum (vt putat) suū, puellæ blandicijs / muneribus / tēdit
insidias, vt illi quod habet optimū eripiat, integritatē, pudorē,
simplicitatē, bonā mentē, famā, vtrum hic odisse an amare tibi
videtur? Profecto nullū hoc odio / odium atrocius. Quom

Ver⁹ amor q̄s

inepti parētes liberorū vicijis indulgēt vulgo aiūt, q̄ tenere h̄i
 suos amāt filios: Imo q̄ crudeliter oderūt: qui dū suis morē
 gerunt affectibus, liberorū salutē habēt neglectū. Quid aliud
 nobis praeat, hostis inuidissimus diabolus, q̄ vt hic impune
 peccātes in aternū incurrām? supplicij: Lenem magistrū, &
 misericordē principē vocāt, qui scelerib⁹ q̄busdā vel cōiuret,
 vel etiā fauet, vt hoc peccent licētius, quo impunitius At quid
 aliud mināt p̄ p̄phetā dñs ihs, quos sua misericordia putat in-
 dignos: Et nō vīstabo inquit sup filias vestras q̄n fornicant,
 & super nurus vestras, quando adulterātur. Dauid ꝑo quid
 p̄misi: Vīstabo inquit in virga iniquitates eorū, & in verbe-
 ribus peccata eorū. Misericordiā autē meā non dispergā ab eis.
 Vides vt in Christo mouent oīa, & rez vocabula p̄mutent.
 Qui seip̄m male amat, is capitaliter odit. Qui in se male mise-
 ricors est, is crudelissime fauit. Bene curare, negligere est. Bñ
 ledere, p̄desse est. Bene p̄dere, seruare est. Ipse tibi curā eris,
 si carnis desyderia contempseris, Si bene faueris in vicia, ho-
 minē bñficio itueris. Si peccatorē occideris, hoīem seruaueris
 Si p̄dideris quod fecit hō, restitueris quod fecit deus. Age ꝑo
 iam potentiā & imbecillitatē, fortitudinē & ignauā quid esse
 putet error popularis: Nōne potentē nomināt eum, qui quē
 velit facile queat ledere: Quāq̄ odiosa nimīū potētia est, noc-
 cere posse, id quod est istis, cum chantaridibus & scorpijs, atq̄
 ipso adeo diabolo cōmune, videlicet dare malum. Solus deus
 vere potēs est, qui nocere, nec potest, si velit, nec vult si possit,
 quippe cuius natura est benefacere. Sed potēs iste quomodo
 tandē ledet hominē? Eripiet pecuniā, pulfabit corpus, adimet
 vitam: Si pio homini id facit, beneficium pro maleficio dedit,
 sin improbo, hic occasione quidē administruit, sed ille ip̄e sibi
 nocuit. Nemo enim nisi a seipso ledit. Nemo alium parat le-
 dere nisi longe grauius ipse sese ledat prius. Damnū pecuniā
 mihi dare paras, iam tu charitate amissa damnū grauissimū tibi
 ip̄i dedisti. Nō potes mihi vulnus infligere, quin ipse pri⁹ vul-
 nus multo atrocius acceperis. Nō adimes mihi vitā corporis,
 nisi iure tibi prius animā iugularis, At Paulus ad inferendam

Vera potentia.

Leditur nemo
nisi a se ipso

in iuriā imbecillis, ad ferendā validissimus, nōne gloriatur sese Philipe
in Christo posse omnia: Fortē & animosum vulgo nomināt 4
eū, qui ferox & impotētis animi ad q̄tūis leuē iniuriā effere
uescit iracūdiā, & cōuiciū cōuicio, maleficiū maleficio retaliat
Cōtra qui acceptā iniuriā mussitat ac dissimulat, hunc ignauū,
pusillanīmē, instrennuū appellitāt. Imo quid alienius a magni
tudine animi, q̄ verbulo dimoueri a statu mētis, & adeo alienā
stulticiā non posse cōtemnere, vt hoīem te non putes esse, nisi
maleficiū maleficio superaris? At quāto fortius, anio excelso
& amplo nullā iniuriā nō posse negligere, insup & p maleficio
bñficiū reddere? Nō ego fortē dixerim qui in hostē audeat, q
mœnia superet, qui vita cōtempta omnibus periculis obijciat
caput, id qd est pene gladiatorib⁹ omnib⁹ cōmune, at animū
qui possit vincere, qui ex anio bene velle male volētib⁹, bene
mereri de male merētibus, bñ p̄cari male p̄cantib⁹, huic de
niq̄ debet cognomē fortis atq̄ magnanimi, Excutiamus &
illud, quid mūdus gloriā, ignominia ac pudorē nominet. Lau
daris ob quid? & a quib⁹? Si ob turpia, & a turpib⁹, ista vero
falsā est gl̄a, & vera ignominia. Vituperaris, rideris, qua gr̄a,
& a quib⁹? Ob pietatē, ob innocentia, vtiq̄ a malis, nō ista est
ignominia, sed nulla verior gl̄a. Esto sane, vel vniuersus mūdus
explodat, exhibiletq̄, nō pōt nō esse gloriosum, qd' appro
bat Christus. Et si quicquid est mortaliū, applaudit atq̄ acclā
mat euge euge, nō pōt nō esse pudendū, qd' deo displicet. Pru
dentia vulgo vocāt, rem parare strenue, partā pbe cōstabi
lire, & porro in posterum p̄spicere. Sic em̄ passim & serio lo
quētes audimus frugi hō est, catus, cordat⁹, cōsultus, puidus,
de ijs qui breui rem faciūt lauciorē. Hoc mūdus qui & mēdax
est ipse, & pater eius At quid dicit veritas? Stulte inquit, hac
noctē repetēt a te animā tuā? Expleuerat horrea messibus in
struxerat cōmeatu oēs apothecas, abunde multum pecuniae
domi cōdiderat, nihil restare putabat, nō (qd' fere faciūt) vt cō
gestis opibus inops custos incubaret, quē admodū draconem
vellus aureū seruasse poetæ fabulant, sed vti partis frueret, &
tū hūc stultū appellat euāgelīū, Quid em̄ stultū, qd' vecordi⁹,

Vera fortitudo

Vera gloria

Vera prudentia

Philipe

4

Iran. 8.
Luc. 12.

Ro

q̄ v̄mbris inhiatē, res veras amittere, id qd̄ solem⁹ in cane illo
 Esopico ridere. Et in Christianorū morib⁹ nō magis ridēdū
 est, vel flendū pot⁹. Incallid⁹ mercator habeat, quē Comiciū
 illud fugerit. Pecuniā in loco negligere, maximū interdū est lu
 crū, qui p̄sens lucellū admittat, qd̄ nō ignoret ingens dispēdiū
 cōsecuturū. Quāro incōsultius, huic v̄mbraticæ vitæ, om̄ib⁹
 horis nutātū tāta sollicitudine, p̄spicere, qd̄ t̄n fuerat suppedis
 tandū a deo, & in futurā vitā nihil cōsulere quā semp̄ calamis
 tosiſsimā exigamus oportet, nisi fuerit ingēti cura, p̄pectum⁹.
 Aliū errorē accipe. Solertē & rerū peritū vocāt, q̄ rumuscus
 los oēs captās, nouit toto quid fiat in orbe. Quæ fortuna mer
 catū, quid Britannorū tyrānus moliat, quid noua tū Romæ
 qd̄ ortū in Gallijs, quomō Daci vicūtēt & Scythæ, Quid cōs
 sultent principes. Breuiter quī omni de negotio apud gen⁹ ho
 minū garrire calleat, eū aiūt sapere. Quid aut̄ incogitātius, qd̄
 incitius, q̄ quæ p̄cul fiāt ad te nihil atinent, ea veltigare, quæ
 x̄o in tuo p̄ctore gerant, & vel sola ad te prinēt, de ijs ne cog
 gitare quidē. Narras mihi tumultus Britānicos, narra magis
 quid in tuo p̄ctore tumultuentur ira, inuidia, libido, ambitio.
 Quā p̄pe iam istæ sub iugū missæ sint. Quæ spes victoriæ,
 Quāta belli pars, p̄ſigata. Quā instructa ratio. In his si vigi
 lans, si aurit⁹ pariter & oculat⁹, si sagax, si circūspectus fueris,
 solertē te, p̄nūciabo. Atq̄ illud qd̄ in nos mūdus solet iacere,
 in ip̄m retorq̄bo. Neq̄quid sapit, qui sibi nihil sapit. Ad hunc
 modū si oēs mortaliū curas gaudia, spes met⁹, studia, sentētiās
 excufferis, inuenies plena erroris oīa. Dū bonū dicūt malū, &
 malū bonū, dū dulce faciūt amarū, amarū dulce, lucē faciūt tes
 nebras, & tenebras lucē. Et hæc quidē hoīm multo maxima
 turba est. Verū oportet hos simul & cōtemnere, ne similiſ
 lorū esse velis, & miserescere, vt eos tui similes fieri cupias, atq̄
 (vt Augustini verbis vtar) tum flere cōuenit irridendos, tum
 irridere flendos. Noli in malis cōformari huic sæculo, sed res
 formare in nouitate sensus tui, vt p̄bes, nō quæ mirent̄ hoīes,
 sed q̄ sit v̄luntas dei, bona, & bñplacēs, & p̄fecta. Peric̄lo p̄xi
 mus es, planeq̄ labascis, si circūspectare cœperis, quid agant
 H iij

Mercator bo
 nus pecuniā in
 loco negligit.

Solertia vera,
 Nouitatum fa
 migeratores.

Nequicq̄ sapit
 qui sibi nil sapit

Flere Irriden
 dos. Irridere
 flendos

Esaie, 5

Ro. 12,

pelricq; si captare, qd sentiāt. Tu vitæ ac lucj fili⁹, sepeliāt sine, Ioan¹²
mortui mortuos suos, cæci cæcorū duces sūt in foueā abeant, Math. 8
Caue quoq; ab exēplari tuo Christo cordis oclōs dimoueas, Mar. 7

Philosophi sec-
tas suas fortius
tuent̄ q̄ Chris-
tiani suam.

Nō errabis, vitatis ductū sequēs. Non impinges in tenebris,
post lumē ambulās. Hoc plucēte, si fucata bona a veris, si vera
mala a falsis secreueris, horrebis, nō imitaberis cæcitatē multi-
tudinis, ad inanissima rerū ludibria, vicib⁹ q̄busdā affectiōnū,
iræ, inuidiæ, amoris odij, spei, met⁹, gaudiij, doloris, quouis Eu-
ripo iquieti⁹ æstuātis. Bragmani, Cynici, Stoici, mordic⁹ sua
dogmata tueri solēt, & reclamāte mūdo explodētib⁹, exhibitā-
tibus om̄ibus, tamē vrgent p̄tinaces, qd̄ sibi semel p̄staserunt.
Aude & tu sectæ tuæ decreta penitus in animo figere, aude
securus ac totus in authoris tui sententiā pedibus discedere.

¶ Opiniones Christiano dignæ.

Sup hoc vide
omeliā sup euā-
gelio hō quidā
erat diues q̄ ha-
bebat Villicum
Luce. 16. Item
Augustinū li. 1.
de ciuitate. cap.
nono.

Hæc semp apud te cōstent veri Christianismi paradoxa. Vt
ne quis Christian⁹, se sibi natū esse putet, neq; sibi velit viuere.
Sed quicquid habet, aut est, id omne nō sibi tribuat, sed deo au-
thori ferat acceptum, oīa sua bona oibus existimet esse cōia.
Proprietatē Christiana charitas nō nouit. Pios amet ī christo,
impios p̄pter Christū, q̄ nos adhuc inimicos sic dilexit prior
vt se totū nobis redimēdis impēderit. Illos cōplectat̄, qd̄ boni
sint, hos nihilomin⁹, vt bonos reddāt, Neminē prorsus homi-
nem oderit, nō vtiq; magis, q̄ fidelis medicus odit egrotū, vi-
cīs tm̄ sit inimicus. Quo grauior est morb⁹, eo maiorē curā

Vicia odio ha-
bēda nō hoies.

adhibebit pura charitas. Adulter est, sacrilegus est. Turca est,
exerec̄ adulterū nō hominē, sacrilegū aspernec̄, nō hominē,
Turcā occidat nō hoīem. Det opam, vt impi⁹ pereat, quē ipse
se fecit, sed vt seruat hō, quē fecit de⁹. Om̄ib⁹ ex anio bñ velit,
bñ p̄cect̄, bñ faciat, Neq; noceat cōmeritis, & p̄sit imerentibus,

Cōia Christia-
norū om̄ia esse
debent

Omniū cōmodis pinde vt suis aggratulec̄. Omniū incōmo-
dis, nō secus q̄ suis indoleat. Nimirū hoc est qd̄ iubet apl⁹,
flore cū flentib⁹, gaudere cū gaudētib⁹. Imo graui⁹ alienū ma-
lum ferat q̄ suū. De fraterno bono letior sit q̄ de p̄prio. Non
est Christiani sic cogitare. Quid mihi rei cū isto? Alb⁹ aterue
sit nescio, ignotus est, alien⁹ est, nihil vnq; bene de me meritis

23. 9. 4
c. Duo
ista noia

Ro. 12

est. Lesit aliquñ, nūq̄ p̄fuit, Nihil horū, tantū meminēris, quo merito tibi, quæ præstiterit Christus, qui suā in te bñficientiā, non in se sed in proximo voluit retaliari. Tantū vide, quibus egeat ille, & quid tu possis. Tantū tu hoc cogita, confrater est in dño, coheres in Christo, eiusdem corporis mēbrū, eodem redemptus sanguine, fidei cōmunis socius, ad eandē gratiā & felicitatē futuræ vitæ vocat⁹. Quēadmodū dixit apl⁹. Vnū corpus, & vnus spūs, sicuti vocati estis in vna spe vocationis. Vnū q̄liter oēs sumus in dño. Ro. 12. et Gal. 3. vestræ, vnus dñs, & vna fides. Vnū baptisma, vnus deus, & pater omnīū, qui sup̄ oēs, & p̄ oīa, & in omnib⁹ nobis. Alien⁹ esse q̄ pōt, qui cū tibi, tā multiplex intercedit vnitatis copula? Apud gētiles momēti nō nihil adferant, vel ad beneuolentiā, vel ad maleuolentiā illę rhetorū circūstantiæ. Cōciuis est, affinis est, cognatus est, aut cōtra. Familiaris, amicus, patern⁹, benemeritus, gratus, honesto loco natus, opulentus, aut secus. In Christo aut nihil sunt, aut iuxta Paulum/vnū & idem sunt hæc omnia. Hoc vnū tibi obseruet ob oculos, & satis sit, Caro mea est, confrater est in Christo. Qd̄ in membrū cōferē, nō ne in vniuersum corpus redundat, atq̄ inde i caput? Omnes sumus inuicē mēbra, Membra coherētia, constituūt corpus. Corporis caput Iesus Christus. Christi caput deus. Tibi fit, singulis fit, Christo fit, deo fit, quicquid vni cuiuslibet mēbro fit seu bene, seu male Hæc oīa vnū sunt Deus, Christus, corpus, & mēbra. Nō recte inter Christianos locū habet illud, Pares cū paribus, & illud, Dissimilitudo mater odij. Quorsum em̄ dissensionum vocabula, vbi tanta est vnitas? Nō sapit Christianismum, quod vulgo aulicus oppidano, rusticus vrbano, patricius plebeio, magistratus priuato, diues pauperi, clarus obscuro, potens imbecilli, Italus Germano, Gallus Britanno, Britanus Scoto, Grammaticus Theologo, grammatico dialecticus, Iurisperito medico, doctus idiota, Eloquens infacundo, Celebs marito, Iuuenis seni, clericus prophano, sacerdos monacho, Minor coletæ, Carmelita Iacobitæ, & ne omnia discrimina referam, nugatoria in re dissimilis dissimilis est iniquior. Vbi charitas, quæ & hostem diligit.

Odia hominū
& contrarietas
ex nihili rebus.

quādo cognomē cōmutatū, qm̄ color vestis nō nihil diuersus,
qm̄ cingulus, aut calceus, & similia deliramēta hoīm me tibi fa-
ciūt inuisum: Quin potius pueriles istas nugas mittimus, &
illud quod ad rem p̄inet prae oculis habere cōsuecimus, qd'
multis locis inculcat Paulus, oēs nos in Christo capite vnus
esse corporis membra, eodem animara spiritu, si tamen in illo
uiuimus, vt neq; foelicioꝝ membris inuideamus, & imbe-
cillioribus libēter subueniamus, Vt intelligam⁹ nos ipsos ac-
cepisse bñficiū cū bñficiū praeſtitimus pximo, nos lesos, quū
nocitū est fratri. Neq; quisq; pprie sibi studeat, sed p sua virili
quisq; quod accepit a deo in cōmune cōferat, vt illo refluāt oīa
vnde fluxerūt, puta capite. Hoc videlicet est, qd' Paulus scri-
bit Corinthijs. Sicut em̄ inquit corpus vnum est, & mēbra
habet multa. Oīa aut membra corporis quū sint multa vnū
tamē corpus sunt, & ita Christus. Etem̄ in vno spū oīes nos
in vnū corpus baptizati sumus, siue Iudei, siue gentiles, siue
serui, siue liberi, & oēs in vno spū potati sumus. Nā & corpus
nō est vnū membrū, sed multa. Si dixerit pes, qm̄ nō sum ma-
nus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Et si
dixerit auris qm̄ nō sum oculus non sum de corpore, nū ideo
non est de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si
totū auditus, vbi odorat⁹? Nunc aut posuit deus mēbra, vnū
quodq; eorū in corpore, sicut voluit. Quod si essent oīa vnū
membrū, vbi corpus? Nunc autē multa quidem mēbra, vnū
autē corpus. Non potest autē oculus dicere manui, opa tua nō
indigeo, aut iterū caput pedibus, non estis mihi necessarij. Sed
multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse
necessariora sunt. Et quae putamus ignobiliora esse membra
corporis, his honorem abundantiorē circūdamus. Et quae in-
honesti sunt nostra, abundantiorē honestatem habent. Ho-
nesta autē vestra nullius egent. Sed deus temperauit corpus,
ei cui deerat abundantiorē tribuendo honorem, vt non sit
sc̄isma in corpore, sed in id ipsum pro inuicem sollicita sint mē-
bra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro,
Consimilia scribit Romanis. Sicut enim inquit in vno corō

Membrorum
varia officia

Membra infir-
miora necessa-
riora sunt

Ro. 12. pore multa membra habemus, omnia autē mēbra non eundē actum habēt, ita multi vnū corpus sumus in Christo, singuli autē alter alterius mēbra, habentes donatiōes secundū gratiā, quæ data est nobis differētes. Rursum ad Ephesios. Veritatē autē inquit facientes in charitate crescimus in illo p̄ oīa, qui est caput Christus, ex quo totū corpus cōpactum & connexum p̄ omnē iuncturā subministratiōis, secundū operationē in mēsurā vnus cuiusq; mēbrū, augmentū corporis facit, in edificatiōne sui in charitate. Et alibi iubet inuicē alios aliorum onera gestare, qm̄ sumus inuicē mēbra. Vide igit̄, num ad hoc corpus p̄tineāt, quos passim audis ad hūc modū loquentes. Mea res mihi hereditate obuenit, iure non fraude possideo Quir ea nō meo arbitratiū vtar, atq; abutar. Quir ihs, q̄c̄q; dem ide, quib; nihil debeo: Profundo, perdo. Meū est, qd̄ perit, alior; nihil interest. Membrū tuū ringit̄ inedia, & tu ructas perdicū carnes. Frater nudus horret, tibi tantū vestitū tineis & carie viciatur. Tibi mille aureos vnus noctis alea pdidit, dū interim misera quæpiam puella, adigēte egestate pudicitia suā p̄stituit, & perit anima, p̄ qua Christus impedit animā suam. Tu dicis quid mea? Quod meū est pro meo arbitrio tracto. Et postea isto cū animo tibi videris Christianus, qui ne hō quidem sis? Audis in cætu multor; ledi famā huius atq; illius, tu taces aut forte arrides obtrectanti. Cōfutassē inquis, si quid ad me p̄tinuissent quæ dicebant. At nihil mihi cū illo q̄ ledebat. Ergo nihil tibi cū corpore, si nihil cum mēbro. Ne cum capite quidē aliquid, si nihil cū corpore. Vim vi (inquiūt) ius est repellere, nihil moror, quid leges imperatoriae pmittant, hoc demiror vnde iste voces in mores Christianor; puenerūt. Nocui, sed laçessit. Malui dare malum, q̄ in me admittere. Esto nō putant leges humanæ, quod indulserunt. At quid facturus est Christus imperator tuus, si suæ legi fraudē feceris, quæ extat apud Matheū. Ego autē dico vobis nō resistere malo, sed si qs te pcusserit in dextrā maxillā tuā, p̄be illi & alterā, & ei qui vult tecum in iudicio contēdere, & tunicā tuā tollere, dimitte ei & palliū. Et quicūq; te angariauerit mille passus, vale cū illo

Abusus bonorum.

Ludus.

Obtrectatoribus aurē dātes.

Vim vi repellere an liceat Christianis

Inimici diligēdi & alia duo. Diligite inimicos vestros. Et benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniatibus vos, ut sitis filij patris vestri qui in caelis est qui solem suū oriri facit super bonos & malos & pluit super iustos & iniustos. Respondens, non mihi ista dixit. Dixit apls, dixit perfectis. Nonne audisti, ut filij patris vestri suis: Si filius dei non cupis esse, nihil ad te pertinet lex. Quāq; ne bonus quidem est, qui perfectus esse nolit. Accipe & illud si mercedem nō desideras, nihil ad te mandatum, sequitur enim. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Quali dicat nullam. Neq; em̄ istud facere virtus est, sed non facere scelus est. Neutri debetur quicq;, quum par relatum est pari. Audi Paulum magnum Christianarum legum / & consultum / & interpretē. Benedicite persequentib; vos. Benedicite / & nolite maledicere. Nulli malum pro malo reddentes. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipfos defendentes charissimi, sed date locū irae. Scriptū est enim, mihi vindicta, & ego tribuam dicit dominus, Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vincī a malo, sed vince in bono malum. Quid igitur futurum est inquis, si procacitatem alienam mea lenitate aluero & veterem ferendo iniuriam, inuitaro notam? Si potes malum sine tuo malo vel effugere, vel depellere, nemo te vetat facere, sin minus caue dixeris, facere fatius est q̄ pati. Si potes, emenda, vel beneficijs obruens, vel mansuetudine vincens. Sin aliter, prestat alterum perire, q̄ vtrunq;, prestat te patientiā lucro ditescere, q̄ mutua taliōe mali malos ambos fieri. Ergo Christianum decretum sit, cum omnibus amore, mansuetudine, bñficio, certare, cōtentiōe, odio, obrectatione, contumelia, iniuria, vel infimis etiam libenter cedere. Sed indignus est, cui benefiat, cui concedatur, at dignum te, ut facias, dignus Christus, ad cuius gratiam sit. Neq; ledere quenq; volo (aiunt): neq; ledi me patiar. Imo tu Iesus ex animo remitte noxam, cauens ne quid sit, quod quisq; tibi remittat. Tam ob

Paulus legum
consultus

Iniuriā pati q̄
facere cristiano
conuenit

Christianismi
decretum.

Luce, 6

Ro. 12,

Deutro
no. 32,

feruans esto, in vitanda culpa tua, q̄p̄ facilis ad remittendam ali
 Ecclē. 3 enā. Quo maior es, hoc te magis magisq; summittas, vt om-
 nib⁹ in charitate inferuas. Si claro genere es, nō obscurabunt
 sed decorabunt nobilitatem generis, mores Christo digni.
 Si doctus es, hoc modestius imperitorum incitiam feras &
 Luc. 12 emendes. Hoc fratri plus debes, quo plus tibi creditum est.
 Diues es, memineris dispensatorem esse te non dominum, ac
 sollicitus viue, quomodo rem communem tractes. Tu cre-
 debas solis monachis interdictam esse proprietatem? Indis-
 ctam paupertatem? Errasti, vtrunq; aq; omnes Christianos
 pertinet. Lex punit, si quid alieni sustuleris, non punit, si tuum
 fratre egente subtraxeris. At vtrunq; punit Christus. Si ma-
 gistratus es, ne te faciat honor ferociorem, sed onus sollicitio-
 rem. Non gero inquis munus ecclesiasticum, nō sum pastor
 aut episcopus. Demus istud, at num etiam Christianus non
 es? Ipse videris cuius sis, si ecclesiasticus non es. Adeo Chris-
 tus in contemptum venit mundo, vt pulchrum existiment
 & regium, nihil cum eo habere commercij, hoc quemq; con-
 temptiorem esse, quo fuerit illi copulatio. An nō audis quo-
 tidie ab iratis laicis, atrocis conuicij loco nobis in os iaci, Cle-
 rici, sacerdotis, & monachi vocabula? idq; prorsus non alio
 animo ac voce, q̄p̄ si incestum aut sacrilegium exprobarent?
 Equidem miror, quur non etiam baptismum obijciunt, quur
 non etiam cum Saracenis Christi cognomen probri vice im-
 pingant. Si malum clericum, aut indignum sacerdotem dice-
 rent, aut monachum religiosum, ferendi erant, quippe qui
 mores hominum notarent, non virtutis professionem cōtem-
 nerent. Sed qui sibi supra virginum, res bello raptas, pecu-
 niam, alea vel partam vel perditam, & id genus plurima fas-
 cinora glorię ducunt, in alium vero nihil habent cōtemti-
 us, aut probrosius, aut magis pudendum, quod obiecent, q̄p̄ mo-
 nachi aut sacerdotis vocabulum, nimirum obscurum non est.
 quid de Christo sentient isti, solo nomine Christiani. Non
 est alius Episcoporum, alius magistratum civilium dominus.
 Eiusdem vices gerunt vtriq;. Eidem vtriq; reddenda erit

I ij

Christus ipsis
 etiā Christianis
 contemptui est

Monachi ac sas-
 cerdotis voca-
 bula quō a laicis
 rident

Symonia i vtro
q; foro comit
titur.

**Magistratus qua
liter se tenere
debeant.**

**Magistratu in
dign^o qui libe
ter gerit magi
stratum.**

**Principes ac re
gentes qualiter
se debent regere**

**Animaduertat
hoc principes.**

ratio. Si alio q; ad illu respicis, vel suscipies magistratu vel ge
rens, nihil refert, si te mudus non vocat symoniacu ille certe vt
symoniacu puniet. Si publicu munus ambis, no vt profis in co
mune, sed vt priuati rei tuae cofulas, vt vlciscaris, quib⁹ male
vis, magistratus tuus latrocinu est apud deu. Insequeris pra
dones, no vt suu recipiat, qui spoliatus est, sed ne non sit apud
te, qd' apud praedones est. Quatulū queso inter te & illos in
terest: nisi forte, quod illi quidem mercatoru, tu praedonu es
praedo. In summa nisi hoc animo geris magistratu, vt paratus
sis no dica rei, sed & capitis iactura quod iustu est tueri, no ap
probabit Christus administratione tuam. Addam & illud ex
Platonis sententia, nemine esse magistratu dignu, qui libenter
gerit magistratu. Si princeps, caue ne te incantent malefica ille
assentatoru voces. Dns es, supra legem es, liber es, Omnia tibi
iusta, omnia honesta. Tibi licet, q; quid libet. Nihil ad te/ quae
vulgo dicunt a sacerdotib⁹. Imo tu id quod res est/ existima,
vnu oim esse dnm Christum Iesum, cuius te q; simillimu esse
oportet, quippe cuius vices geris. Huius disciplina nulli pra
standa exactius q; tibi a quo seuerius ratione est exacturus. q;
alijs. Non ptinus ius esse putato, quod vis, sed id tantu velis,
quod ius est. Quod vlli mortaliu turpe futuru erat, id ne tibi
quide putaris honestu. Imo ne illa quide tibi pmitte, q; vulgo
solent condonari. Quod in alijs delictu, in te flagitiu fore puta
Honore, admiratione, dignitate, gratia, autoritate, non opes
tibi concilient plebeis maiores, sed mores emereant, populari
bus meliores. No ea discat in te mirari vulgus, quibus illa ipa
facinora inuitant, in quae tu quotidie animaduertis. Tolle ad
miracione diuitiaru, vbi fures, peculatores, sacrilegi, pdones.
Tolle admirationem voluptatum, vbi raptores atq; adulteri.
Quoties splendidior apud tuos videri vis, ne stultoru oculis
opes tuas explices, quu felicior, ne luxu & voluptates osten
tes. In te primu discant ista cotemnere, discat suspicere xrtute,
in precio habere fragilitate, applaudere temperantiae, honore
habere modestiae. Ne quid eorum tuis in moribus appareat,
quae tui falces in populi morib⁹ puniut, Optime recideris ma

leſicia, ſi materiam maleficiorum, diuitias & voluptates / in te
 non viderint magni fieri. Ne quem vel media de plebe præ te
 contempſeris. Cõmune ex æquo præciũ eſt, quo viriq; eſtis
 redempti. A contemptu te nõ ſtrepitus ambitionis, nõ ferro
 citas, non arma atq; ſatellites vendicent, ſed vitæ integritas,
 feueritas, ac mores ab omnibus populi vicijs icorrupti. Nihil
 prohibet, in obeundo principatu ſummum tenere locum, &
 in charitate nullum discernere locum. Hoc principatum eſſe
 puta, non opibus præcedere, ſed q̄ plurimũ omnibus p̄deſſe.
 Non ea quæ publica ſunt in tuum cõmodum verte, ſed quæ
 tua ſunt, teq; ipſum totum, ad publicam vtilitatem effunde.
 Multa tibi debet populus, at tu illi debes om̄ia. Ambitioſa no
 mina, inuicti, ſacroſancti, maieſtatis, eſti coguntur ferre aures,
 animus certe non agnoſcat, ſed hæc om̄ia in Chriſtũ cui ſoli
 competunt referas. Leſæ maieſtatis crimen, quod alij tragica
 voce efferunt, apud te leuiſſimum ſit. Maieſtatem principis is
 vere ledit, qui principis nomine, cõtra ius, crudeliter, violẽter,
 flagitioſe quid facit. Nullius iniuriã te minus moueat, q̄ quæ
 priuatim ad te pertinet. Publicam p̄ſonam eſſe te memineris,
 nec oportere, niſi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa
 tecũ nõ quãtus ſis, ſed quantũ onus humeris ſuſtineas. Et quo
 maiore in periculo verſaris, hoc minus indulge tibi, nõ a ma
 ioribus tuis, aut aſſentatoribus formã adminiſtrandi imperij,
 ſed a Chriſto petens. Quid enim abſurdũs, q̄ principẽ Chri
 ſtianũ Hannibalem, Alexandrũ magnũ, Cæſarem, aut Pom
 peium ſibi proponere? In quibus iſtis, quum quaſdam virtus
 tes nequeat aſſequi, ea potiſſimũ imitabit, quæ ſola erant fu
 gienda. Non protinus in exemplum trahatur, ſi quid appro
 bantibus hiftoricis fecit Cæſar, ſed ſi quod fecit / non abhorret
 a doctrina dñi noſtri, aut ſi eſt huiusmodi, vt quanq; imitandũ
 non eſt, ad virtutis tamen ſtudiũ poſſit accendere. Ne totũ
 quidem imperium tanti ſit, vt prudẽs velis a recto deſlectere.
 Exue potiũs illud, q̄ exuas Chriſtum. Ne dubita, habet ille
 quod tibi referat pro contempto imperio, longe melius im
 perio, Nihil tam decorum, tam magnificum, tam glorioſum

Principat⁹ qu
 liter gerendus
 eſt.

Geſta antiquo
 rum regum ac
 ducũ quatenus
 imitanda

Regũ vna gloſ

ria si regis regū regibus, q̄ ad summi regis Iesu similitudinē q̄ proxime acce-
 sequūt. vestigia dere, qui vt erat maximus, ita & optimus erat. Sed quod ma-
 ximus esset, id in terris dissimulauit, quod optim⁹ id nos sen-
 tire maluit, quia hoc nos maluit imitari. Negauit regnum Ioan. 18
 suum de hoc mundo esse, quum esset cœli terræq; dominus. Mat 20
 Sed principes gentium dominantur eorum, Christianus non
 exercet potestatem in suos, sed charitatem, & qui maximus Marc 9
 est, omnium ministrum se cogitet esse / non dominum. Quo
 magis admiror potestatis & domini ambitiosa vocabula, ad
 ipsos vsq; pontifices summos & episcopos inuecta fuisse. Nec
 pudere theologos, nō minus indocte q̄ ambitiose, magistros
 nostros vulgo appellitari, quum vtrūq; Christus interdixe-
 rit suis, ne vel dominos vel magistros vocari se sinerent, vnū Mathel.
 enim esse tum magistrum, tum dominū, qui & caput omniū 23
 nostrum Christus Iesus, Apostolus, pastor, episcopus, officij
 sunt vocabula, nō dominatus, Papa, Abbas, charitatis cognō-
 mina sunt, nō potestatis. Sed quid ego mare illud vulgarium
 errorum ingredior? Ad quodcūq; hominū genus se conuer-
 terit, multa vbicq; videbit homo vere spiritalis quæ rideat / plu-
 ra quæ fleat. Plurimas opiniones deprehendet deprauatissi-
 mas, & a Christi doctrina longe lateq; dissidentes. Quarum
 bona pars inde proficiscitur, quod etiam in Christianismo mū-
 dum quendam induximus. & quod apud veteres theologos
 de mūdo legitur, hoc parum eruditi, ad eos referunt, qui mo-
 nachij non sunt. Mundus in euangelio, apud apostolos, apud Ioan. 14
 Augustinum, Ambrosium, Hieronymum dicunt increduli, & 17
 a fide alieni, crucis Christi inimici, blasphemi in deum. Qui 1. cor. 3
 huiusmodi sunt, solliciti sunt de castino, quippe qui diffidunt
 de Christo, pro opibus, pro imperio, pro voluptatibus digla-
 dantur, vtpote qui sensibiliū rerum præstigijs occæcati, falsa
 bona pro veris amplectuntur. Hic enim mundus Christum
 verum lumen non cognouit. Hic totus in malo positus, se
 amat, sibi viuūt, sibi studet, nō enim induit Christum, qui vera
 charitas est. Ab hoc semouit Christus, non solum apostolos,
 sed omnes quos se dignos iudicauit. Quo tādē igit modo,

Titulorū mag-
 norum vanitas
 quos tñ Theo-
 logi maxime as-
 mant

Mundus quid
 dicat apud ve-
 teres Theolo-
 gos

hunc semper in literis damnatum mundum, cum Christianismo miscemus? Et mundi inani vocabulo nostris vicijis blandimur? Augent hanc pestem, plerique doctores, qui adulterantes verbum dei, ut ait Paulus, & ad temporum mores scripturam diuinam trahentes, quam magis conueniat mores ad scripturarum regulam emendari. Nullum autem exitiusius assentandi genus, quam quum verbis euangelicis, aut propheticis, animi moribus blandimur, non medemur. Audit princeps, Omnis potestas a deo, protinus surgunt crista. Quur magis tumidum te reddit scriptura quam sollicitum? Cogitas quod deus tradidit tibi gerendum imperium, & non cogitas quod idem gesti imperij exiget rationem? Audit avarus, interdictum Christianis, ne binas habeant tunicas. Interpretetur theologus, alteram tunicam esse quicquid necessitati naturae superfit, & quod ad morbum cupiditatis pertineat. Bene habet, inquit Crassus ille, mihi adhuc plurima defunt. Audit animalis & a charitate frigidus, hunc esse charitatis ordinem, ut tuam pecuniam alienae, tuam vitam alienae, tuam famam alienae anteponas. Non dabo inquit igitur, ne forte mihi ipsi desit. Non tuebor illius famam, ne quid masculae, meae aspergatur fama. Fratrem in periculo deseram, ne veniam & ipse in periculum. Breuiter mihi viam totus, ne quid vilius nomine ad me perueniat incommodi. Didicimus & a sanctis viris, si quid non imitandum fecerunt, id solum in vitae exemplum trahere. Adulteri, & sanguinarij Dauid exemplo sibi blandiuuntur. Qui faculis inhiant, diuites Abraham nobis obijciunt. Principes, quibus pro ludo est passim vicari virgines. Solomonis reginas & concubinas nobis annumerant. Quorum deus venter est, Noe ebrietate pratextunt. Incesti, Loth concubitum praetendunt suae turpitudini. Quur in istos a christo declinamus oculos? Audeo dicere ne in prophetis quidem aut apostolis imitandum Christianis, si quid a christi doctrina diuariceat. Quod si sanctos peccatores libet imitari, non reclamo, modo totos imitentur. Secutus es Dauid adulterantem, magis sequere poenitentem. Expressisti Magdalenam peccatricem, exprime & amantem multum, exprime lachrymantem, exprime ad pedes

Theologorum modernorum adultera doctrina.

Crassus auariciae notat apud historicos & poetas

Excusationes in peccatis

2. Reg. 11. & 17.

18
20
9
16
10
6
3
13
11
9
19
7
7

Iesu sese abijcientem. Persequutus es ecclesiam dei cum Paulo, Ico rif
peierasti cum Petro, fac & ceruicem porrigas pro pietate cum Ioan. 18
Paulo, crucem ne reformides cum Petro. Ideo patitur deus
& magnos viros in quaedam vicia labi, ne nos lapsi desperemus,
sed ita, si queadmodum socij fuimus errantium, ita simus &
emendantium errata. Nunc illud ipsum quod imitandum non
erat, exaggeramus, & quaedam recte ab illis facta deprauamus,
Aranearum instar, tantum si quid inest veneni, exugentes,
aut salutarem etiam succum nobis vertentes in venenū. Quid
tibi cum diuite Abraham, cui numisma nume est? Quod ille
prouentu foeturae, deo rem illius fortunante / ditatus est, idque
in lege carnali, ideo ne tibi Christiano licet per fas nefasque vn-
deciusque Coeli opes congerere, quas vel male profundas, vel
petus domi defodias: Ille diuitijs sponte affluentibus, quae non ad
iecerit animum, vel hoc argumento sit, quod statim ad iubens-
tis dei vocem, filium vnicum mactandum produxit. Quae
credis contempsisse boum armenta, qui contempsit & filium?
Tu vero nihil aliud somnians quae questum, nihil admirans nisi
pecuniam, paratus simul atque inciderit exigui lucelli spes, vel
fratrem fallere, vel Christum negligere, simile quiddam tibi
putas esse cum Abraham? Simples puellae filiae Loth, quae
conspicerent omnem quaquaersum regionem incendio con-
flagrare, hoc vniuersum mundum arbitantes, quod oculis
patebat, neque vllum iam viderent mortalium ex tam vasto incen-
dio superstitem esse praeter sese, non turpi, sed pio consilio, pa-
tris concubitus suffuratae sunt, ne videlicet nullae generis hu-
mani reliquiae superessent, praesertim quum adhuc vigeret di-
uinum praecipitum, crescite, & multiplicamini. Et audebis tuas
prodigiosas libidines cum harum puellarum facto conferre?
Imo & coniugium tuum harum incestui, non dubitem postea
habere, si quidem in matrimonio non proli seruis / sed tuae
libidini. Dauid tot egregijs pietatis exemplis editis, semel inci-
dit in adulterium, obiecta opportunitate, non captata, An ob hoc
protinus tibi licebit impune, tota aetate per alienos thalamos vo-
lutari? Petrus semel metu mortis, abnegauit Christum, pro quo

Aranearum comparatio

Excusatio antiquorum patrum

Excusatio quorundam lapsorum.

Ico rif
Ioan. 18
Gen. 13
Gen. 22
Gen. 19
Gene. 1
&c. 8.
Z. re. 11.
Ioan. 18

postea fuerat moriturus, num ideo tibi quavis de causa peccare fas erit? Paulus non affectu peccauit, sed errore lapsus est admonitus statim respuit. Tu prudens, sciens, videns, in malis consenescis, & Pauli exemplo tibi ipsi caput demulces? Matheus probo tantum iussus, nihil conatus semel totum exiit thelonarium, Te pecunijs addictum non tot scilicet exempla, non toties audita euangelia, non tot conationes auellunt. Dicunt mihi episcopi diu Augustinus duas amicas habuisse legitur. Verum ille ethnicus, nos in Christianismo educati, ille adolescens, nos canis. Egregia collatio, quam ille iuuenis, ethnicus, ne matrimonij pedicis irretiret, vnam mulierculam vxoris loco habuit, & non vxori/fide in coniugij praestitit, ideo nobis Christianis, senibus, sacerdotibus, episcopis, minus foedum erit, pro oia libidinum volutabra conspurcari: Actum est de moribus, posteaque vicia virtutum nobis donauimus, & ad tuendum mala nostra argutiores, quam ad emendandum diligentiores esse coepimus. Maxime si prauas opiniones nostras falso patrocinio diuinam literam alere ac fulcire condidicerimus. Tu igitur frater suauissime in totum contempto vulgo, cum suis & opinionibus, & factis, sincere ac totam Christianam sectam arripe, quicquid in hac vita, vel horrendum, vel appetendum obijcit sensibus, id omne pietatis amore ex aequo negligens. Vnde christus tibi satis sit, vnicus author, & recte sentiendi, & beate viuendi.

I. cori. 1. Et hanc quidem meram stulticiam amentiamque mundus existimat, sed pro hac placuit deo saluos facere credentes. Foeliciter desipit, qui sapit in Christo. Misere desipit qui Christum non sapit. Verum heus tu, quemadmodum te volo fortiter a vulgo dissentire, ita nolo Cyrenicum quiddam referentem, passim aliorum sententiarum aut factis oblatrare, superciliose danare, odiose obstrepere oibus, rabiose declamitare in vitam cuiuslibet, ne duo simul mala tibi conciscas, alterum ut in omnium odium abeas, alterum ut inuisus ne queas quidem ulli prodesse. Esto & tu omnibus omnia, ut omnes Christo lucrifacias. Quoad licet, non offensa pietate, foris oibus temet accommoda, ut intus quidem immotum sedeat propositum, foris autem comitas, affabilitas, facilitas, comoditas alliciat & fratrem, quem blande conuenit inuitari ad Christum non asperitate detertere, Denique quod sentis

Correctio debet esse lenis.

Correctio nimis exasperans duo mala operat

non tam satis innotandum verbis, quam moribus exprimendum. Neque rursus sic indulgendum infirmitati vulgi, ut veritate in loco fortiter tueri non audeas. Humanitate emendandi sunt homines, non decipiendi.

¶ Canon Septimus.

Porro si per infantiam & imbecillitatem animi nostri non duntaxat ad ipsa spiritualia licebit aspirare, nihil tamen seignius danda erit opera, ut saltem in proximis consistamus. Alioqui vera conpendiariaque ad felicitatem via est, si semel totam mentem ita ad celestium rerum admirationem converterimus, ut veluti corpus umbram, ita amor Christi, amor aeternorum & honestorum natura secum adducat fastidium carnicorum, & odium turpium. Vtriusque enim necessario consequitur alterum & alterum cum altero, vel crescit, vel decrescit. Quantum profeceris in amore Christi, tantum oderis mundum. Quo magis miraberis inuisibilia, hoc magis vilescunt res fluxae, ac momentaneae. Oportet igitur quod in istis suadet Fabius, idem & in virtutis facere disciplinam ut statim ad optima nitamur. Quod tamen si nostro vicio non contingat, proximum est, ut vel humana quadam prudentia / a magnis vicibus abstinere, nosque ipsos (quoad fieri poterit) integros divinae beneficentiae seruiamus. Nam ut saluti propius est corpus / exhaustum quidem illud & inane, verum noxijs humoribus liberum, ita mens capacior est divinae muneris, non dum gravibus culpis inquinata, tamen etsi vera virtute adhuc vacat. Si imbecilliores sumus, quam ut apostolos, ut martyres, ut virgines imitemur, saltem ne committamus, ut ethnici nos in hoc studio videant percurrere. Quorum plerique / quum neque deum noscunt / quae vererent, neque inferos crederent, quos formidarent, tamen ipsam per se turpitudinem modis omnibus fugiendam esse homini censuerunt, adeo ut nonnulli maluerint / fame, rei, vitae denique iacturam facere, quam ab honesto discedere. Si per tale quiddam est peccatum, ut nullus commodis aut incommodis propositis sit admittendum, profecto Christianum hominem, si non dei, vel iusticia deterret, vel dehortatur beneficentia, si non vel spes immortalitatis vel aeternae poenae metus reuocat, si ne ipsa quidem nativa peccati turpitudine retrahit, quae potuit & gentilium animos retrahere, saltem mille incommoda detereant, quae etiam in hac vita pec-

Optima ab initio proponenda

Gentilium virtus ac probitas.

Peccata quae obrem in vicia vitanda.

cantem consequuntur, infamia, dispendium rei, egestas, contemptus
& odium bonorum, anxietas animi/inquietudo, & ille/multo mi-
serius/conscientie mentis cruciatus, quem etiam si nonnulli in praesens
sentiant non sentiunt, siue aetatis ebetudine obscurati, siue peccati
voluptate debriati, tamen sentient posterius, & omnino tanto
sentient infelicius, quanto saevius, Quare iuvenes potissimum
sunt admonendi, ut hanc esse peccati naturam, malint tot auctori-
tatem credere, quam infelici experientia in semetipsis discere, neque
prius vitam vicis contaminent, quam plane quid sit vita cognos-
uerint. Si tibi vilis est Christus, cui tu tanti constas, saltem tua
ipsius causa temperato a turpibus. Et quamquam vehementer peri-
culosum est, hoc in statu, velut in trivio (quod autem) diutius com-
morari, tamen istis qui nondum queunt ad heroicam assurgere vir-
tutem, non paulo prestabilis est in politica virtute consistere,
quam in omni turpitudinis genere ire praecipites. Non hic est felicitatis
meta, sed hinc propior ad felicitatem gradus. Interim tamen
semper orandus deus, ut nos ad meliora dignetur arripere.

¶ Canon Octavus.

Si crebrius ac gravius ingruet in te tentationum procella, ne pro-
tinus tibi incipias displicere, quasi ob id deo tuo vel curae/vel
cordi non sis, aut parum pius aut etiam minus perfectus. Imo potius
gratias age, quod ut futurum heredem erudit, ut charissimum filium
flagellat, ut amicum explorat. Maximum est argumentum hominem
a divina misericordia reiectum esse, quum nullis tentationibus in-
cessit. In mentem tibi veniat Paulus apostolus qui ad tertium caeli mys-
teria permeruit admitti, tamen ab angelo Satanae colaphizatus.
Succurrat amicus dei Iob, succurrat Hieronymus, Benedictus,
Franciscus, cumque his innumerabiles alij patres, maximis de vi-
cis sollicitati. Si cum tantis viris, si cum tam multis tibi commune
est quod pateris, quod est, quare animum deicias? Magis enitere
ut cum illis vincas. Non destituet te deus, & faciet etiam cum tenta-
tione proventum, ut possis sustinere.

¶ Canon Nonus.

Quod callidi solent imperatores facere, ut in tranquillis
etiam rebus/tamen excubias agant, itidem tu quoque semper

Prosper) etiam
rebus cavendum.

Tentatio frequens
qualiter sustinenda sit.

Heb 12

2 co. 12

1 co. 10,

animū vigilantē, ac circūspectum ad futurū hostis assultū habeas. Nūq̄ em̄ ille nō circuit, quarens quē de foret. Quo paratior esse queas, vt irruētē statim fortiter retūdas/exlibilesq̄, statim pestiferi serpētis caput cōteras. Nūq̄ em̄ ille vincit, vel facilius/vel p̄fectius, Proinde cōsultissimū est, paruulos Baby lonis, illico vt nati sunt, ad petram quæ Christus est/allidere, priusq̄ grandescant. 1. Pet. 5
P̄. 136

¶ Canon Decimus.

**Tentator quā
liter repellatur.**

Repellit autē maxime tentator his modis, si vel vehementer auerſeris animo, statimq̄ in suggerentē velut expuras, aut ardentē ores, aut ad sanctam aliquā occupationē toto pectore conferas, aut si verbis e sacris literis petitis tentatori respondeas, quēadmodū supra admonuimus. Qua quidē in re non mediocriter p̄fuerit aduersus omne tentationis genus certas quasdam sententias habere paratas, eas maxime, quibus aliquñ senseris animū tuum vehementer cōmoueri.

¶ Canon Vndecimus.

**Victoria parta
maius periculū
Imminet.**

Pios homines duplex potissimū habet periculū, alterum ne in tentatiōe succūbant, alterū ne post victoriā in cōsolatione & gaudio spiritali insolescāt. Vt igit̄ tutus sis/nō solum a timore nocturno, verū etiā daemōnio meridiano, facito, vt quū hostis te ad turpia sollicitat, nō tuā ipsius respicias imbecillitatem, sed tantū memineris te in Christo oīa posse, qui non ap̄lis modo, sed & tibi, sed omnibus suis mēbris etiā infimis dixit, cōfidite, quia ego vici mundū. Rursum quū vel post separatū instigatorē, vel in pio quopiā ope/senseris mentē tuam/intus arcana quadā voluptate p̄fundi, tum etiā atq̄ etiā caueas, ne qd inde tuis meritis arroges, sed totum gratuitæ beneficētiæ dei feras acceptum. Tec̄ ipsum protinus verbis Pauli reprimas. Quid habes, qd nō accepisti? Et si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Itaq̄ aduersus duplex hoc malū/duplex erit remediū, si & in cōflictu, tuæ virtuti diffusus, ad Christū caput tuū cōfugias, atq̄ in eius huius beniuolentiā spem oēm vincendi ponas, & in cōsolatione spiritali, statim gratias agas illi de suo beneficio, tuam indignitatē humiliter agnoscens. P̄. 90
Ioan 16
1. corin. 4

main [unclear]
obsequio [unclear]

¶ Canon Duodecimus.

Quum pugnas cū hoste, nō satis sit tibi, si ictum illius declines aut etiā repellas, nisi fortiter arreptū telum in ipsum authorē retorseris, suomet illum gladio iugulans. Id ita fiet, si ad malū sollicitatus, nō solum nō pecces, sed hinc tibi arripias occasio- nem virtutis. Et, quēadmodū elegāter fingūt poetæ, Hercule obiectis ab irata Iunone periculis, animo creuisse atq; indu- ruisse, itidē tu quoq; da operā, vt hostis instigatiōib; nō solū peior nō fias, sed etiā euadas melior. Sollicitaris ad libidinem, imbecillitatē tuam agnosce, ac plusculū etiā tibi de licitis vo- lupratibus interdictio, ad castas & pias occupatiōes apponito nō nihil auctarij. Instigaris ad cupiditatē, ad tenacitatem, auge elemosynas. Incitaris ad inanem gloriam, tāto magis demitte te in omnibus. Ita fiet vt vna quæq; tentatio, sit tibi renouatio quædam sancti, ppositi tui, & pietatis incrementū. Neq; enim prorsus alia ratio tā efficax p̄ficiendi, p̄stigiandiq; hostē nostrū Verebitur enim te denuo puocare, ne qui impietatis author esse gaudet, pietatis ministret occasionem.

Auctariū quo- tidie adijciendū p̄ijs operibus

¶ Canon Decimus tertius.

Semp autē hoc animo atq; hac spe dimices, quasi ea pugna sit tibi postrema futura, si victor discesseris. Fieri enim pōt, vt & istud præmij tuæ virtuti largiatur benignitas diuina, vt hostis semel turpiter victus, nūq; postea te reperat. Id qd' legim; p̄ijs aliquot viris contigisse. Nec absurde credit Origenes, vincen- tibus Christianis, minui copias hostium, dū semel fortiter re- pulsus, nūq; ad hominē sollicitandū reuerti p̄mittit. Ergo in cōflictu aude ppetuā sperare pacē. At rursum vbi viceris, sic te geras, quasi mox in præliū reditur;. Semp em̄ alia post aliā expectanda tentatio, neq; vnq; discedendū ab armis, nūq; res- linquenda statio, nūq; remittendæ excubiæ, donec in hoc cor- poris præsidio militamus. Semper illud p̄pheticū in pectore cuiq; habendū, Sup custodiā meam stabo.

Diabol; semel fortitē repulsus nūq; reuerti p̄ mittit

¶ Canon Decimus quartus.

Magnopere cauendum, ne quod vitium/ veluti leue cōtem- namus. Nullus em̄ hostis vicit sapius, q̄ qui fuit contemptui, temnenda.

Leuissima etiā vicia nō esse cō- temnenda.

K

Abas
cul,z

Qua in re nō paucos mortaliū misere falli cōperio. Fallūt em̄
seip̄os, dum sibi in vno aut altero vicio cōniūetes, qd̄ p̄ suis
quib̄q; morib⁹ veniale putat, reliqua grauit̄ execrant. Bona
pars eorū / quos vulg⁹ integros et incorruptos appellat, furtū,
rapinā, homicidiū, adulteriū, incestū oppido detestant. At sim-
plicē fornicationē, & moderatū voluptatis vsū / vt leue cō-
missim̄ neutiq; refugiūt. Alius ad reliqua sat incorruptus, bis
bosior est, in luxu intemperatior. Alius linguā licētioris. Ali⁹
inani⁹ & iactantior. Quo tandē vicio carebimus, si ad hunc
modū suo quisq; blādiatur? Argumentū est istos ne reliquas
quidē virtutes vere possidere, quibus vllum viciū placet sed
potius simulachra quaxdā virtutū, quæ vel natura, vel educa-
tio, vel cōsuetudo deniq; / & gentiliū animis addidit. At qui
Christiāno odio vnū quodlibet viciū execrat, oīa detestet nec-
esse est. Cuius animū semel vera charitas occupauit, pari des-
tatione vniuersam malorū cohortē psequit̄, ac ne in venia-
libus quidē sibi blandit̄, ne a minimis sensim ad maxima dis-
batur, & dum in leuibus oscitat, excidat a summis. Et si nō dū
forte q̄as vniuersam vicioꝝ stirpē euellere, tū quidie de malis
nr̄is aliqd̄ decerpēdū, bonis moribus sp̄ aliqd̄ adijciēdū. Ad
eū modū decreset aut crescet, ingens ille cumulus Hesiodus,

Vicijs suis q̄sq;
libēter ignoscit

Hesiodi cumu-
lus,

Laboris diffi-
cultas qualiter
lenienda

¶ Canon Decimusquintus.

Si te territabit labor quē oportet in cōfliktu tērationū subire,
hoc erit remediū. Noli molestiā pugnae cōferre cū voluptate
pct̄i. Sed presentē amaritudinē pugnae cōpone cū futura ama-
ritudine pct̄i, quæ viciū cōsequit̄, tū presentē dulcedinē culpae,
quæ te illectat, cū futura dulcedine victoriæ, et trāquillitate mē-
tis, q̄ cōsequit̄ strenue pugnātē, & mox videbis, q̄ iniqua sit
collatio. Verū in hoc fallunt parū cauti, qd̄ amaritudinē / pu-
gnae cōparāt cū delectamēto pct̄i, neq; respiciūt, qd̄ hoc atq;
illud cōsequat̄. Cōsequit̄ autē viciū, multo tum grauior, tum
diuturnior molestia, q̄ vincētī fuerit i cōgressu futura, victo-
rem item lōge maior ac durabilior voluptas, q̄ victo fuerit, q̄
traxit in culpā. Id qd̄ facile iudicabit, qui fecerit vtriusq; rei pe-
riculū, Verū nemiq; Christianū oportet vsq; adeo ignauum

esse, vt quū quotidie succūbat tentationi, nō saltem aliquando vel curet experiri, qd sit vincere tentationē. Quod quo fecerit frequētius, hoc fiet victoria dulcior.

¶ Canon Decimulsextus.

Quod si qñ te cōtigerit lethale vulnus accipere, caue ne p̄tin⁹ abiecto clypeo / relictis armis hosti te dedas. Id qd' aiaduerti non paucis accidere, quibus animus natura est imbecillior & muliebrior, vt semel p̄strati, desinēt reluctari, seque totos permitāt affectib⁹, neq; cogitēt de recuperāda libertate. Nimisq; piculosa est ista pusillanimitas, quæ cū interdum ingenijs non pessimis adiūcta sit, tamē ad id qd' est oīm pessimū solet adducere, desperationē. Aduersus hāc igit̄ hac regula cōmuniēda mens est, vt lapsi in pctm̄, nō solū desperem⁹, sed gnauos milites imitemur, quos nō raro pudor ignominia, & accepti vulneris dolor nō modo non cōijcit in fugā, verū ad fortius / q; antea / pugnandū / acuit redintegratq;. Itidē nos quoq; / simul atq; in capitalē noxiam fuerim⁹ inducti, ilico p̄perem⁹ redire ad cor, & lapsus ignominia noua virtutis alacritate refarcire. Facilius vni vulnere medeberis, q; multis, facilius recēti, q; inueterato iam putricq;. Anima temetipsūm versiculo illo notissimo, quem vsurpasse Demosthenes legitur, Vir fugiens & denuo pugnabit. Cogita Dauid, p̄phetā, regem Salomonē, Petrum ecclesie principem, Paulum apostolū, tāta lumina sanctimonie, in quæ scelera tamen inciderint. Quos fortasse vel ob hoc cadere pmisit deus, ne tu lapsus desperares. Erige te igit̄ in pedes, sed statim magnocq; aīo, atq; in pugnā redito, tū ardētior, tū cautior. Fit interi, vt et capitalia cōmissa p̄js hoīb⁹ / cedāt in cumulū pietatis, dū ardētī⁹ amāt, q; turpius errarūt.

¶ Canon Decimulseptimus.

Sed aduersus alios atq; alios tentatoris incursus / alia atq; alia remedia sunt accōmodatiora. At vnicū, multocq; oīm efficacissimū remediū, aduersus omne vel aduersitatis, vel tērationis genus est crux Christi, quæ eadē est & errantib⁹ exemplū, & laborātib⁹ refrigeriū, & pugnātib⁹ armatura. Hæc est vna cō
stra oia tela nequissimi obijciēda. Proinde conuenit in hac dī
efficacia & vere
mysterium

K ij

Lapsus q; citissime ad christū reuertendum

ligenter exerceri, non quidē vulgi more, quo quidā passionis
hiltoriā quotidie relegunt, aut crucis imaginem adorant, aut
millenis lignis ei⁹ / totū vndiq; corp⁹ cōmuniūt / aut fragmētū
aliquod sacraū ligni domi seruant, aut ita certis horis supplicū
Christi recolunt, vt ei tanq; homini iusto & indigna patiēti
humano affectu cōdoleant, atq; illachrymēt. Nō hic est verus
illius arboris fructus, verum interim sit isthuc lac infantium
animarum. Tu ꝑo ascende in palmam, vt veros illius fructus
apprehendas. Si sunt præcipui, si membra capiti in mortifican-
dis affectibus quæ sunt membra nostra super terram / con-
formes esse curemus, Id qd nobis nō solum amarum esse nō
debet, verum etiā vehemēter optabile ac iucundū, si modo
spūs Christi viuūt in nobis. Quis em̄ vere amat eum, cui qd dis- Ro. 8.
simillimus esse gaudeat: Verū quo maiore fructu mysteriū
crucis mediteris, oportebit vnumquēq; sibi rationē ac piām
quādam digladiandī artem parare, & in ea diligēter exerceri,
vt simul atq; res poposcerit, i promptu sit. Ea p̄t esse huiusmōi
vt singulis affectibus tuis crucifigendis, eam crucis partem ap-
plices, quæ potissimū respondeat. Nulla est em̄ omnino vel tē
ratio, vel aduersitas, quæ non suum ac propriū habeat reme-
diū in ea. Veluti quū te titillat ambitio huius mundi, quum
pudet ludibrio ac contemptui esse, cogita o membrū infimū, I. cor. 11.
quātus sit Christus caput tuū, & quo sese tua causa deiecerit,
Quū incessit animum inuidiæ malum, memento qd benigne
qd candide se totū ille nostris vsibus impenderit, qd bonus fue-
rit etiā pessimis. Quum sollicitaris a gula, recole illum felle Luc. 24.
& aceto potatum, Quū tentaris a voluptate turpi, recordare Ioan. 16.
qd tota capitis vita ab omni abfuerit voluptate, qd omnibus in-
comodis, cruciatib⁹, erumnis plena. Quū iritat ira, succurrat
statim ille qui velut agnus coram tondente obmutuit, & non
aperuit os suū. Si te male vrit paupertas, aut habēdi cupiditas
sollicitat, p̄tinus in mentem veniat ille dñs vniuersorū, pro te
factus egenus, ita vt non haberet, vbi inclinaret caput suum.
Atq; ad eandē rationē, si & in reliquis tentationib⁹ feceris, nō
solum acerbū non erit vim attulisse tuis affectibus, verū etiā

Crucis fructus

dulce, propterea qd' intelliges isto modo te conformari capiti tuo, eiq; pro suis immensis doloribus/ quos tua causa pertulit, quali gratiam referre.

¶ Canon Decimus octauus.

At hoc quidē remediū, quāq; vnū omnīū lōge praesentissimū est/ ijs qui mediocriter in via vitæ processerunt, tamen infir-
 mioribus nōnihil profuerint & illa, si sollicitante ad impietate affectu, statim ob oculos mentis reuocēt, q; foeda, q; execranda, q; exitialis res sit peccatum, contra quāta hominis dignitas. In
 futilibus etiam negotijs/ paulisper apud nos ipsos cōsultamus in hac re omnium maxima, priusq; nosmet assensu/ veluti ciro-
 grapho/ diabolo astringimus/ nō nostro cum animo reputabimus a quāto opifice sumus conditi, in qua excellenti statu
 constituti, quā immenso praecio redempti, ad quantā foelicitas-
 tem vocati. Hominē generosum illud esse animal, cuius vni⁹ gratia mirabilem hanc mūdi machinā fabricatus est deus, con-
 diem angelorū, filium dei, heredem immortalitatis, membrū
 Christi, membrū ecclesiae, corpora nostra templa esse spiritus
 sancti, mentes simulachra simul & adyta diuinitatis. At e re-
 gione peccatū esse pestem teterrimā ac tabernum animi, tum corporis. Vtrūq; em in natiuā speciem reflorescit innocentia,
 peccati ꝛo cōtagio, marcescit vtrūq; etiam in hoc saeculo. Pec-
 catū est lethale virus spurcissimi serpentis, authoramentū dia-
 boli, ac seruitutis nō turpissimā modo, verū etiā miserrimā. Hæc atq; huiusmodi vbi tecum expenderis, etiam atq; etiam
 delibera, num satis cōsultum sit, ob fucatam, momentaneā, venenatam peccati delectaciunculā, a tanta dignitate, in tantā
 excidere indignitatē, vnde te p teipm nō queas asserere.

¶ Canon vnde uigesimus.

Deinde duos illos authores inter se dissimilimos cōpara, deū ac diabolu, quorū alterū peccādo tibi facis inimicū, alterū cōsti-
 tuis dñm. Per innocentia & gratiam ascisceris in numerū ami-
 corū dei, adoptaris in ius & hereditatem filiorum. Per pec-
 catū vero constitueris & seruus & filius diaboli. Alter est eter-
 n⁹, ille fons & Idæa summi pulchri, summæ voluptatis, summi

K iij

Tētatiōe immi-
 nēte qd cogitā-
 dum,

Nota.

Humanae natu-
 ræ dignitas

Peccati vilitas
 ac turpitude,

Boni & mali
 suos habēt do-
 minos sed inæ-
 quales.

1. co. 6.

Mat. 6.
 Ioan 15
 Gall. 4.
 2. Pe. 2.
 Act. 13.

boni. Omnibus sese cōmunicās. Alterū omnīū malorum, ex-
tremæ turpitudinis, summæ infelicitatis pater. Alterius in te
beneficia, alterius maleficia recordare. Ille qua bonitate te con-
didit: Qua misericordia redemit: Qua liberalitate locupletas-
uit: Qua lenitate quotidie sustinet delinquentē: Qua læticia
recipit respicientem: Contra hæc omnia diabolus, quāta inui-
dentia iam olim insidiatur saluti tuæ: In quas erumnas te con-
iecit: Atq; adeo aliquid aliud molitur quotidie, nisi vt vniuer-
sum hominū genus secum in æternum exitium trahat: His
omnibus hinc atq; hinc recte pēficulatis ita tecum cogita. Ego
ne oblitus originis meæ, oblitus tantorum beneficiorū, ppter
tantillum bolum falsæ voluptatis, a tam nobili, a tam amante,
a sic merito parēte desciscā ingratus, & me vltro turpissimocq;
dño mancipabo: Non saltem illi prestabo, quod homūcioni
prestarem bene merenti: Non illum fugiam, qui hominē sus-
gero malum dare cupientem:

¶ Canon Vigessimus.

Neq; vero minus inæquale præmium, q̄ dissimilis author.
Quid enim inæqualius, q̄ mors æterna, & vita immortalis?
q̄ sine fine summo frui bono, in contubernio celestiuū ciuiū,
& sine fine extremis excruciarī malis in infelicitissimo cōfor-
tio damnatorum? Atq; hac de re qui dubitat, ne homo quidē
est, nedum Christianus. Qui non cogitat, vel ipsa est amentia
amentior. Iam vero præter ista, habent & in hac interim vita
pietas & impietas fructus suos n̄m̄m̄ dissimiles. Ex illa em̄
metitur, secura tranquillitas animi, & beatum illud gaudium
puræ mentis, quod quisquis semel degustarit, nihil tam præ-
ciosum, nihil tam voluptarium, mundus hic possidet, qui cum
velit permutare. Hanc contra/quum mille alia mala, tum mis-
serim⁹ ille cruciat⁹ ai sibi male conscij⁹ sequitur. Illud enī est cē
tuplum spiritualis gaudij, quod Christus pollicitus est in euang-
gelio, velut arram quandam æternæ fœlicitatis. Hæc sunt illa
apud prophetā miranda munera, quæ neq; oculus vidit, neq;
auris audiuit, neq; ascenderunt in cor hominis, quæ præpara-
uit deus diligētib⁹ se, nimirū in hac vita. Quū interim vermīs

¶ Boni & mali
mercedē etiam
hic recipiūt sed
inæqualem

¶ Cōsciētē & mis

Mat. 19
Esa. 64
Esa. 66

impiorum non moritur, & inferos suos iam apud superos patuntur. Nec alia est flamma, in qua cruciat diues ille comestator euangelicus. Nec alia supplicia inferorū, de quibus multa scripsere poetae, q̄ perpetua mentis anxietas, quae peccandi cōsuetudinē comitatur. Tollat igitur qui velit futuri saeculi tam diuersa prēmia, habet annexū sibi virtus propter q̄d abunde debeat expeti, habet adiunctū p̄c̄m, cuius causa debet horreri

¶ Canon Vigésimus primus.

Ad haec cogita, q̄ erumnoſa, q̄ fugax sit vita praesens, q̄ vnicuique imminens insidiosa mors: q̄ passim opprimit inopinantes. Et quum nemo vel de momento vitae sit securus, q̄ ingens periculum, eam cōperendinare vitam, in qua si te mors subitanea (vt saepe accidit) depræhenderit, in aeternum perisli,

Vitæ breuitas.

¶ Canon Secundus & Vigésimus.

Tum semper erit formidanda impoenitentia/ malorum extremū, illud nimirū perpendenti, ex q̄ multis, q̄ pauci a peccatis vere ac toto peccatore respiscunt, praesertim ijs, qui funiculos iniquitatis in extremū vsq; vitae protraxerūt. Lubricus quidē & facilis in turpitudinem lapsus, sed hinc reuocare gradum, superasq; euadere ad auras, hoc opus, hic labor est. Proinde vel hirci Aesopici casu admonitus, priusq̄ in peccati puteum descendas, cogita non perinde facilem esse reditum

Impoenitentia ante oia cauēda

Prover
18
Ecc̄i. 6,

Remedia contra specialia quaedam vicia, & primum contra libidinem.

Et haecenus quidem communia aduersum omne viciorum genus remedia/ vtrūq; demonstrauimus. nūc conabimur, & speciatim quaedā tradere, quibus modis cuiq; p̄c̄o debeas occurrere, ac primū libidini, q̄ malo nullū aliud/ neq; prius nos impedit, neq; acrius vrget, neq; latius patet, neq; plures i exitū trahit. Si q̄n igit̄ foeda libido stimulat animū tuū, his armis p̄tinus memēto occurrere. In primis cogita, q̄ immunda, q̄ spurca, q̄ quouis etiā homie indigna sit ea voluptas, quae nos diuinū plasma, non pecudibus modo, verū etiā suis, hircis,

Libidinis remedia.

canibus, & brutorum brutissimis animalibus aequet, imo quæ
porro infra pecudum conditionem deiciat, qui sumus ad an-
gelorum consortia, ad diuinitatis communionem destinati. Sic
currat ad hæc, quæ eadem sit momentanea, quæ insyncera, quæ semp-
plus aloes/quæ mellis habens. E diuerso/quæ generosa res sit aia,
quæ sacra res corpus hominis, quemadmodum in superioribus
regulis ostendimus. Quæ malum igitur vecordia, ob tantillam,
tam fœdam, voluptatis momentaneæ titillationem, simul &
animū & corpus indignis modis polluere: Prophanare tem-
plum, quod Christus sibi sanguine suo consecrauit: Illud item
reputa, blanda pestis, quatum malorum agmen secum trahat,
Ante omnia famam, possessionem longe preciosissimam eripit,
Nullius enim vicij rumor spurcius olet, quæ libidinis, Patrimo-
nium exhaurit, Corpus simul & vires, & speciem interimat
Valitudinē vehementer ledit, Morbos innumerabiles parit,
eosque fœdos, Iuuentæ florem ante diem deuenustat, Turpē
senectam accelerat, Ingenij vigorem tollit, mentis aciem ebe-
tat, & quasi pecuniam mentem inserit, Ab omnibus honestis
studijs semel auocat, hominemque quantus est, totum coeno im-
mergit, vt iam nihil nisi sordidum, humile, spurcum libeat cogi-
tare. Et quod hominis erat proprium, eripit, rationis vsum,
Insanam atque infamem adolescentiam, odiosam ac turpem mi-
seramque senectam facit, Sapias igitur, & sic nominasim tecum
reputes, Illa & illa voluptas/tam male cessit, tantum damni,
tantum dedecoris, tedij, laboris, morborum attulit, & iterum
stultissimus hamum vorabo prudens? Iterum committam, cuius
me denuo poeniteat? Item & aliorum exemplis temet reprime,
quos cognoueris turpiter & infelicititer voluptatem esse ses-
quutos, E regione anima teipsum ad continentiam, exemplis
tot adolescentium, tot delicatarum virginum, & collatis circū-
stantijs, tibi ipsi ignauiam opprobato, Qui minus tandem tu
possis quod illi atque illi, eo sexu, ea ætate, sic nati, sic educati, po-
tuerunt possuntque? Pariter ama, nec minus valebis, Cogita,
quæ honesta, quæ amana, quæ florida res sit corporis & animi pur-
ritas, Hæc nos maxime facit familiares angelis, spūs sancti cas

I. cor. 3
Heb. 13

mat. 2

paces, Etenim a nullo prorsus vicio sic resilit spiritus ille/purif
 ratis amator, vt impudicitæ. Nusq̃ æque conquiescit ac deli
 cia, vt i mētibus ỹgineis. Propone tibi ante oculos q̃p̃ idecorz,
 q̃p̃ totū hoc insanū sit amare, pallefcere, macerari, lachrymari,
 blandiri, ac turpiter supplicem esse scorto putidissimo. Occis
 nere ad fores nocturnas, p̃dere de nutu dominæ, pati regnū
 mulierculæ, expostulare, irasci, rursū redire in gratiā, & vlt
 ro te ridendum, pulsandum, mutilandum, spoliandum lupæ
 præbere. Vbi queso inter ista/ viri nomen? Vbi barba? Vbi
 graciosus ille animus rebus pulcherrimis natus? Consyder.
 & illud tecum, quantū scelerum gregem voluptas admissa so
 lear adducere. Est alijs vicijs fortasse nonnulla cum quibusdā
 virtutibus societas, libidini nulla/ sed cum maximis plurimisq̃
 peccatis semper copulata est. Sit sane leue scortari, at graue nō
 audire parentes, negligere amicos, prodigere rem patriam, ra
 pere alienam, peierare, perporare, latrocinari, maleficū fieri,
 depugnare, homicidiū cōmittere, blasphemare, in quæ omia,
 & his grauiora, domina voluptas, te transuersum rapiet, vbi
 semel tuus esse desieris, eiusq̃ capistro os miserū porrexeris.
 Pende præterea, q̃p̃ sit hæc vita fumo fugacior, vmbra ins
 anior. Quot laqueos nobis struat mors, nullo nō loco, nullo
 non tempore insidians. Hic non mediocriter profuerit/ & no
 minatim recolere, si quos ex tibi quondam notis, ex familiari
 bus, ex æqualibus, aut etiam natu minoribus, maxime x̃o ijs,
 quos aliquā turpiam voluptatum participes habueris, mors in
 opinata rapuit. Estocq̃ alieno periculo cauitor. Cogita q̃p̃ dul
 ceter vixerint, sed q̃p̃ amare vita defuncti sint, q̃p̃ sero sapuerit,
 q̃p̃ sero cœperint odisse sua mortifera gaudia. Succurrat extre
 mi iudicij sæueritas, & non retractandæ illius sententiæ metu
 endum fulmē, in ignem æternum mittentis impios, & quod
 hæc horaria, breuiscq̃ & exigua voluptas, æternis cruciatibus
 luenda sit. Hoc loco diligenter lancibus examina, q̃p̃ iniqua sit
 permutatio, pro turpissimo breuissimoq̃ pruritu, & in hac
 vita multo dulcius, præstantiusq̃ animi gaudium perdere, &
 in futura gaudijs fraudari phennibus, insuper nunq̃p̃ finiēdos

Notabene ac
 sepius tecū rus
 mina.

mat. 25

L

dolores, tam vmbra tibi delectatiuncula mercari. Porro si duxerit tibi videatur, tantillum delectamenti pro Christo contemneret, recordare, quos cruciatus ille tui charitate suscepit. Præter communes humanæ vitæ iniurias, quantum sacrosancti sanguinis pro te de-
penderit, & tu horum omnium inmemor, rursus filium dei crucifigis, iterans insanas voluptates, quæ caput & dominum tuum, ad tam diros adgere cruciatus. Tum iuxta superiorem regulam recole, quantum ille beneficiorum in te, nihil dum pro gratia rependi queat, tamen nullam reposcit aliam, quæ ut exemplo ipsius, a mortiferis illecebris coerceas animum, & ad summum boni summique pulchri conuertras amorem. Componere inter se duas illas Veneres, & duos Cupidines Platonici. i. honestum amorem, & foedum, sanctam voluptatem & turpem, confer utriusque dissimilem materiam, confer naturas, confer præmia. Et in omni quidem tentatione, maxime vero quum ad libidinem sollicitaris, proponito tibi ante oculos tuos / angelum tui custodem, omnium quæ vel facis vel cogitas, assiduam spectatorem ac testem, deum inspectorem, cuius oculis omnia patent, qui sedet supra cælos, & intuet abyssos. Et rem adeo foedam, ut homuncione teste facere pudeat, non verberis coram angelo tibi proximo, deo, totoque cœlitum choro spectante & execrante facere. Puta autem id quod res est, & si tibi oculi essent, plusquam Lyncei, plusquam aquilini, tamen istis non clarissima luce certius conspexeris, quod coram te facit homo, quæ omnes animi tui latebræ perspicue sunt, dei & angelorum conspectibus. Quin & illud tuo cum animo reputa, quum libidini cedis, alterum e duobus futurum, aut uti semel gustata voluptas, sic mentem tuam excantet obscuretque, ut de turpitudine eas in turpitudinem, donec excæcat, venias in sensum reprobum, & obstinatus in malo, ne tum quidem queas voluptatem turpem relinquere, quum illa te deseruit. Id quod plerisque videmus euenire, ut effæcto corpore, extincta forma, frigente sanguine, deficientibus viribus, caligantibus oculis, tamen adhuc

Veneres ac cupidines Platonici.

Angelus spectator ac testis operum nostrorum.

Notabene,

Sapi. 2.
Heb. 6

Mat. 18
Prover
bio, 18
Heb. 4

Ro. 1

pruriant sine fine, & sceleratius turpiloqui sint, q̄ olim fuerint impudici. Quare quid esse potest execrabilis, monstruosusq̄? Alterum, vt si forte contigerit te singulari favore diuino relin- piscere, maximo animi dolore, summis laboribus, plurimis la- chrymis, breuis illa & fugitiua voluptas expianda sit. Quanto igitur consultius/omnino non admittere virus voluptatū car- naliū, q̄ vel in tam deploratam induci cæcitatem, vel tantis- lam, eamq̄ falsam delectacūculam, tanta molestia depēdere? Iam vero & a personæ tuæ circūstantijs multa licebit sumere, quæ et a voluptatibus auocare queant. Sacerdos es, cogita te totum diuinis rebus consecratum esse. Quam indignū tandē flagitium sit, eo ore, quo corpus illud adorandum sumis, pu- tidam scortū carnem contingere, iisdem manibus, quibus mi- nistrantibus angelis, ineffabile illud mysterium peragis, abo- minandas contrectare sordes. Quam non conueniant, idem corpus, eundem spiritum cum deo fieri, & vnū corpus fieri cum meretrice. Si doctus es, tanto generosior deoq̄ similior anim⁹, tanto hac contumelia indignior. Si nobilis, si princeps, quanto flagitium conspectus, tanto offendiculum grauius. Si coniugatus, cogita q̄ honesta res sit thorus immaculatus, daq̄ operam, vt (quoad fieri potest) tuum coniugium imi- tetur sanctissimas nuptias Christi & ecclesiæ, quarum gerit imaginem, id est vt q̄ minimū habeat turpitudinis, plurimū fecunditatis. In nullo enim vitæ statu, non turpissimum est seruire libidini. Si iuuenis es, etiam atq̄ etiam conydera, ne florem æui nunq̄ rediturum, temere polluas. Ne re foedissi- ma perdas annos optimos, vereq̄ aureos, qui & fugiunt per- nicissime, & recurrunt nunq̄. Ne nunc per inscitiam & in- cogitantiam ætatis committas, quod te in omnem vsq̄ vitam mordeat, persequente scelerum conscientia, & amarissimis illis aculeis, quos fugiens voluptas in animis nostris relin- quit. Si mulier, istum sexum, nihil magis decet / q̄ pudor. Si vir, tanto maioribus rebus dignus, & istis tam friuolis in- dignior. Si senex, opta tibi oculos alienos, vt videas q̄ te de- deceat voluptas, quæ in adolescentibus miseranda quidem est

Argumenta a
p̄sona.
Sacerdos

Doctus
Nobilis,

Coniugatus.

Iuuenis.

Vir.
Mulier.
Senex.

oi. z.
eb, 6

I. cor. 6

Heb. 13
Eph. 5

lat. 18
rouer
o, 18
eb. 4

Ro. 1

¶ Senex,

& coerenda, in vetulo vero portentosa, & ipsis quoque voluptatum sectatoribus deridicula. Inter omnia monstra nullum monstruosius senili libidine. O delire, & nimium oblite tui, saltem ad speculum, canos & capitis niues, aratamque rugis frontem, cadauerisque simillimam faciem contemplare, ac iam capulo proximus, alia annis tuis magis consentanea cura, Saltem quod ratione decuerat facere, hoc annis admonitionibus vel cogentibus potius facito. Ipsa iam te voluptas repellit, neque ego inquam iam tibi decora sum, neque tu mihi idoneus. Lulitu satis, edisti satis atque bibisti. Tempus abire tibi est. Quid adhuc vitæ perpremis deliciis, quum ipsa etiam te deserat vita? Iam tempus est, ut aliquando incipiat in sinu tuo cubare mystica illa concubina Abylag. Ea sancto feruore calefaciat mentem tuam, huius

3. Re. 1.

Aysagista hie
ronymo sapien
tia mystice sig
nificat

amplexibus frigentia membra confoue.

¶ Epilogus remediorum contra
incentuum libidinis.

Iam vero ut summam perstringam, hæc sunt potissimum quæ te a carnis illecebris tutum reddent. Primum occasionum omnium cauta ac diligens fuga. Quod præceptum quantum in reliquis quoque conuenit obseruari, propterea, quod qui periculum amat, dignus est, qui in illo pereat, tamen hæc potissimum sunt illæ Syrenes, quas haud fere quisque euasit, nisi qui procul aufugit. Deinde victus & somni moderatio. Temperantia a voluptatibus etiam permissis. Respectus mortis tuæ, & mortis Christi contemplatio. Iurabunt & illa, si cum castis & integris conuixeris, si corruptorum & mollium colloquia, veluti pestem quandam vitaris. Si solitudinem ociosam, & ocium ignauum fugeris, sed animam celestium rerum meditatione, honestisque studiis gnauiter exercueris. Maxime vero, si sacrarum literarum investigationi toto pectore te consecraris. Si & frequenter, & pure oraueris, maxime irruente tentatione,

Eccle. 3

¶ Aduersum irritamenta Auaritiæ.

Si senseris te vel natura propensorem ad philargiriæ vicium,

vel a diabolo instigari, recole iuxta superiores regulas digni-
tatem conditionis tuę, qui ad hoc tantum creatus es, in hoc res
demptus, vt summo illo bono semper fruaris. Totam vero
hanc mundi machinam fabricatus est deus, vt omnia tuis ser-
uient vsib⁹. Quam sordidum igitur, & angustū animi, nō vtī,
sed tantopere demirari res mutas & vilissimas. Tolle hoīm
errorem, quid erit aurum & argentū, nisi terra rubra & alba.
Quod nemo gentilium philosophorum nō contempsit, hoc
tu pauperis Christi discipulus, & ad longe meliorem posses-
sionem vocatus, vt magnum quiddam admiraberis? Non
possidere diuitias, sed contemnere diuitias magnificum est.
Sed reclamat mihi vulgus nomine tantum Christianorum,
& seipsum callidissime gaudet fallere. Ipsa inquit necessitas
nos hortatur, vt rem faciamus, quæ si fuerit nulla, ne viuere
quidem liceat, si cōtractior, nimis incommode viuatur, sin lau-
tior, vberiorq; plurimum adfert commoditatis. Consultitur
valitudini, prospicitur liberis, cōmodatur amicis, excludit cō-
temptus, deniq; & fama melior, quum res bene habet. Ex aliis
quorū Christianorum milibus, vix vnum atq; alterū inuenias,
qui ista non & dicat & sentiat. Verū vt istis ad vtrūq; respo-
deam, primū quod cupiditatē suam necessitatis nomine pre-
texunt, obijciam illis vicissim parabolam euangelicā, de lilijs,
& auibus in diem viuentibus, ad quorū imitationē nos hor-
tatur Christus. Obijciam, quod idem ne peram quidem aut
sacculis suis gestandum pmiserit. Obijciam, quod nos reliquis
omissis, iubet ante omnia quærere regnum dei, & hæc omnia
nobis adijcienda promittit. Quādo vnq; nō suppetierunt vi-
ctui necessaria, ijs qui toto pectore pietati studuerunt. Quan-
tulum vero est illud, quod a nobis natura flagitat? Atqui tu
necessitatem non vsibus naturæ, sed cupiditatis terminis mes-
tiris. Pns autem & illud satis est, quod naturæ parū est. Quāq;
equidem non ita valde miror istos, qui rem vniuersam suam
semel relinquunt, vt impudentius mendicent alienam. Nō est
culpa possidere pecuniam, sed mirari pecuniam, cum vitio eō
iunctū ē. Si asiluit, fungere boni dispēlatoris officio. Sin eris

Diuitiis q̄liter
vtendumLuc. 10,
Mat. 9.

Diuitiæ in bo
na postremū lo
cum obtinent

pitur, ne macerare, tanq̄ re magna spoliatus, imo gaude tibi
detractam sarcinam periculosam. Verum qui præcipuū vitæ
studium in coaceruandis opibus cōsumit, qui eas vti præclaræ
quiddam & expetendum suspicit, & porro in longum/ inq̄
Nestoris vsq̄ senectam recondit, is fortasse bonus mercator
recte dicitur, bene Christianum equidem non dixerim, qui
totus de se pendeat, & de Christi promissis diffidat. Cuius bo
nitas quū passerculos benigne, & pascat, & vestiat, hominem
pium sibiq̄ fidentē destituet scilicet? Sed iam commoditatū,
quas adferre credunt, rationem ineamus. Primum etiā gen
tilium philosophorum consensu, inter vtilia bona, diuitiæ pos
tremū locum obtinent, & quum iuxta Epicetii partitionem,
præter vnam animi virtutem, reliqua omnia extra hominem
sint, nihil tamē tam extra nos est, q̄ pecunia, nihil tam exiguā
adfert commoditatē. Etenim si quicquid vsq̄ est auri, quicqd
gemmarum, id omne tu solus possideas, num ideo tua mens
fuerit, vel pilo melior, num prudentior, num doctior? Num
corporis validudo p̄superior? Num valentiorem, formosiorē,
iuniorem reddet? At voluptates parat, Verum, sed mortifēs
ras, Sed honorem cōciliat. At quem tandem? Nempe quem
falsum tribuunt ij, qui non nisi stulta mirantur, & quibus plac
cuissē, pene vituperari est. Ver⁹ honos est laudari a laudatis,
summus honos est placuisse Christo. Verus honor, nō opū,
sed virtutis est præmiū. Cedit tibi, suscipit te plebecula. Stulte,
vestes illi tuas mirant, non te. Quin tu in teipsum descēdis,
& animi tui miseram pauperiem consyderas? Quā vulgus si
videret, tam miserandum iudicaret, q̄ nunc beatū prædicat.
Verum amicos res comparat. Fateor, sed falsos, neq̄ tibi eos
comparat, sed sibi. Atq̄ adeo isto titulo vel infelicitissimus est
diues, quod amicos ne dignoscere quidē queat. Alius in sinu
odit vt tenacē, alius inuidet, vt opulētior, alius ad se spectans,
assentatur, & arridet, vt arrodatur. Coram qui est amantiſsimus,
maturam mortem præcatur. Nemo tam amat, quin mortuū
malit q̄ viuū, Nemo tam familiaris, a quo verum audiat.
Quod si maxime sit, qui diuitem sincere diligit, ille tamen nō

Mathel
10.

Lu

Ma

Eph
Mat
6

potest quæ nō habere suspectum. Omnes vultures iudicæ,
 cadaueri inhiantes, omnes muscas ad suum compediū ad-
 uolantes. Quicquid igitur commoditatis videntur adducere,
 id fere, fucatum, vmbraicum, præstigiolumq; est. At verorū
 malorum plurimū adferunt, verorum bonorum plurimum
 adimunt. Proinde si bene accepti atq; expensi rationem sub-
 dixeris, profecto reperies, nūq; tantū adferre commoditatis,
 quā nimio plus incomodorum secum trahant. Quā miseris
 laborib; parant, quā periculis, quā sollicitudine seruant,
 quanto dolore amittuntur. Quibus de causis & spinas appella-
 lat Christus, quod omnem animi tranquillitatem, quā nihil ho-
 mini dulcius, mille curis dilaniant. Neq; vnq; sitim sui sedant,
 verū magis ac magis irritant. In omne nefas præcipites agūt.
 Neq; tibi frustra blandiare dicens, nihil prohibet pariter & di-
 uitem esse, & piū. Memēto quid dixerit veritas, facilius esse
 Camelum transire per foramen acus, q̄ diuitem intrare in
 regnum cœlorum. Planēq; verum est illud apud diuū Hie-
 ronymū, diuitem hominem, iniqui aut dominū esse / aut hē-
 redem. Ingens opulentiā nūq; sine peccato / vel paratur / vel
 seruatur. Cogita, quanto melioribus opibus te spoliēt. Odit
 enim virtutis indolem, odit honestas artes, quisquis admira-
 tor est auri. Præterea vnū auaritiæ vitiiū idololatria nominat a
 Paulo, neq; cum vilo profus alio minus conuenit Christo.
 Nec idem potes & deo seruire & mammonæ.

¶ Epilogus remediorum contra
 vitium Auaritiæ.

Desines igitur mirari pecuniā, si vera bona cum falsis, si fusa
 cōmoda, cum veris incommodis diligenter expenderis.
 Si summum illud bonum cōtemplari, atq; amare cōdidiceris,
 quod vnum quum adest, etiam si reliqua omnia defuerint, ab-
 unde explet animum hominis, qui capacior est, q̄ vt vel vnū
 uersis huius mūdi bonis queat satiari. Si crebro tibi reuocarīs
 ob oculos, qualem te primū terra nascentem exceperit, qualē
 item receptura sit morientem. Si semper cogitationi obseruet

tur. Stultus ille evangelicus, cui dictum est, hanc nocte repetit Luc. 12
a te animam tuam, & hæc quæ congregasti, cuius erunt? Si
mentem a depravatis vulgi moribus ad Mariæ, apostolorum,
martyrum, maxime Christi capitis tui paupertatem flexeris,
semperque vae illud tibi metuendum esse statuas, quod ille dis
uitibus huius sæculi minatus est. Luce, 6

**Ambitionis
remedia**

¶ Contra Ambitionem.

Si quando incantamentis suis tentabit animū tuū ambitio, his
remedijs eum præmunies, Statim iuxta ea quæ superius tradi
dimus/hoc mordicus teneto, solum eum honorem esse, qui a
vera virtute proficitur, quem ipsum tamen oportet interdū
fugitare, quemadmodum & sermone & exemplo nos docuit
Christus Iesus. Vnicum autē honorē, & homini Christiano
expendū esse, nō ab hominibus/sed a deo collaudari. Etenim
quem ille cōmendat (vt inquit Apostolus) is deum pro
batus est. Honor autem, si ab homine defertur, ob rem inho
nestam, utique a turpibus, non honor iste, sed ingens est pbrū.
Si ob mediā, puta formam, vires, opes, genus, ne tum quidē
honor recte dicetur. Nemo enim promeretur honorē ea re,
qua non meretur laudari. Si ob honestam, honos quidē erit,
at non appetet, qui promeret, ipsa nimirū virtute & conscie
tia recti contentus. Vide igitur quæ deridiculi sint honores isti,
quorum cupiditate tantopere vulgus aestuat. Primū enim a
quibus tandē dantur? Nempe ab ijs, quibus nullū discrimen honesti
atque ihonesti. Ob quæ: Plarūque ob mediā, nōnūque ob turpia.
Cuius Indigno. Quisquis igitur honorem exhibet, aut metu fa
cit, & vicissim est metuendus, aut vt prosis, & ridet te, aut quia
miratur res nihili nulloque honore dignas, & miserandus est,
aut quia te iudicat his rebus ornatum, quibus honos debeat,
quod si falso opinatur, cura vt fias id, quod ille te putat esse. Sin
vere, omnem honorē tuū in eum refer, cui debes & illa quibus
honos tribuit. Tam non cōuenit tibi arrogare honorē, quæ nō
debes tibi arrogare virtutem. Alioqui quid amentius, quæ tui
precii de hominū opinionē metiri? Quibus in manu

**Honor huius
sæculi quæ falsus
est.**

Mat. 11.
Ioan. 6.

2. co. 10

Lu

Ioan

Ioan
Gal

est simul atq; collubuit, hoc ipsum honoris quod largiuntur
 rursus auferre, ac te modo honestatum dehonestare. Proinde
 nihil stultius, q̄ talibus honoribus, vel gestire, quum contine-
 gunt, vel ringi/quum auferuntur. Quos veros non esse, vel
 hoc intelliges argumento, quod sunt cum pessimis & celera-
 tissimis cōmunes. Imo nullis fere contingunt copiosius, q̄ ijs
 qui sunt veris honoribus indignissimi. Cogita q̄ beata tran-
 quillitas modestæ priuataq; et ab omni superbicæ strepitu ses-
 motæ vitæ. Contra q̄ spinosa, q̄ plena curarum, periculorū,
 dolorum, vita potentium. Quā difficile secundis in rebus, non
 obliuisci sui. Quā arduum in lubrico stantē non cadere. Quā
 capitalis ex alto ruina. Omnē honorem cum summo onere
 coniunctum esse. Quā seuerum iudicium sup̄ami iudicis in
 eos futurum sit, qui hic sese in honoribus vsurpandis, cæteris
 anteposuerunt. Etenim qui sese demiserit, ei vt pusillo succur-
 ret misericordia. Qui vero sese vti spectatum erigit, is sibi ipsi
 gratiæ subsidium intercludit, Christi capitis exemplum semp
 animo inhereat tuo. Quid illo secundū sæculum ignobilius,
 despecti⁹, inhonorati⁹? Quā fugit honores etiā oblatos, q̄ q̄
 uis honore maior erat. Quam derisit asello sedens. Quā dam-
 nauit palla te ctus, & spinis coronatus. Quam non gloriosam
 mortem eligit. Sed quem mundus contempsit, hunc glorifica-
 uit pater. Tua gloria sit, i cruce Christi, in qua & salus est tua.
 Quorsum tibi humani honores, si te reŋciat, despiciatq; de⁹,
 execrentur angeli:

Luc. 14
 Ioan. 6
 Ioan. 12
 Gall. 6

¶ Contra ælationem tumoremq; animi.

Non intumesces animo, si iuxta tritissimū illud Adagiū cog-
 noris temetipsum, id est si quicquid in te magnum, quicquid
 pulchrum, quicquid præclarum, id dei munus, non tuū bonū
 esse ducas. Contra quicquid humile, quicquid sordidum, quic-
 quid prauū, id totū ad te solum referas. Si memineris, quantis
 in sordibus conceptus sis, quātis natus, q̄ nudus, q̄ inops, q̄
 brutus, q̄ miserandus in hāc lucem prorepseris. Corpusculū
 illud/quot vndiq; morbis, quot casibus, quot erumnis expo-

Superbicæ reme-
 dia.

litum sit. Immanem istum gigantem & immenso turgentem
spiritu, quantula res possit repente conficere. Expende & il-
lud, cuiusmodi sit illud, vnde tibi places. Si mediū, stulticia est, si
turpe, dementia, si honestum, ingratitude. Memineris nullū
aliud esse certius stoliditatis insipientiæq; documentum, q̄ si
quis sibi vehementer placeat. Præterea nullum stulticiæ gen⁹
esse deploratius. Si turgescit animus, quod se tibi submitit ho-
muncio, cogita, quanto maior, quantoq; potentior tuo immi-
neat capiti deus, qui omnem cervicem elatam deprimit, &
omnes colles in plana deducit, qui nec angelo quidem super-
bienti pepercit. Conducent & illa, licet leuiora, si te semper cō-
ponas cum præstantioribus. Places tibi de forma corporis, cō-
fer te cum ijs qui te forma præcedūt. Cristas erigit tibi doctri-
na, ad eos refer oculos, ad quos tu nihil didicisse videaris. De-
inde si reputaris, non quantum adsit bonorum, sed quantum
desit, & cum Paulo oblitus eorum quæ a tergo sunt, enitaris
ad ea quæ a fronte restant. Præterea non inscitum fuerit & il-
lud, si afflante superbiæ vento, mox nostra ipsorum mala ver-
tamus in remediū, quasi venenum veneno pellentes. Id ita
fiet, vbi si quod ingens corporis vitium, si quid insignis incō-
modi nobis vel fortuna dedit, vel attulit stulticia, quod animū
vehementer mordeat, id ante oculos statuamus, & pauonis
exemplo/ea nostri parte nosmetipsos potissimum contem-
plemur, qua sumus deformatissimi, ita fiet, vt statim subsidant
cristæ. Ad hæc, præterq̄ quod non aliud vitium deo inuisus,
est & apud homines in primis vbiq; odiosa/ atq; irrita arro-
gantia, quum contra modestiā, & diuinum fauorem cōciliet,
& hominum beneuolentiā adglutinet. Ergo vt summam
dicam, duo præcipue prohibebunt a superbia, si consyderes
quid ipse sis in te, putredo in exortu, bulla in omni vita, esca
vermiū in morte, & quid Christus factus sit pro te.

z. pet. 2
Esa. 40.

Phil. 3

Notabene,

¶ Aduersus iram, & vindictæ cupiditatem

Iracundiæ res
media

Quum te vehemens animi dolor / ad ultionem extimulat,

memineris nihil esse minus iram, quæ quod falso imitatur, pura
 fortitudinem. Nihil enim æque muliebri, nihil tam imbecillis
 projectiq; animi, quæ vindicta lætari. Animosus videri studes,
 quod inultam iniuriam non pateris, at isthoc demū pacto, p
 dis puerilitatem tuam, qui (quod est viri proprium) animo
 temperare non queas. Quanto fortius, quanto generosius,
 alienam stultitiam contēnere, quæ imitari. At nocuit, ferox est,
 insultat. Quo turpior est, hoc magis caue, ne fias illi similis.
 Quæ malum vafania est, vt alienā improbitatem vlciscaris,
 te fieri improbiorem? Si contempleris contumeliam, intelli
 gent omnes indigno factam. Sin commoueare, iam inferētis
 causam feceris meliorem. Deinde illud reputa, quod res est, si
 quod est acceptū incōmodum, id neutiq; tolli vindicta, sed p
 pagari. Quis enim deniq; finis fuerit mutuarum iniuriarum,
 si suum quisq; dolorem perrexerit vindicta retaliare? Crescūt
 vtrinq; inimici, incrudescit dolor, qui quo inueteratior est, hoc
 nimirum insanabilior. At lenitate tolerantiaq; sanatur nōnūq;
 etiam is, qui fecit iniuriam, & ad se reuersus, ex inimico fit cer
 tissimus amicus. Per vltionem vero malum ipsum, quod a te
 cupis depellere, id in te reciprocatur, non sine malo scenore.
 Erit & illud non inefficax iræ remedium, si iuxta superiorem
 rerum parutionem, consyderes, hominem homini non posse
 nocere, si nolit, nisi in his quæ sunt extraria bona, nec ad ipsum
 hominē magnopere pertinent. Nam vera animi bona solus
 deus potest eripere, quod non solet, nisi ingratiss, solus
 potest largiri, quod non consuevit immitibus & ferocibus.
 Nemo igitur Christianus leditur, nisi a semetipso, nulli nocet
 iniuria, nisi suo auctori. Adiuuant & hæc, tametsi leuioara, ne
 dolori mētis obsequare, sed cōmode collectis rethorū circū
 stantijs, pariter & tuū incōmodū extenues & alienā eleues in
 iuriā, his ferme modis. Lesit, s; facile refarciē. Tum puer est,
 rerū imperitus adolescēs, mulier est, alieno fecit instinctu, im
 prudens, probe potus, æquū est ignoscere. At cōtra grauiter
 quidem lesit, sed pater est, frater, præceptor, amicus, vxor, par
 est, hoc doloris illius vel charitati, vel authoritati condonare.

Iniuria qualiter
 facilius sufferat

Iniuria qualiter
facili⁹ sufferat.

Aut paria faciens iniuriam cum alijs illius in te beneficijs com-
pensabis, vel cum tuis in illum offensis exaequabis. Hic quidē
leuit, sed alias q̄ saepe profuit. Illiberalis est animi, benefactorū
obliuisci, iniuriolae meminisse. Nunc me offendit, sed quoties
a me offensus. Ignoscam illi, vt mihi meo exēplo ignoscat &
ipse delinquenti. Porro multo praesentius remedium fuerit, si
in peccato hominis in te, cogites quae, quāta, quoties tu peccas
ris in deum, q̄ multis nominibus illi sis obnoxius. Quantū tu
remiseris debitori fratri, tantū tibi condonabit deus. Hanc dis-
soluendi aris alieni rationem nos docuit / creditor ipse. Non
recusabit legem, quam ipse statuit. Tu vt a culpis exoluaris,
Romam cursitas, nauigas ad diuum Iacobum, emis condo-
nationes amplissimas. Equidem nō damno, quod facis, sed vt
omnia facias, nulla tamen cōmodior ratio, qua post offensam
reconcilieris deo, q̄ si tu offensus recōciliare fratri. Condone
leuem culpā proximo (leue enim est, quicquid homo peccat
in hominem) vt sibi tot milia culparum condonet Christus.
At durum est inquis animum excandescens comprimere.
Non tibi succurrit, quanto duriora pro te tulerit Christus?
Quid eras, quum pro te impenderet animam preciosam?
Nonne inimicus? Qua lenitate quotidie te tolerat, veteres ite-
rantem noxias? Postremo qua mansuetudine ille pertulit, p̄-
bra, vincula, verbera, deniq; mortem probrosissimam? Quid
te iactas de capite, si non curas esse in corpore? Non eris mēs-
brum Christi, nisi sequaris vestigia Christi. Sed indignus est,
cui ignoscatur. Ita ne tu dignus eras, cui ignosceret deus? In
teipso vis experiri misericordiam, & in fratrem vis exercere
saueam iusticiam? Magnum est si peccator ignoscas pecca-
tori, quū Christus pro crucifixionibus suis orauerit patrem?
Arduum est non referre fratrem, quem iuberis & amare?
Durum est non remitti maleficium, pro quo nisi beneficium
retuleris, non hoc eris in cōseruū tuum, quod fuit Christus
in seruum suum. Postremo si indignus hic, cui beneficium p̄
maleficio rependatur, at tu dignus qui facias, dignus Christus
pro quo fit, sed veterem ferendo iniuriam, inuito nouā, Res-

Mēbrū Christi
nō est qui non
sequit vestigia
Christi

Iniuria an pro
pullanda

ps. 4

Mat. 6.

Luce. 6

Ioan. 10

1. co. 12
Eph. 5

Ro. 12

Lu. 24

Mat. 18

petet iniuriā, si hanc abstulerit impune. Si citra culpam potes vitare, vita, si mederi, medere, si refarcire, refarci. Si sanare, sanare, si remedi, remedi. Sin minus, pereat ille solus potius q̄ tecū. Istum qui se damnū dedisse putat, cōmiseratiōe non poena dignū puta. Vis cū laude irasci: Irascere vicio, non homini. Sed quo natura p̄pensor es ad hoc vicij, tanto diligentius temet multo ante p̄munito, semelq; hoc decretum penitus animo insculpas tuo, ne quid vnq; vel dicas, vel facias iratus. Nihil tibi credideris cōmoto. Suspectum habeto, quicquid impetus ille animi dicauerit, etiā si sit honestum. Memineris inter phreneticū, & ira bachantem, nihilo plus interesse, q̄ inter breuē & perpetuam insaniam. Succurrat, q̄ multa per iram vel dixeris / vel feceris poenitenda, quæ iam frustra mutata cupias. Proinde quū tibi bilis efferuescit, si te non potes ilico totū ab ira vēdicare, saltem eatenus respisce, vt te memineris sanū non esse. Hoc meminisse sanitatis pars est nonnulla. Sic tecum cogita. Nunc quidem ita sum affectus, at paulo post alia mēre fuero. Quir ego interim dicam in amicum iratus, qd̄ postea placatus mutare non queam: Quir nunc faciam insanus, qd̄ mihi redditus magnopere doleam: Quir nō hoc potius a me impetret ratio, quir non impetret pietas, deniq; quir non impetret Christus, qd̄ tempus ipsum paulo post impetrabit: Nemini (opinor) tantum atræ bilis addidit natura, quin saltē hactenus sibi possit imperare. Optimū aut̄ fuerit sic instituto, ratiōe, assuetudine durare animū, vt omnino nō cōmoueare. Perfectum erit, si vitio tantū indignatus, pro contumelia reponas officiū charitatis. Postremū & humanæ temperantiæ, ne te totū animo permittas. Prorsum nō irasci/deo simillimū est, eoq; pulcherrimū. Malum i bono vincere, est perfectā Christi Iesu charitatem æmulari. Iram premere, frenoq; coercere, hominis est cordati. Indulgere bili, ne hominis quidē est, sed plane ferarū, idq; imitū. Qd̄ si tuat cognoscere, q̄ vehementer sit indecorum homini ab ira superari, fac sanus quum es, vultum irati contemplare, aut ipse iratus speculum adeas. Quum sic flammantes ardent oculi, pallent genæ; distorquet

M

Ira breuis
infana.

Nota bene

Ira breuis
infana.

os, spumant labia, tremunt membra, fremit vox, nō constant
sibi gestus, quis te existimet hominē esse? Vides amice suauis-
sime q̄ immensum pateat æquor, de reliquis vitijs consimili
modo differendi. Sed nos medio in cursu vela colligemus, id
qd' reliquū est tuæ sollicitæ relicturi. Neq; em̄ ppositi nostri
erat, & lane q̄ infinitū fuerit, ita vt cœpimus, singula vitiorū
genera singulis quasi declamationibus dissuadere, atq; ad his
oppositas virtutes adhortari. Tantū volui, quod tibi satis fore
credebam, rationē & artem quandam nouæ militiæ cōmon-
strare, qua te posses aduersus pristinæ vitæ repullulantia mala
cōmunire. Itaq; qd' nos in vno atq; altero exempli causa fe-
cimus, id te ipsum oportebit facere, quum in singulis, tum pos-
sissimū in his, ad quæ cognoueris te, siue naturæ, siue consue-
tudinis vitio peculiariter instigari. Aduersus hæc certa quæ-
dam decreta in albo mentis nostræ describēda sunt, atq; ea ne
de cōsuetudine obsolescant, subinde renouanda. Veluti cōtra
malum obreclationis, turpiloquij, inuidentiæ, gastrimargiæ,
& id genus reliqua. Hij soli sunt hostes militū Christianorū,
in quorū assultū, oratione, sententijs sapientū, dogmatibus di-
uinæ scripturæ, exemplis piorū hominū, & maxime Christi,
multo ante est præmuniendus animus. Hæc omnia tamen nō
dubitē, quin assatim tibi suppeditatura sit sacra lectio, tamen
fraterna charitas nos est adhortata, vt saltem hac extemporalī
scriptiuncula, pro mea virili, sanctum tuum propositum, pro-
uerem adiuuaremq;. Id quod eo feci maturius, qd' non nihil
metuerem, ne in superstitiosum istud religiosorum genus in-
cideres, qui partim questui seruiētes suo, partim ingēti zelo, Mat
facile suadēdus est, sed nō secundū scientiam, circūeunt mare & aridam, & sicubi
nacti fuerint hominem a vitijs ad meliorem vitam iam resi-
piscētē, eum illico improbissimis hortamentis, minacijs, blan-
dicijs, in monachātū conantur detrudere, perinde quasi extra
cuculū Christianismus non sit. Deinde vbi scrupulis meris, &
inextricabilibus spinis pectus illius expleuerint, ad humanas
quasdam traditiūculas astringūt, planeq; in Iudaismū quendā
præcipitant miserum, ac trepidare docent non amare. Mos

Monach⁹ nō
facile suadēdus
est,

nachatus non est pietas, sed vitæ genus, pro suo cuiq; corporis ingenijq; habitu vel vtile vel inutile. Ad quod equidem ut te non adhortor, ita ne dehortor quidem. Hoc modo comoneo, ut pietatem neq; in cibo, neq; in cultu, neq; vlla re visibili constituas, sed in ijs quæ tradidimus. In quibuscunq; vobis deprehenderit veram imaginem Christi, cum ijs te copula. Porro vbi defunt homines, quorum cõuictus te reddat meliorem, abducito te quantum potes ab humano consortio, & prophetas sanctos, Christum, apostolos/in colloquiũ acciſce. In primis autem Paulum tibi facito familiarem. Hic tibi semp habẽdus in sinu, nocturna versandus manu, versandus diurna, postremo & ad verbum ediscendus. In quem nos iam pridem enarrationem magno studio molimur. Audax quidem facinus, sed tamen diuino auxilio freti, sedulo dabimus operam, ne post Origenem, Ambrosium, Augustinum, ne post tot recentiores interpretes, hunc laborem omnino vel sine causa, vel sine fructu suscepisse videamur. Atq; vt intelligant calumniatores quidam, qui summam existimant religionem, nihil bonarum literarum scire, quod politioem, veterum literaturam per adolescentiam sumus amplexi, quod vtriusq; linguæ Græcæ pariter ac Latinæ, mediocrem cognitionem/ non sine multis vigilijs nobis peperimus, non ad iamam inanem, aut puerilem animi voluptatem spectasse nos, sed multo ante fuisse præmeditados, vt dominicum templum, quod non nulli inscitia barbarieq; sua nimis dehonestarunt, exoticis ornamentibus pro viribus exornaremus, quibus & generosa ingenia possent ad diuinarũ scripturarum amorem inflammari. Sed hac tanta re, pauculos dies intermissa, hunc laborem tua causa assumpsimus, vt tibi veluti digito viam, quæ compẽdso ducit ad Christum, indicaremus. Præcor autem Iesum istius (vti spero) propositi parentem, vt salubribus tuis cœptis, benigno aspirare dignetur, imo vt suum in te mutando munus augeat perficiatq;, quo cito grandescas in eo, & occurras in virum

M ij

Monachat⁹ nõ
est religio

Paulus semp in
manu habẽdus

Literas bonas
ignorare quidã
fatui etiã theos
logi summam
existimant reli
gionem.

perfectum. In eodem bene vale frater & amice, semp quidē
animo dilecte meo, at nūc multo q̄ antehac tum charior, tum
iocundior. Apud diui Audomari, ex monasterio Bertinico,
Anno a Christo nato supra Milleſimū quingēteſimo primo,

¶ Finis Enchiridij.

ERASMI ROTERODAMI ODE DICO
los, Diſtrophos, altero verſu Heroico Hexametro,
altero Iambico dimetro. De caſa natalicia
pueri Ieſu, deq; paupere puerperio
virginis deiparæ Mariæ.

Ecquid adhuc ſequimur veterum ſpectacula rerum?

Huc huc frequens currite.

Hec caſa/que lacera/& ſtat agreſtibus horrida culmis
Nouum dabit ſpectaculum.

Quale nihil ſeculis proauū videre vetuſtis;

Nihil videbunt poſteri.

Hic cuius tonitru telluſq; tremiſcit & æther:

Teneris crepat vagitibus.

Hic orbis magni moderator maximus/ infans

Virginea mulget vbera.

His ego non ſtabulis anguſta palatia Rhomę

Fœliciora iudicem.

Non (operofa licet) Solomonia templa, nec auream

Lydi tyranni regiam.

Salue clara domus cœloq; beator ipſo;

Partus ſacrati conſcia.

Iure ſibi Iouis inuideant capitolia falſi;

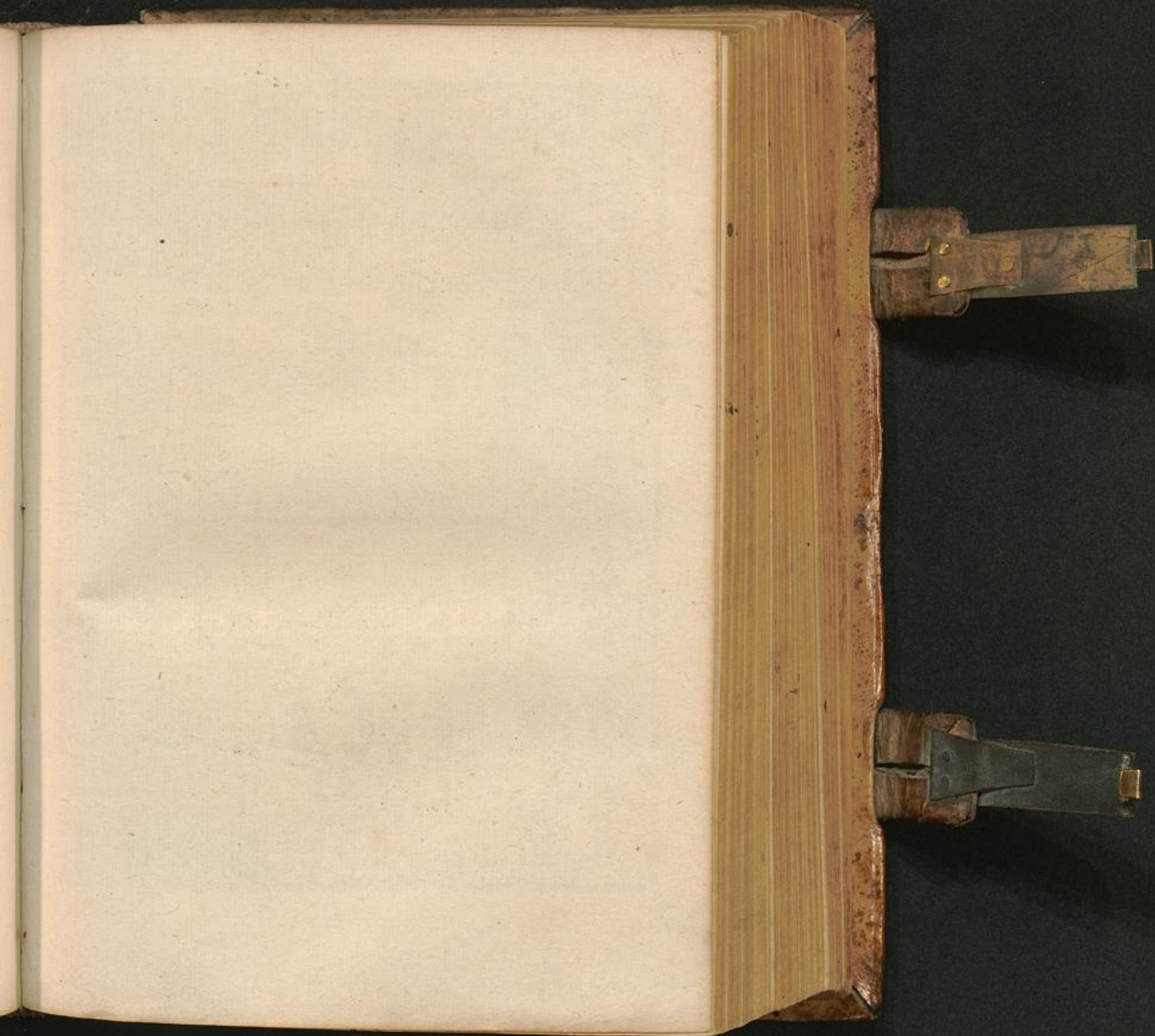
Diuis ſuperba ſaxeis.

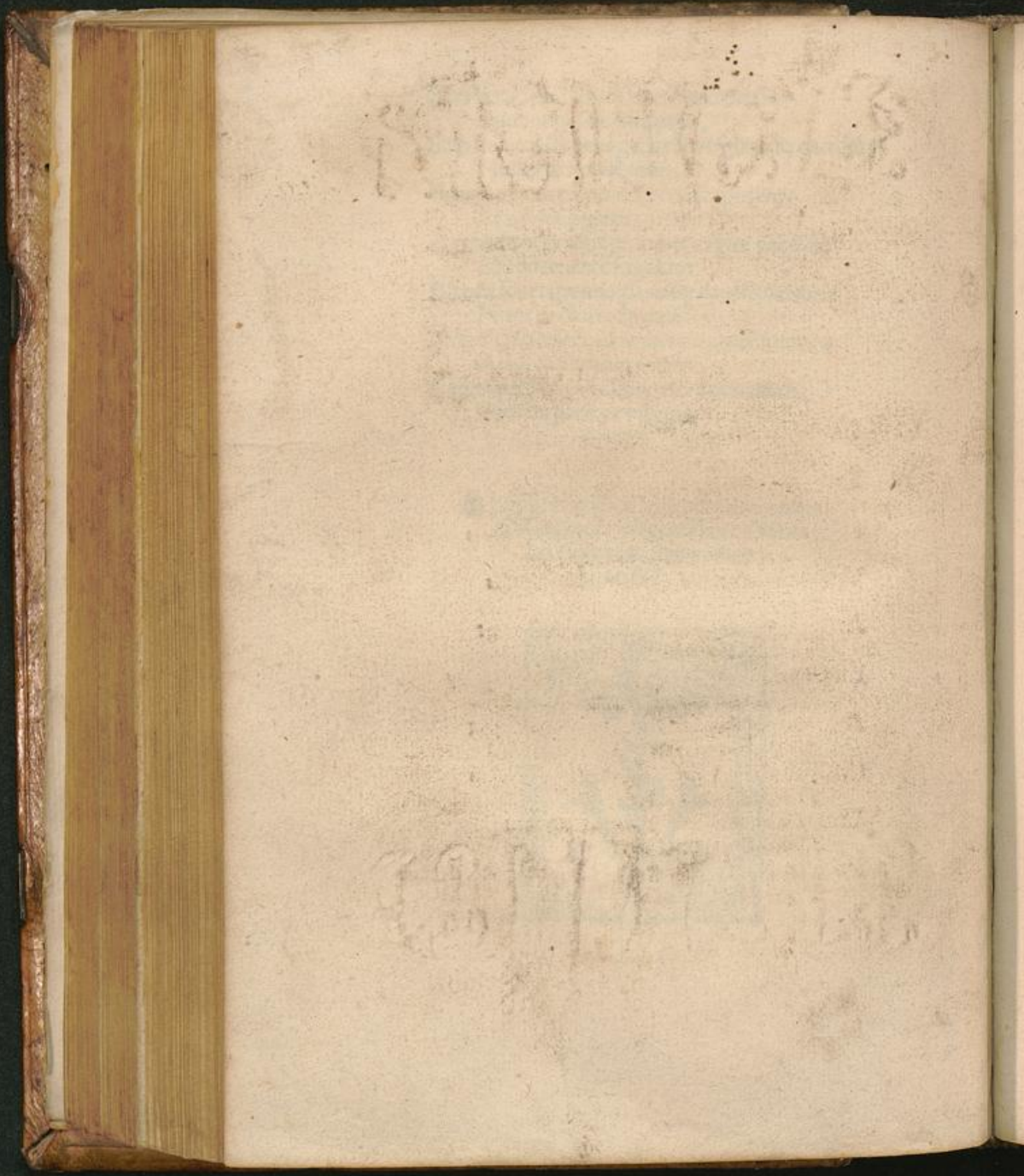
Aegyptus sancta inuideat cunabula : monstris
 Finem datura turpibus :
 Nec minus apta deo es : q̄ hiantibus vndiq̄ rimis
 Hymbres & Euros accipis
 Q̄ Lodicis egens : rigidocq̄ incōmoda feno /
 Fœtus rubentes excipis.
 Talia nascentem decuere cubilia Christum : vt
 Qui dedocere venerit
 Fastum : nullaq̄ non suadentem turpia luxum .
 Non hic renident purpure
 Sertaue frondea : nō imitantes fulmina tede :
 Non mensa sumptuosior .
 Nec strepit officijs domus ambiciofa : nec alti
 Fouent puerperam thori.
 Pannosus iacet in duris præsepibus infans :
 Diuinus attamen vigor
 Emicat : & patrioe vagitu dispuit ignes.
 Sensere præsentem deum :
 (Q̄q̄ licet) puero iumenta tepentibus auris
 Frigus decembre temperant.
 Vpilio calamis iisdem : quibus ante capellis
 Agreste : sed pium canit.
 Aethereiç chori volitant cunabula circum :
 Vt mensibus vernis / apum
 Degenerem simul ac pepulere examina regem /
 Regi nouo / fauentibus
 Applaudunt alis : sublimēç agmine tollunt :
 Sic turma cœlitum / duci
 Circūfusa suo / gaudens stupet : atq̄ iacentem
 Pronis adorat vultibus.
 Et natalicium sonat ad præsepia carmen :
 Coniunx pudicus interim
 Fulus humi : magnum trepidus veneratur alumnum
 Porro puella nobilis

Pars bona spectaci/defixis heret ocellis,
Primumq; sese non capit,
Seq; suumq; stupens genitrix virguncula partum/
Nulli marito debitum,
At simul eiecit pietas materna stuporem:
Prædulce pignus corripit:
Ac modo porrectis prohibet vagire papillis:
Modo tepente frigidum
Blanda fouet gremio, paruisq; dat oscula labris
Nunc pectori adprimit suo:
Nunc blefo teneros inuitat murmure somnos
Amabili inuicem modo
Letam prole deo videas gestire parentem:
Prolem parente virgine,
τελος

¶ Lypsi, in ædibus Valentini Schumans
Calcographi diligentissimi. Octa-
uo Calendas Septembris.
Anno &c. xvi.

6117

Th
6117